మధు కోశం

ఎంచిన్న
శ్రీ సిలా జంగయ్యగారి 16 కృతులలోని
సారస్వతోద్ధార వ్యాసాలు

ప్రచురణ :

శ్రీ సిలా జంగయ్యగారి
సారస్వత రజతోత్సవ సన్మాన సంఘం,
హైదరాబాదు.

ప్రతులు :- 1000

ప్రథమ ముద్రణ :- 1978

మూల్యము : ఎనమిది రూపాయలు

ప్రతులకోసం :

1. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తు
తిలక్ రోడ్, హైదరాబాదు.

2. టాగూరు పబ్లికేషన్స్
కాచిగూడ చౌరాస్తా, హైదరాబాదు.

3. కాకతి పబ్లికేషన్స్
నారాయణగూడ, హైదరాబాదు.

అంకితం

'అనుపమాన రసోర్ములలో
అవనిని పండించాలని
రసదేవతయై జగాన
ప్రబలే కవితాలక్ష్మికి'

'కవిరత్న'

ప్రకాశకీయం

కవిరత్న శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి సారస్వత రజతోత్సవ సన్మాన సందర్భంలో సన్మానసంఘంద్వారా యీపుస్తకం 'మధుకోశం'ను ప్రకటిస్తున్నాం.

ఇందులో కవిరత్న వెలయించిన ఒక్కొక్క గ్రంథంమీద ఒక్కొక్క విమర్శన వ్యాసం వ్రాయించి కవిగారికి ఉపాయనంగా సమర్పిస్తున్నాం. జంగయ్యగారు ఈ సారస్వతరంగంలో పాతిక సంవత్సరాలుగా కృషిచేసిన సంగతులు బాగా ఎరిగిఉన్న పండితులు కవులు–అధ్యాపకులు–మిత్రులు ఈ వ్యాసాలను వ్రాసినారు.

సాహిత్యంలో క్రొత్తపాతల మేలిమినెరింగిన విమర్శకులే మన జంగయ్యగారి కవితా పరిమళాలకు వాహకాలై మధుకోశంలో మధురూపంగా ప్రకాశించినారు. కోరినమేరలో తమ అమూల్యమైన సమయాన్ని ఇచ్చి వ్యాసాలందించిన వీరందరికీ మా కృతజ్ఞత అందిస్తున్నాము.

మాకు వారు గుర్తుగా వారికి మేం గుర్తుగా ఈ కోశం పాఠకలోకంలో విస్తరిస్తుందని విశ్వసిస్తున్నాం.

శ్రీ జంగయ్యగారి కవితలకు అద్దంపట్టి పరిశోధకులకు పరిశీలకులకు పని కల్పించేటట్లు వ్రాసిన ఈ వ్యాసాలు ఆంధ్ర సారస్వతంలో ఒక స్థైర్య దీప్తిని కలిగిస్తావన్న సదాశయమే ప్రచురణకు హేతువు.

రసజ్ఞులైన సారస్వతేయులంతా మా కృషిని హర్షించి ఆదరిస్తారని నమ్ముతున్నాం.

హైదరాబాదు,
29–10–78.

ఇట్లు
సన్మాన సంఘం

మనవి

స్వాతంత్ర్యానంతరం తెలుగుదేశాన సారస్వత రాచరిక రంగాలలో మహోత్తాలమై ప్రశస్తి గాంచిన వారిలో శ్రేష్ఠులయినవారు ముగ్గురు నాకంటబడ్డారు. ఒకరు బూర్గుల మరొకరు దేవులపల్లి ఇంకొకరు శ్రీ పి. వి. నరసింహారావుగార్లు ఈ ముగ్గురిలో ఇద్దరు వామనాకృతులు. ఒకరు బూర్గుల మరొకరు దేవులపల్లి. రస గుణప్రభావ సంపన్నత్వంతో ఇద్దరూ త్రివిక్రములే. అయితే బూర్గులవారు రాచరిక రంగంలో శిఖరాయమానంగా ఎదిగి నాకందకుండా పోయారు. రామానుజరావుగారు సరసులమధ్య నిష్కపటులమధ్య సరస సాహిత్యమధుమూర్తులమధ్య నిష్కళంకుడై కలం ప్రవృత్తిలో కమనీయ చరిత్ర గలవారై భాసిస్తున్నారు. నేనేం చేయాలి? ఎవర్ని సమాశ్రయించాలి? పెద్దల్ని చిన్నలు అనుసరించి తీరాలి! తమ లక్ష్యాన్ని చేరాలి! నాకందుబాటులో ఉన్నది అప్పట్లో రామానుజ రావుగారే. ఆంధ్రసారస్వత పరిషత్ప్రాంగణంలో జరిగే సారస్వత సమావేశాల్లో తరచూ పాల్గొంటూ రస, గుణ గ్రహణ పరిజ్ఞతుడనౌతూ వచ్చినాను. లేనిచో నేను ఆ రాచరిక వ్యవస్థలోనే అంటిపెట్టుకొనేవాణ్ణి. అది నాకు దినదినం దూరమవుతూ పోయింది. జీవనంలో అర్థదృష్టికూడా సన్నగిల్లిపోయిన నేను ఏం చేయాలి? ఉద్యోగాన్ని కనుపాలించిన విద్యను ముందు పొందాలి. శ్రీ రామానుజరావుగారే నన్ను ఉద్యోగాభిముఖుణ్ణి చేసినారని చెప్పుకొంటే అది అతిశయోక్తి కాదు. రామానుజరావుగారిమూలంగా హుమాయూన్ కబీరువంటి విద్యావేత్తల్ని ఎందరినో దగ్గరగా చూసే భాగ్యం కలిగింది. నేను రాచరికరంగంలో అడుగుపెడతాననేమాట ఇక కల్ల అనేటట్లు వికారభూయిష్టమై సాగిపోతూ ఉన్న పరిస్థితులు పెరిగిపోయినాయి. అవి మెరుగైనప్పుడుకదా నామనస్సు దాని నాహరించునది. ఏ మంచివ్యవస్థలోనైనా విజ్ఞాన రంగం (విద్యారంగం) మాయాప్రదీప్తం కానున్నంతవరకే అందరి జనం శాంతి సుఖదాయకంగా వర్ధిల్లగలదు. అందుకే మొదట శబ్దప్రపంచాన్ని అవరించదలచినాను. ఇది సంపూర్ణ సంస్కరణశీలంతో వెలుగునప్పుడుకదా రాజ్యభూములు అత్యుదాత్త రసరమ్యం కావడం జరిగేది.

నేను బుద్ధితెలియని కాలాన డబ్బులేక అవసరాలు తీరవని దలచి పేద నను కొన్నాను. బుద్ధితెలిసిన పిదప డబ్బుతోనే సర్వస్వం జరుగదనికూడా తెలిసి గుణధనుల నాశ్రయించి అక్షరజగత్తును విస్తరిస్తున్నాను.

శిఖరాయమానంగా ఎదిగిన విశ్వనాథాదులు భాషాప్రపంచాన్ని ఏలుతున్న రోజులవి. వానమామలై, దాశరథి, నారాయణరెడ్డి, శ్రీశ్రీ, కాళోజీ వంటి కవి సూర్యులు ఉదయించిన తెలుగుభాషలో నేనూ ప్రవేశించినాను కాంతికిరణంగా. ఈ నా సాహిత్యలక్ష్మికి జరిగే రజతోత్సవం నా ప్రయాణంలో ఒక మెట్టు–

నన్నాదరించి నా కోర్కెలకు ఊపిరులుపోసిన కరుణామయుల్ని వెనక్కి తిరిగి చూచుకొనడానికి కలిగించిన అవకాశం– దాన్ని మెట్టుగా భావించి నేను ఆ ఒక్కరోజును మరువజాలను. నాపై బాధ్యత ఉందంటే అది భగవంతుని దయయేనని వాడే మోయగల డీ విశ్వభారాన్ని అని తలచే నా లక్ష్యానికి నేను చేరుతాను.

సంఘానికి వ్యక్తి మూలధనం. వ్యక్తినిర్మాణం జరగాలంటే ముందు విద్యలో సంస్కారం ఉదయించాలె. విద్య అంటే నా దృష్టిలో తెలుసుకొనడానికి పీఠమైనది.

సినిమారంగం – ప్రచారసాధనాలదగిన రేడియో టెలివిజన్ ఆదులు పత్రికల వంటివి లాభార్జనలో బుజగ్రస్తమైతే వాటివల్ల ఏర్పడే వాతావరణ కాలుష్యాలు అతిశయించి జనజీవనంలో నిండి జాతి క్షీణిస్తుంది. మన పిల్లలు ఉత్తమ సంస్కారజీవనం చేయవలెనని సంకల్పించిన తక్షణమే వాటిలో సంస్కరణలు జాతీయతాభావ పరంపరలు విలసిల్లడానికి మనం చేయగలిగింది చేయాలె. అందుకు దేశీయులైన పెద్దల బాధ్యత యెంతో ఉన్నది. నేను గ్రహించిన తీరులో నా వచనాలు– అందుకు దోహదపడేవిగా ఉండాలన్న ఒక చిన్న లక్ష్యంలో సాగివస్తున్నాయి. అందుకే ఈ మధుకోశంపేర నా రచనల వైభవం ప్రదర్శితమవుతుంది. నా (16) గ్రంథాలకు ఇందులో దీపికలు పట్టినవారు అధ్యాపకులు–కవులు–పండితులు–విమర్శకులు. సాహిత్యజీవనంలో సిద్ధహస్తులు. ఉదారులు–ఉత్తములు.

నా కవితా లతాంగి సుమసౌరభ శోభలను పరిశీలించగలిగిన యోగ్యులే మధుమాధుర్యాలను మీ కందించడానికి యత్నించినారు. వారందరికీ నా ధన్యవాదాలు. అందుకే ఇది మధుకోశం పేరున మీదరి చేరుతుంది. చదవండి! చదివించండి!! తెలుగుకవిత్వంలో పద్యం చిన్నపాత్రిక. దానిలో కవితామృతం మధుమానసమై భాసిస్తుంది. నిర్విరామ భావప్రభవమైన కవితా–అమృతాభయ ముద్ర కలిగి జీవధర్మాన్ని ప్రకాశమానంచేయ సమర్థమై నిలుస్తుంది. 'విశ్వశ్రేయః కావ్యమ్' అనే ఋషివాక్యాల దీపను అందుకొంటుంది. మీలో ఒకడనై తరించడానికి నా కవితాలక్ష్మి జగన్మోహనమై యలరుగాక! విశ్వహిత ప్రభావైభవాల వెలయించుగాక! ముక్తిమంత కవిత్వం బాధ నాలో ఉంది. అది ముల్లోక కావ్యరస సముద్రాలనునిండి పరమాత్మగా అవతరించి విశ్వాన్ని మంగళప్రదం చేస్తుంది. నా గమ్యం దివ్యం. దానిని పొందుటకే నా తపన. అందుకు మీ అండదండలు అవసరమనే భావిస్తున్నాను. ఈ గ్రంథం నా సన్మానసంఘము పక్షాన ప్రకాశం కావడం ఎంతో ఆనందంగా ఉన్నది. సన్మాన సంఘ నిర్వాహకులైన మీకు నా హృదయపూర్వకమైన కృతజ్ఞతలర్పిస్తున్నాను.

హైదరాబాదు,
13–10–1978.

సు(కవి)జన విధేయుడు,
సిలా జంగయ్య

విషయసూచిక

---:o:---

రమ్యపథము

విద్వాన్ సాహిత్యశిరోమణి కేశవపంతుల నరసింహశాస్త్రి

శ్రీ సినా జంగయ్యగారు సంతరించిన ఖండకావ్యసంపుటియగు ఈ "రమ్య పథము"నందు మున్నది యెనిమిది మజిలీలున్నవి. కంటకములు, గతుకులు రాళ్ళు లేక సుఖముగా నడచుటకు వీలైన ఈ రమ్యపథముపై నడచునట్టి సారస్వత పథికులకు ప్రతిమజిలీకడ ఒక విందును చేయును, ఒక స్వాగతమును పలుకును. సహజకవి జంగయ్యగారు వేసిన యీ పంథాలో అందఱును నడువవచ్చును. అందఱికిని కావలసిన వన్నియు నిందులో గలవు. ఇచ్చట మొదట సాక్షాత్కరించు మజిలీ కాలచక్రము. ఈ చక్రము. ఈ చక్రభ్రమణమునందు కాలత్రయము, ఋతుషట్కము, వత్సరము, అనునవి పూటలై, ఆకులై, బుద్బుదములై యిటునటఁ దిరుగుటను మనము చూడవచ్చును. జీవునికి అది శాంతిసముద్రము, దాని భ్రమణమున కంతములేదు. ప్రాణికోటి మనుగడ దానిచేతిలోనున్నది.

రెండవ మజిలీలో ఒక ఉపాధ్యాయుఁడు కూర్చునియుండును. అతఁడు అజ్ఞానాంధకారమును జీల్చునట్టి కాంతితో విజ్ఞానవేదికపై నధివసించియుండును. శాస్త్రసాగరములను మథించి అమృతము నిచ్చిన మహనీయుఁడు, విశ్వోపకారి, జాతిహితుఁడు, పంచవర్ష దేశీయులగు బాలురకు ఊహ లుదికివచ్చుటకై వీణను మీటు కళాకారుఁడు, తత్త్వవేత్తలు, మంత్రులు, రాజులు, గ్రంథకర్తలు, కవులు అందఱును అతని సృష్టియే, ఆయన దేవుఁడు ఆయన బ్రహ్మ.

ఆయనను దాటి ముందుకు మూడడుగులు వేయగానే "భారతవీరా, ఓ భారతవీరా!" అను సందేశగీతము వినఁబడును. అందులో "వందేమాతరం" అంటూ మడమ త్రిప్పకముందడుగు వేస్తూ వైరి గుండెలదిరేలాగ, మరఫిరంగి గుండులాగ స్వదేశభక్తిని, శక్తిని చాటిచూపమన్న మాటలు, ప్రచండ ప్రణవనాదమై ప్రసిద్ధిగాంచుమన్న బోధలు మనస్సునకు హత్తుకొనును.

నాలుగవ మజిలీలో స్వయం భూదేవుని శిథిలాలయము సాక్షాత్కరించును. అందలి శిథిలశిల్పములలో ఆనాటి శిల్పుల పురాకృత సుకృత పరిపాక లబ్ధమైన శిల్పచాతుర్యము చాటున కవి కవితాచాతుర్యము తొంగిచూచును. సహజ కవికి సాధ్యముకాని సలక్షణ కవితాసరస్వతి గోచరించుచు, ఇది పూర్వజన్మ సంస్కారమా ? ఒక పుణ్యమూర్తి ప్రసాదమా ? లేక ఘుణాక్షర న్యాయ లబ్ధమా ? అన్న సందేహమును జొటమరింపఁజేయును. ఆలయమునందలి శిల్ప విన్యాసము నాట్యశాస్త్రమువలెను. పాషాణములు ప్రాణములున్న కళాజగత్తుగాను గోచరించును. చరిత్ర సృష్టించిన ఆ శిథిలములు కరుణరసమును పిండును.

ఆపైన మనకు దర్శనమిచ్చువాఁడు వేంకటేశ్వరస్వామి. ఆ దేవుని గజేంద్రమోక్ష బలిశిక్షాది మహిమలు గొనియాడుచు, జీవుని యసహాయతను నివేదించుచు, 'పరమదయాకర' నన్ను పాలింపుమని వేడుచు ముందుకు సాగినచో "ఎవరివో" అన్న గీతము వినబడును. ఆ గీతమునందు ఒక వలపులరాణి ప్రతిఫలించును. ఆమె చిరస్మరణీయగాను, మాయని కలగాను, ప్రేమసరస్సునందలి పూలపడవగాను, ఆమనియందలి మధురయామినిగాను, స్వర్గఖండముగాను గోచరించి మనకు శృంగారరస తాదాత్మ్యమును ప్రసాదించును.

ఆ పై ప్రయాణమున వచ్చునట్టి యేడవ మజిలీలో "మనశాస్త్రి" లాల్ బహదూర్ దివ్యస్వరూపము మనముందు నిలుచును. అష్టాదశ సంఖ్యతో సన్నిహిత సంబంధమున్న భారతావనిని అష్టాదశవర్షములు పాలించి, అష్టాదశ దినములు రేగిన పాక్ ద్వంద్వయుద్ధాగ్నిని చల్లార్చుటకు తాష్కెంటు సంధిపత్రముపై నుంచిన తన నామాక్షరముల మషీపంకము తడియారకమునుపే వీరస్వర్గమలంకరించిన లాల్‌బహదూరుశాస్త్రి దివ్యతేజము మన కనులకు మిరుమిట్లు గొలుపుచు, ఇచ్చిన శాంతిసందేశమచ్చట ప్రతిధ్వనించును. అతఁడు కృష్ణ భగవానుఁడు, అతడు బుద్ధభగవానుడు. దుఃఖపరవశమైన కవివాణి గాద్గద్యము, విశ్వవీణ శోకరాగము, అచ్చట వినిపించును.

ఆ తరువాత, మార్గమొక మలుపు తిరుగును. "త్యాగరాజస్వామి" చిరుతాళముల లయతో చేయు రామనామామృత గానముతో పులకింపఁజేయుచు దర్శనమిచ్చును. పోతరాజు ముందువలెనే వాణి త్యాగరాజు ముందు విద్దష్ట

గుణాలంకార శోభితమై నిలిచినవి. సహజకవి కలమునుండి సలక్షణ రచన తీగలుసాగినది. జగత్తునందలి రాజులందఱును త్యాగహీనులు, ఆయన త్యాగ రాజు, రాగరాజు, సంగీత సాహిత్యములతో రాముని సేవించి తాను తరించి లోకమును తరింపఁజేసిన కవిరాజు. ఆయన గానమును వినుచు చెట్లు తలలూపి నవి, గుట్టలు స్తబ్ధములై నిలిచినవి, నదులు పొంగి పొరలినవి, ఉదధి ఉబ్బి పోయినది.

ఆ ప్రక్కననేయున్న కవి యౌవనాంబుధిలో నుబికివచ్చిన "మారు ముద్దు" కుమారుని ముద్దుగొనుట మనకు కనబడును. దానివెంటనే వచ్చు పదవ మజిలీ "పికసందేశము" ఆ సందేశము పికమునకే సందేశము. అది పికమును దీనమానవ గాథలు గానముచేయుమని బోధించుట మనకు వినఁబడును. ఆ సందే శమును స్మరించుచు నడువగా "సారవిచార" ఘట్టమును జేరెదము. అది ధర్మ విచారము, నిత్యానిత్య వస్తువివేకము. "అణోరణీయాన్ మహతో మహీయాన్" అను శ్రుత్యర్థమును ప్రతిపాదించుచు, మానవలోకమునందు పెల్లురేగిన మోహ మున కాయుధములుగా ధర్మము, దానము, కర్మ మొదలయినవి ఉపయోగించుచు జనుల జీవనముల హతమార్చుచున్నవను ఆక్రందన మచ్చట వినబడును. నిత్య సత్యమైన పరమాత్మను దెలుపు ఓంకారమే శరణ్యమను సిద్ధాంతము శ్రవణ గోచరమగును. ఆ పైన నొక మజిలీదాటి మఱియొక చోటికిఁ జేరుకోగా "ఒక్కఁడు పేరొక్కఁడు" కనబడుదురు. ఒక్కఁడు, దారిలోబడి దాహమునకు తట్టుకోలేక మూల్గుచు, విలపించుచు, ఆకలికి అలమటించుచు, మృత్యుగహ్వర మునందు చిక్కి ఏడ్చుచుండును. పేరొక్కఁడు పెత్తనముకొఱకై కారులో పరుగెత్తుచు, ప్రణయలీలలో దేలిపోవుచు, చెలితోగలిసి రాగాలు ఆలపించుచు తిన్నది అరుగక మందులకై వెదకుచుండును. ఖేదమోదముల కాస్పదమైన యీ చోటునుండి తప్పుకొని ముందుకు నడచినచో "మాయారాక్షసము-సత్య పరాక్రమము" అన్న పదునాల్గవ మజిలీని చేరుకొందుము. సృష్టిలో మాయా కల్పితమైన రాక్షసత్వము సత్కార్యముల నెపమున నెట్లు విజృంభించునో సత్యమైన దైవశక్తి దానినెట్లు అణచునో అచ్చట చూడగలము. దానిప్రక్కనే నిర్భయ స్థానము గలదు "నాకు భయంలేదు" (నేను=ఆత్మ) అచ్చట ఆత్మతత్త్వము గోచరించును. చిత్కళలు భాసించును, గురువు పరబ్రహ్మరూపమై శిష్యునికి పరమాత్మ భిన్నతను ప్రసాదించును. నాదబ్రహ్మానంద మయత్వమును జేకూ

ద్భును. ప్రపంచ సుఖములందలి నిస్సారతను దెలుపును. అది ఆత్మతత్త్వ విచారము, అదంతయు వేదాంతసారము.

అక్కడ మనము ఆగిపోవలసినదే, కాని ప్రక్క పందిరినుంచి "కోకిల ధ్వని" వినబడుటచేత ముందునకు అడుగుపడును. ఆ కుహూధ్వని, సుధా మధురగీతమై, అచ్చటి ప్రకృతి మంగళారామమై, మధుసితాపమును గలిగించి లాగుకొని పోవును. ఆ కైపునుండి మెల్లో తేరుకొని "నిత్యసత్యాల" పై నిలిపి మనస్సును మరలించుకొనగలుగుదుము. మనస్సునందు ఆత్మనుమించిన (ఆత్మానందమును మించిన) తాదాత్మ్యము మరొకటి లేదనియు, వనితామణి మించిపెంపు రాదనియు, బ్రతుకులో బాధ తప్పదనియు, కుట్ర చేయనివాడు కోటికొక్కడును లేడనియు, నింకను వలసినన్ని సత్యములను అచ్చట గుర్తింతుము.

మనమెంత శాంతము వహించినను గిల్లికజ్జాలకు వచ్చువారుందురు. అట్టి వారిలో చైనాతో చెలిమిచేసికొని భారతోర్విపై గ్రుడ్లురిమిన అయూబ్ ఒకడు. అట్టి సందర్భములందు చేతులు ముడుచుకొని నిర్వీర్యులై కూర్చొనుట భారతీయుల ధర్మము కాదని ప్రోత్సహించు "వీరభారతి" వినబడును. అందుచే భారతీయ సైనికుల పరాక్రమము, విజయము ప్రపంచ విఖ్యాతిని గనిన చరిత్ర స్వరూపము గోచరించును.

కొంచము ముందునకు పోగా ఒక 'తోటమాలి' ఆవేదన చెవులలో బడును. అతడు పెంచి పెద్దచేసిన గులాబీపువ్వును భగవంతుని పాదములపై నుంచుదమనుకొనుచుండగా, దానిని తుమ్మెదపిల్లడు తాకి తేనెను గ్రోలి వెళ్ళిపోయెను. ఆ దృశ్యమును జూచిన తండ్రి తోటమాలికి గుండెలో దిగులుగల్గెను. తాను వండి నైవేద్యము చేయుదమనుకొన్న యన్నమును పిల్లి ముట్టినట్లయ్యెను. దుఃఖము వెల్లువయై పొరలుచుండగా నా తోటమాలికి (భక్తునికి) జ్ఞానోదయమగును 'సర్వం విష్ణుమయం' అన్న సత్యము గోచరించును. పూవు, తావి, మధువు, మధుపము అన్నియు విష్ణుమయములే యని తెలిసికొని తృప్తిపడును.

ఆ భక్తునివద్దనుండి మనము కదలీకదలక మునుపే ప్రక్కనున్న పందిరి నుండి 'సహింపను' అని ఒక "పొలికేక వినబడును. అది స్వతంత్ర భారతముపై

నొక పరాయి ప్రభుత్వము వేసిన బాంబు చప్పుడును విన్న వీరుని సింహనాదము. పచ్చపచ్చని భారతదేశము భస్మరాశిగా మారుటను సహింపనని పలికిన పలుకు. కాని కాలగర్భమున లీనముగాని ప్రాణికోటి లేదుగదా! అన్న విచారము కలుగగానే ప్రక్క మజిలీలో 'మృత్యుమాత' వికటాట్టహాసము వినబడును. ఆమెకు రూపము లేదుకాని, యుగయుగాలనుండి రూపవంతుల రూపములను తనలో దాచుకొనుచున్నది. తల్లులు నవమాసములు మోసి కన్న పిల్లలను తనపొట్టలో పెట్టుకొనును. ఆమెను గన్నవారెంత ధన్యులో కాని ఆ చావు తల్లికి చావులేదు. ఆమె చీమను సయితము చంపని బుద్ధభగవానుని, ఏసును, వివేకానందుని, గాంధీని తన పొట్టఁబెట్టుకొన్నది. ఆమెను నమ్మినను నమ్మకున్నను మేలుచేయదు, ఆమె రక్కసి.

అక్కడినుండి కాలికి బుద్ధిచెప్పవలెను. అపరిహార్యమైన మృత్యువును స్మరింపక జీవితకాలమునందు సత్కర్మల నాచరించి మోక్షమునకై లేదా స్వర్గాదులకై ప్రయత్నింపవలయునని తలంచుచు ముందుకు సాగినచో, క్రతువులు, యాగములు, సత్కార్య రూపములే కనుక మానవుఁడట్టివనులు చేయవలయునని బోధించు వేదవేత్తలు, వేదాంతులు, ఉడిగా మోక్షము సర్వశ్రేష్ఠము, అది నాదబ్రహ్మ సాక్షాత్కారమును, దివ్యానందమును, ముక్తిని జేకూర్చును. విశ్వాంతరాళ ప్రగతిని భగవంతుఁడేకూర్చును. అట్టి సత్యమును నమ్మినవానికి 'వాంఛాఫలసిద్ధిరస్తు' అని దీవించుచున్న మజిలీకి చేరుదుము. 'మన ఏవ మనుష్యాణాం కారణం బంధమోక్షయోః' అను సూక్తి ననుసరించి, ఎట్టి వలయమునందైనను జటిలమైన ప్రకృతిని మేల్కొలిపి సుఖమునిచ్చునది మనస్సే, దాని 'అభయహస్తమే' ఆ పైనున్న మజిలీలో మనకు దక్కును.

అచ్చటినుండి బయలుదేరినచో, భారతజాతి పరదాస్య శృంఖలములనుండి విడిపడి, స్వతంత్రములైన ఉచ్ఛ్వాస నిశ్వాసములను విడుచుటకు పెట్టుకొన్న ముహూర్తపు మజిలీ 'పంద్రాయుగస్టు'ను చేరుకొందుము. అచ్చటి సుప్రభాతమున రెపరెపలాడుచున్న మువ్వన్నె పతాకమును జూచిన ప్రకృతి పులకింపులను, ప్రజల యుత్సాహమును, జగతిపైఁ బ్రసరించిన మహోదయరేఖలను, వాని దాటికి విరిగిపోయిన యుగయుగాల చీకటిపొగలను గాంచి, త్రివర్ణపతాకమునకు నమస్కరింపఁగల్గుదుము. ఆ ప్రక్కన నొయ్యార మొలికించుచున్న 'ఇందు

వదన' భారతేందిరయని గ్రహించి, తరతరాల వారసత్వముతో మనకు లభించిన యీ సుందరాంగికి మనడెందమునందు గూడును, లేదా గుడినికట్టి నిలుప కొందుము.

అటనుండి కదలి ఇరువదియాఱవ మజిలీలో దేవునిఁ గలిసికొందుము. కలిసికొని మనలో రేగిన కవిత్వ వాంఛకు లక్ష్యమునుగా దీనమానవజాతి జాగృతి యగుగాక అని వేడుదుము. కవి దైవసమానుఁడు కావలయుననియు, లోకుల ఆదరానాదరములను లెక్కసేయని వాఁడుగా నుండవలయుననియు, సహనము, మైత్రిని, త్యాగమును, శాంతిని, కావ్యక్షేత్రమునఁ బండించి లోకుల యీసుఖము మునకుఁ జేకూర్పవలయుననియుఁ గోరుకొందుము.

ఆ ప్రక్కనున్న మజిలీ 'మానసంరక్షణ' బోర్డు ఇది పట్టి బూటకపు మాటలలోనేకాని చేతలలో లేదని ప్రబోధించును. ఓహో ! అని మనము ముందునకు వెళ్ళగా వచ్చు 'కవిప్రశంస' ఘట్టము ఉత్తమకవికి కావ్యహేతువు వేదన అనియు, భావుకత, పారవశ్యము సాధనములనియు, పండితునికన్న కవి గొప్పవాఁడనియు, శబ్దములతని భావచిత్రములను గియఁజాలవనియు, అతఁడు జగచ్ఛక్షువనియు ప్రశంసించును. పిమ్మట స్వేచ్ఛా స్వాతంత్ర్యాలకు చేదోడైన మహాత్ములు, అక్రమ పరిపాలన నడ్డగించిన పుణ్యాత్ములు, సోదరిమానవ ప్రేమికులు, కక్షలు జాతికి కలుషమనియు, ఇతరేతర జాతులపై వ్యతిరేకత చావవలెననియు తలఁచు, మేధావులు, ఘనులు, 'శాంతిపరులు' దర్శన మిచ్చెదరు.

ఆ తరువాతి మజిలీలలో కవి మన యెదుట నిలుచును. తన కవితా స్వరూపమును వివరించును. తన కవితాజ్యోతివి 'దీపావళిగా' వర్ణించును. 'నేను కవినోయ్' లోకమునందు జరుగు అన్యాయములను, అక్రమ ప్రవృత్తులను వెల్లడించి తీరెదనని యుద్ఘోషించును; నేను మహాశక్తిని, ప్రకృతికి సకల సౌందర్యములను జేకూర్పఁగలను. మానవులకు భక్తిని గలిగించి ముక్తి కాంతను వారిముందు నిల్పఁగలను. 'లోకాన్ని మారుస్తాను' అనును. నాలోని రాగరసము ప్రకృతి పులకింపులతో, చిరుగాలి చిగురుల మేతతో నుబికినది. ఉత్తమ కవితారీతులచే చిత్తము లలరింతును. నాకు మనసుకెక్కలేర్పడినవి 'బంధాలులేవు' అనును. నేను సాధించిన 'యోగజీవనము' నికృష్టముగానున్నది, ఆహారము, నిద్ర, సంభోగము అను సుఖత్రయము త్రిమూర్తులని నమ్మి

సేవించినచో జీవనము నికృష్టమగును. దాని స్థానమున ధ్వని (నాదము), దృష్టి (భ్రూమధ్య దర్శనము), భక్తి (ఆత్మతాదాత్మ్యము) గల యోగమే కవితా యోగము. కవితాకృతితో ముక్తిని సాధింతుమనుము. అప్పుడా యోగము నికృష్టము కాదు.

ఆపైనవచ్చు మువ్వదియైదవ మజిలీ 'నాభూమి' అందులో జన్మభూమిపైఁ గల ప్రేమరసము తొణికిసలాడును. ఆ పైన ప్రకృతిమాత హృదయమును పులకరింపఁజేయు 'పాపలు' తల్లుల నోముల పంటలు, ముద్దుల విందు చేయు దురు. ఆ పైన 'ఆటపాటలు'. అందులో జగన్నాటక సూత్రధారి యాటలు ఆనందమును జేకూర్చును. అంతట, చివరిమజిలీ 'నా యనుభూతి'ని చేరు కొందుము.

కవి అందులో తన ద్వంద్వానుభూతిని వెల్లడించును. ప్రపంచమునందలి యే యనుభూతియు ద్వంద్వమున కతీతము కాదని తెలుపును. నిత్యసత్యమైన యాత్మానుభూతికై యత్నించుట మానవుని శ్రేయస్సుకు మూలమగునని చెప్పుటయే తన యనుభూతి సారమని యుద్బోధించును.

ఇతిశమ్

జ్ఞానమందిరం

డా॥ ఇరివెంటి కృష్ణమూర్తి

ఒకసారి నాకు జంగయ్యగారు కనబడి తాము వ్రాసిన ఒక పుస్తకం అందించి సహజంగా చిందులొలికే చిరునవ్వు నటించుకొని 'సార్! ఈ పుస్తకం చదవండి. చదివిన తర్వాత మీకు నచ్చకపోతే నన్ను మీరు రచయిత అను కొనకపోయినా బాధపడను. ఏదో రచన చేశాను. దాని గుణదోషాలతో నాకు నిమిత్తం లేదు. పరిసరాలను పరిశుభ్రం చేయాలనే మహదాకాంక్షతో ఈ చిన్న ప్రయత్నం చేశాను. అంతేకాని నేను స్రష్టనూకాను, ద్రష్ట నంతకంటే కాను. ఏదో సామాన్యుణ్ణి! చూసే అలవాటుంది, వ్రాసే అలవాటుంది. నోరూరుకోదు, కలం ఆగదు' అన్నారు. నిజంగా రచయిత ఎలా ఉండాలో చెప్పకుండానే చెప్పే ప్రయత్నం చేశారు. శ్రీ జంగయ్యగారు. ఈ కాలంలో రచనలు సాగిస్తున్న రచయితలే ఐనా శ్రీ జంగయ్యగారికి సాంస్కృతిక లాక్షణికులన్నా, ప్రాచీనాంధ్ర సాహిత్యమన్నా ఆదరాభిమానాలెక్కువ. ఆయన అన్ని రచనల్లో ఈ లక్షణం ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది. శ్రీ జంగయ్యగారికి కవిత్వం ఒక హాబీకాదు. ఏదో ఒక రాజకీయ సిద్ధాంతాన్ని ప్రచారం చేసుకో వడంకోసం ఆయన కలం ఎత్తరు. ఏదో కులానికో, మతానికో సంబంధించిన సమాచారాన్ని అందించడానికి తమ రచనలను సాధనంగా వాడుకోరు. ఛందో బందోబస్తులను విరగగొట్టాలని ఆరాటపడరు. పాత ఛందస్సుల్లో తప్ప రచన చేయను అని భీష్మించి కూర్చోరు. రెండు మూడు రాజకీయ పక్షాల్లో కార్య కర్తలుగా పనిచేశారు. రకరకాల మనుషులతో, పనులతో పరిచయం సంపాదించుకున్నారు. డా॥ లోహియా, కాళోజీ వంటి విశిష్ట వ్యక్తులతో కొన్నాళ్ళపాటు సన్నిహితంగా ఉన్నారు. తాను పుట్టిన గ్రామాన్ని, తాను మెలిగిన పరిసరాలనూ, తనకు తోచినట్లుగా అవగాహనం చేసుకున్నారు. సార స్వత రాజకీయ వేదికలెక్కి అనేకాంశాలపై ఉపన్యాసాలిచ్చారు. రాజకీయ జీవితం అచ్చిరాలేదో ఏమో, అధ్యాపకవృత్తి చేపట్టారు. వ్యాపారం పెట్టుకో

మని తండ్రి యెంత బలవంతపెట్టినా ససేమిరా కాదని బడిపంతులయ్యారు. పిల్లలకు బోధిస్తూనే తామూ వైదుష్యాన్ని సంపాదించుకున్నారు. పాఠశాల మొగమెరుగని, కళాశాల మెట్లెక్కని శ్రీ జంగయ్యకు సమాజమే పాఠశాల అయింది. అనుభవాలే దేశికత్వం వహించాయి. తర్కనాత్మక సాహిత్యంకంటే వివరణాత్మకమైన సాహిత్యం ఉపాదేయమని ఆయన నమ్మకంకాబోలు! ప్రతి గ్రంథంలో వ్రాసుకొన్న మున్నుడులు-ఆయన వివేచనాపటిమనూ, లోకావలోకనా విధానాలనూ చాటగలుగుతున్నవి. శబ్దార్థ సౌందర్యాల సృష్టికోసం పడే తపనకంటే, విషయవివేచనంమీద ఆయనకు గౌరవం రానురాను అధికమౌతున్నట్లు తోస్తున్నది. నిజానికి అచ్చమైన కవిత్వాన్ని, అందులోని రసవారమ్యాన్ని అనుభవించగల సహృదయులు సకృత్తుగానే ఉంటారు. అందుకే జంగయ్యగారు ఎన్నిపాటలూ, పద్యాలూ, కావ్యాలూ వ్రాసినా వాచ్యార్థానికి ఎనలేని ప్రాముఖ్యాన్నిచ్చి, పఠితృలోకానికేదో సందేశాన్నివ్వాలనే కుతూహలంతో అహరహం తహతహలాడుతూంటారు. జీవితంలో ఎన్నో ఢక్కామొక్కీలు తిన్న రచయిత. అనుభూతులకంటే, అనుభవాలకే ఎక్కువ ప్రాధాన్యమిస్తారు. అనుభవాలను కాచి, వడబోసి, సూక్ష్మీకరించి ధ్వనిలోకంలోకి తీసుకుపోతే రచయితకూ, కేవలం అక్షరాస్యుడైన పాఠకునికీ అంతరం ఏర్పడటం ఎప్పుడోకాని జరిగే పనికాదు. నిజాయితీని నమ్మిన శ్రీ జంగయ్య అనుభవాలను శక్తివంతంగా చెప్పగలరు. ఆయన గ్రంథాల మున్నుడులలోని భావాలన్నీ ఆత్మకథాపరిధిలోనికి వస్తూ ఉంటాయని పదిలంగా చదివే పాఠకునికి తెలియకపోదు. కష్టపడి చదువుకొని తన భావాలను నిర్దుష్టంగా ప్రకటించుకోగలిగే శక్తిని సంపాదించుకున్నారు. కేవలం ఏదో వ్రాసిపారేయాలనీ, తామూ రచయితలమనిపించుకోవాలనీ ఉబలాటం శ్రీ జంగయ్యకు లేదు. తామేం వ్రాస్తున్నారో తమకు తెలిసే వ్రాస్తారాయన. ఇన్ని లక్షణాలున్న వ్యక్తి రచయితగా ఇంతకాలం మనగలిగి దాదాపు 20 గ్రంథాలువ్రాసి రజతోత్సవాలు జరుపుకొనగలగడం ఎంతో సంతోషింపదగిన అంశం. ఈ ఉత్సవాలను ప్రోత్సహిస్తున్న, సహృదయులు ఒక మంచి రచయితను గుర్తించగలిగినారనడంలో సందేహం ఉండకూడదు.

శ్రీ జంగయ్య రచనల్లో శబ్దార్థాలకంటే, భావాలకు ప్రాముఖ్యం ఎక్కువ. అందుకే ఎక్కడైనా శబ్దాలంకారం ఒలికితే అది అక్షరరమ్యతను కోరే పాఠకు

లను తృప్తి పరచడానికేమో అన్పిస్తుంటుంది. మానవతా సందేశాన్ని సాధ్యమైనంత సరళంగా అందించాలనే కుతూహలంకొద్దీ ఆయన సూటిగా చెప్పడంలో తన నేర్పును ప్రదర్శిస్తూ ఉంటారు. వ్యంగ్యార్థ ప్రతిపాదనం, ధ్వని ఇవన్నీ మహాకవిత్వ లక్షణాలను ఆయన పెద్దలకే వదిలేశారు. అయితే అన్ని గ్రంథారంభాల్లో వ్రాసిన అభిప్రాయాలు శ్రీ జంగయ్య ఎంత భావుకుడో, ఎంత పరహిత చింతకుడో, ఎంత ఆర్ద్రమనస్కుడో, ఎంత గట్టిగా సూటిగా ఖండించే శక్తిగలవాడో అవగతమవుతుంది. ఈ మాటను చూడండి.

"పాసిపోయిన పప్పుచారును భిక్షుకునికి దానంచేసి వెంటనే తనకోసం స్వర్గంనుండి పూలరథాలు వస్తూఉన్నాయా అని ఆకాశంవేపే చూసేవాళ్ళను నేను సంభావించనుగాని, మంచిపని అనుకున్న వెంటనే ఎవరి ఆజ్ఞలకు లోను గాక ఆ పనిని చేసేవానిని నేను ఎంతగానో గౌరవిస్తాను".

సమకాలీన సమాజంలోని కుళ్ళును, స్వచ్ఛమైన తన దృక్కోణంతో చూసి, తమ రచనల్లోకి అనువదించి అనేక ప్రక్రియల్లో అందించి కృతార్థులయ్యారు.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి "జ్ఞానమందిరం" వివిధ విషయాలను పొదుగుకున్న ఖండికల సంకలనం. ఇందులో కథాకావ్యం ఒకటి ఉంది. శతక లక్షణాలు పులుముకున్న పద్యాలూ ఉన్నవి. వచనకవితా ఉంది. గీతాలూ ఉన్నవి. వృత్తాలూ ఉన్నవి. ద్విపదలూ ఉన్నవి. కావ్యాలక్ష్య అన్న శీర్షికతో ఒక్కొక్క వచనమూ ఉన్నది. ఇష్టదేవతాస్తుతీ ఉంది. పూర్వమహాకవుల సంకీర్తనం ఉంది.

ఈ సంకలనంలో 'విశాల', 'భానోదయం', 'శాంత సత్యల వివాహం', 'వధూవరుల పాట', 'ఆణిముత్యాలు', 'పీర్ల పండుగ', 'ప్రబోధ సందేశం', 'గంధమందిరం', 'ఏడుస్తున్న చెట్లు', 'హాయిహాయి', 'ప్రశ్నపై దర్శనము', 'కవిత', 'కృష్ణ', 'కులం', 'నరుడు హరుడు', 'రహస్యం' అనే శీర్షికలున్న కవితలున్నవి.

'విశాల'లో ఒక కథ ఉంది. అది 'శాంతసత్యల వివాహం'తో పూర్తి అవుతుంది. కథకు పూర్వం దేవతాస్తుతి, కవితా ప్రాశస్త్యం "పసిపాప నవ్వువలె

ప్రజలు సత్కవితలుగా పూవుదిద్దుకొన్నవి. కథ వర్ణాంతర వివాహోదంతం విశ్వమానవ సమైక్య భావపిపాస. ఈ కథలోని ఛందోబద్ధ సంభాషణలు సుగుణ చిరార్థాలను ప్రతిపాదిస్తున్నవి. రచయితకున్న విశాల దృక్పథం, నిర్దుష్టమైన గమ్యం గోచరమౌతాయి.

వధూవరుల పాటకు రాగతాళయుక్తంగా అభినయ పురస్సరంగా పాడుకోవచ్చు. సంక్రాంతి భావాల బంధురాల సవ్వడులను ఈపాటల పద్యాల్లో వినవచ్చు.

'ఆణిముత్యాలు' ఎనిమిది తేటగీతి పద్యాలే ఐనా వెన్నెలకు మించిన విలువలను స్ఫురింపజేసే కవితా శకలాలు.

'పీర్ల పండుగ' కవిగారి స్వభావోక్తి చిత్రణకు మచ్చుతునక.

'ప్రబోధ సందేశం' మకుట నియమాన్ని గుబాళిస్తూ సాగిన 65 తేటగీతుల శతక శకలం. "లెమ్ము ఓ తెలుగువీర! వేగమ్ము దలచి" అనే మకుటం శకటంగా సాగిపోయిన ఈ పద్యాల్లో ఎంతో సందేశస్ఫూర్తి ఇమిడియున్నది.

"శత్రువులు నిత్యులే నీకు జగతియందు
అరిషట్కమేటి..అజ్ఞానమనియు రెండు"

వంటి పంక్తులను ఎన్నింటినైనా ఎత్తి చూపవచ్చు. 'గంధ మందిరం శ్రీమద్భగవద్గీతా సంకీర్తనం.

'నడుస్తున్న చెట్లు' ఇది వచనకవిత. ఇందులోని చెట్లను మనుషులనూ, రాజకీయ పక్షాలనూ సంకేతాలుగా మలచి కవి సహృదయునికి సూటిగా లోకాన్ని చూపించారు. ఈ సంకలనంలోని ఈ శీర్షిక శ్రీ జంగయ్యను కవితాప్రాంగణం లోకి ప్రవేశించే అర్హత ఉన్నదని నిరూపిస్తున్నది.

'హాయి హాయి' తెలుగు భాషనూ, తెలుగు కవులకూ చక్కని నివాళి.

ప్రశ్నవై దర్శించు' ఇది మరొక వచనగీతం. మానవునిలో ఆత్మ విశ్వాసం మేల్కొనాలని తామీ గీతంతో రగుల్కొల్పుతున్నారు శ్రీ జంగయ్య గారు.

'కవిత'లోని ఆరు తేటగీతుల్లో ముచ్చటగా కవితాలక్షణాలను తెలుపడానికి ప్రయత్నంచేశారు కవి.

'కృష్ణ' తేటగీతుల్లో, సీసపద్యాల్లో శ్రీ కృష్ణపరమాత్మ మాహాత్మ్యమును అభివర్ణించారు శ్రీ జంగయ్యగారు.

"నీ చరణప్రసూన మధునిర్ఝరిణీ కణగర్వరిమ్య సం
సేచన, బ్రహ్మయై సకల సృష్టి చరాచర జీవకోటికిం
దోచ, మహూహలో విమలతో యజమల్లిన ఋచి చిక్కులన్
గాచిన వాగ్విలాసి! ననుగావ నుతింతు దన్నైర వృష్టులన్"

అనే పద్యం ఈ శీర్షికా సరస్సులో పూచిన హృద్య పద్మకుసుమం.

'నరుడు హరుడు' అనే శీర్షికకు ఔచిత్యం ఎందుకో నాకు బోధపడలేదు. ఇందులో కవితా పారమ్యానికి కవి నీరాజనాలిచ్చినాడు.

సత్యం, ప్రేమ, కవిత్వం, జగత్కళ్యాణ సంధాయకాలని ఎలుగెత్తి చాటినాడు శ్రీ జంగయ్య కొన్ని వృత్తాల్లో, కొన్ని కందాల్లో, కొన్ని సీసాల్లో. 'రహస్యం' అంటూనే అంతా తెలిపివేశారు.

జ్ఞానమందిరంలోని వివిధ శీర్షికలను స్థాలీపులాక న్యాయంగా పరిచయం చేసే ప్రయత్నం చేశాను ఈ చిన్న వ్యాసంలో. వ్యాసారంభంలో నేను ప్రకటించిన అభిప్రాయాలు కేవలం శ్రీ జంగయ్యగారితో నాకున్న చనువునూ, ఆయనపై నాకున్న అభిమానాన్నీ, ఆయన రచనలను గూర్చిన నా వైయక్తిక మైన తలపోతలను సూచిస్తున్నాయి.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు చక్కని రచయితగా తెలుగు పాఠకలోకం ఆదరాభిమానాలను చూరగొంటూ ఉండాలని ఆకాంక్షిస్తున్నాను.

మధువనం

డా॥ కె. వి. ఆర్. గోపాలాచార్యులు

కావ్యము అనగా కవనవ్యాపారమని మన అలంకారికులు నుడివిరి. విశ్వ శ్రేయః కావ్యమ్ అని యనుటలోను పరమార్థ మిమిడియున్నది. మధువనం అనే కావ్యఖండికలో ఫలజాతులు పుష్పజాతు లనేకములు ఆస్వాదయోగ్యంగా వున్నాయి. భరతుని నాట్యశాస్త్రానుసారము లాక్షణికంగాను మనం ఈ కావ్యాన్ని ఆనందించవచ్చు. సంస్కృతాంధ్ర కవుల కవితామార్గము ననుసరించినదియై సరళరీతిని ఈ కావ్యము పండిత పామరులను సైతము ఆకర్షించుచున్నదనుటలో సందియములేదు. మంగళశ్లోకములను మనవారు తమ కావ్యసమాప్తికి గ్రథనము చేయుట కలదు. అదేరీతిని ఈ మధువనమునందును "శారదా" తల్లిని స్తుతించి కవి తన జన్మను సార్థకముచేసికొనినాడు. ఉదాహరణకు :

మధుర బింబాధర విపంచిని
మాటిమాటికి మీటితీయని
రాగరసముల దనిపి జీవుల
నిలిపినావమ్మా ! జగముల గెలిచినావమ్మా !

అనిన కవియొక్క పరిపూర్ణ పాండితీగరిమ తేటతెల్లమగుచున్నది. శ్రీరాముని స్తుతించి 'ఆయువు' అను శీర్షికన తనభక్తి ప్రపత్తులను చక్కగా విన్నవించుకొన్నాడీకవి. సాధారణంగా కవులు తమ కవిత్వంలో అచేతనములందు చేతనత్వం ఆరోపిస్తారు. 'కన్నీటికథ'లో ఎడబాటుబడెనన్న మిడికేటిలతకు అంటున్న 'మిడుకు' మిడకటం అనే పదాలు సర్వసాధారణంగా మనం వాడుకునే పదాలు. ఏం అలా మిడుకుతున్నావు? అంటారు. అతిసహజమైన పదజాలాలు జొప్పించబడి వున్నాయి ఈ కవితలో. విరజాజులు నిజంగా మురిపెంగా తలలో ముడుచుకొనేవే. చేమంతుల అందాలు చూడగల కవితాహృదయం మెచ్చుకోతగ్గదే.

విరహ విప్రలంభ శృంగారాన్ని మనం ఈ లతపరంగా ఆస్వాదించవచ్చును. 'భిన్నత్వంలో ఏకత్వం' అనే పరమవేదాంతాన్ని బోధిస్తున్న మరొక మచ్చు తునక,

నేనే నీవై నా లోకం
నీవే నేనై నా లోకం
ఏకమైన భావమే నా
లోకమై తనరారు స్వర్గం

అతి రమణీయంగా కనబడుతుంది. దైవము నన్ను వీడి ఎలా పోతాడు : జీవాత్మ, పరమాత్మల 'తత్త్వమసి' అనే సత్యాన్ని చాటుతుంది. నేను-తాను అనే గేయం. నరనారాయణులకు భీకర సంగ్రామము వాటిల్లగలదను హెచ్చరిక కూడా కలదు.

తానే నేనను భావమున
తాను జూడకున్నాడు
నేనే తానను భావమున
నేను తెలియకున్నాడు
నరునకు నారాయణునకు
జరిగితీరు పెను సంగరము

"నేనే నువ్వు నీవే నేను" అనే తాదాత్మ్యత స్పష్టంగా గోచరిస్తుంది. చెప్పు దేరీతిగను తనను వీడిపోలేడను ఆత్మవిశ్వాసము కొనియాడదగినదియే. నాయికా నాయకుల శృంగారము అతిసరళమైన రీతిని పూతోటలో సంకేతస్థాన మేర్పరచు కొనిన వారి సహజానురాగము ఆనందములో అన్నీ ఒక్కటని చెప్పటంలో పరమానంద సద్బ్రహ్మచారి అయిన అలౌకికఆనందాన్ని గుర్తుచేస్తుంది గేయం.

అందిన యానందంలో అన్నీ ఒక్కటి అనుటలో ఆ రసాస్వాదన సహృదయుని హృదయంగమమగుచున్నది.

ఏకాంతమనే గేయంలో చంద్రుని పనికిమాలిన వాడుగా తెలుపబడింది. పగలు పనికిమాలినవాడుగా చక్కని చుక్కలతోగూడి సహృదయుల రంజింప చేయటం రాత్రియందు శోభదాయకం వుంటుంది. 'మధురగీతి'లో పార్వతీ పరమేశ్వరుల ప్రణయగాథ గుర్తుకువస్తుంది. ఆకాశమును ఒక చుక్కలతోటగా తెలపటం అతిరమణీయంగా వుంది. రమణీయమైన పదజాలంతో కావ్య నిర్వచనాన్ని అనుసరిస్తూ గేయాన్ని వ్రాయటం ఆధునిక కవుల వైశిష్ట్యాన్ని చాటుతుంది. జోలపాటలోని ఆ లాలన ఆనందభరితమైనదని చెప్పటంలో సందియము లేదు. ప్రబోధాత్మకమైన గేయసంపుటి మనం ఇటీవల కాలంలో అరుదుగా చూస్తాం. అటువంటిదికూడా ఈ మధువనంలో ఒక జ్యోత్స్న రూపంలో మన ముందు నిలచింది. ప్రస్తుత దేశస్థితిగతులను చాటుతుంది. ధర్మం అనేగేయం. ఇతరుల యాచించటం అంత నీచత్వం లేదని బోధించటంలో పరమ ధార్మికత వెల్లడవుతుంది.

దేశరక్షణ కోరుట ధర్మం!
ఆశ వదలి జీవించుట మర్మం!
ఆదరించమని పరదేశీయుల
నడిగే పాపం మనకే హేయం!

కులమతాల కుటిలత్వాన్ని ఆమూలాగ్రంగా పెకలించమనే ప్రబోధం కూడా మనం ఈ 'ధర్మం' అనేగేయంలో గ్రహించగలము. తరతరాలుగా కరడు గట్టుకుపోయిన ఈ కులమత వ్యవస్థ సమాజంలోంచి తొలగించాలన్న కవితా వేశము నిజంగా సమాజవ్యవస్థను మార్చగలుగుతుందన్న నమ్మకం ప్రతి ఒక్కరికి గలుగుతుంది. బాపు చూపిన శాంతిమార్గమును ఈ మధువనంలో యిమిడ్చి మరల మరల శాంతియుత సాధనకై పురిగొల్పుతున్నా డీకవి. పిల్లల భవితవ్యం తల్లిదండ్రులు తీర్చదిద్దటంలో వుండను పరమసత్యాన్ని చాటుతున్న మధువనం లోని ఆదేశం అను గేయము.

మాతా శత్రుః పితా వైరీ
యేనబాలో నపాఠితః
నశోభతే సభామధ్యే
హంసమధ్యే బకోయథా॥

అను న్యాయమున పిల్లల మంచిచెడ్డలకు తల్లులే బాధ్యులు.

పిల్లల గనిపెంచే ఓ తల్లుల్లారా! ఆ
పిల్లల మంచే మీదోయమ్మల్లారా!

స్త్రీయే సకల విశ్వాధిపత్యమునకు కారణమని తెలుపుట సముంజసముగా యున్నది వైరాగ్యాన్ని ఇనుమడింపచేసే మరొక మధురతా గంధమొకటి అంతా ఒకటే అను గేయము.

శోకార్ణవ సంసారములోపల
సుఖముల వెదుకుట తప్పన్నా!
కుటిల మతులతో కూడి వసించుట
కూడదనుటదే గొప్పన్నా!

'కూటికొరకే కోటివిద్యలు' జానెడు పొట్టకోసం ఈ ఆడంబరమనే సత్యాన్ని తెలుపుతుంది క్రింది పద్యము.

చిన్న పొట్ట నింపుటకొరకేకద
చేసేటి చేష్టలు రామన్నా
నేను గొప్పనుచు పరులు తక్కువని
నీల్గుట తప్పని తెలియన్నా!

సర్వమానవ సౌభ్రాతృత్వము, నేటి రాజకీయ వ్యూహాలని విశిష్టమైన సంఘాలను ప్రతిబింబింపజేస్తుందీ పాట. ఆర్థిక సమానత్వం మనం కోరుకున్నాము. అది ఆచరణలో ఏ మాత్రం కనబడటం లేదు.

ప్రతి మనిషి జీవితనౌకలో పయనిస్తాడు. కొందరు మోక్షమును కోరుచు విరాగులవుతారు. కొందరు బైరాగులు అవుతారు. పుణ్యతీర్థములు సేవించి కొందరు తృప్తిపడతారు. కాని ఎక్కడకు వెళ్ళినా చిత్తశుద్ధి వుండాలంటూ చీకటి 'బాటసారి'లో. ఓ మానవుడా నీ వెందుకు యిటునటు పరుగులిస్తావు? చీకటి వెలుగులనేవి నిన్ను ఎక్కడకు వెళ్ళినా విడవవు. కన్నీరు కాంచని రాజ్యమేదీ

కానబోను. అందుచే నీ వైరాగ్యమెందులకు, గృహస్థుడవయి చిత్తశుద్ధితో మోక్షమును సాధించవచ్చును. ముందు నిన్ను నీవు తెలుసుకో. నీలోని పరమాత్మను తెలుసుకొనుము. ఈ క్రింది పాట పరిశీలిద్దాం.

వెలుగు చీకటి లేని లోకం
కష్టసుఖములు లేని బ్రతుకుల
ఎత్తు వంపులు లేని భూముల
జనన మరణము లేని జీవుల
వెదకి కాంచువదెక్కడా ?
పయనమయ్యే దెక్కడా ?
పరుగుదీసే దెక్కడా ?

ఏది ఆర్జించాలన్నా బాధలు తప్పవు. బాధతోపాటు సుఖముంటుంది. సుఖ దుఃఖాలు కావడికుండలు. ఇన్నివున్నా ఈ ఖండికలో విప్లవనాదం కూడా వినిపించాడీ కవి.

దోపిడి దోపిడి దోపిడి–యుగయుగాల దరిబడి దోపిడి !
పేదల బ్రతుకుల దోపిడి
అమాయకులకే అమాసలు
మాయకులకే పున్నాలు

కార్మికలోకం కడుపుమంట రాబందుల చేతుల్లో చిక్కుబడ్డ అల్లాడుతున్న తీరు కవిని ఆవేశపరిచిందంటానికి చక్కని పద్యం ఏరుకోవచ్చు.

అశాంత హృదయుల
అభాగ్యజీవుల
నిశాలోకమున నాశారేఖలు....

పసిపాప బోసినవ్వులు, చంద్రుడు ఆకాశంలోని మబ్బులలో కనబడినట్లుగా పాప ముంగురులలో ముఖము నవ్విందను ఉపమానము చాలబాగుంది.

నింగి మబ్బుల చెలిమి నీడలో రాజు
ముంగురులలో పాప ముఖము నవ్వింది

దివిరాజు భువిరాజు అను పదాలను వాడి సందర్భంలో గొగ్గిపల్లితో [illegible] కులుకులను అందించినాడు. సిరిపినమును ప్రేకొల్పుచు భారత సైనికులా రా. లేవండోయ్ రారండోయ్ అనే శంఖారావం పూరింపబడింది. పంజాబీయుల గీ- గేయం యుద్ధవీరులను సైతం ఆకట్టుకోగలదు..

రణజిహ్వావాగ్ని ధార
భారత సైనికవీరా!
పంజాబుడు పంజాబుడు
నిరుపేదల మోసగించు
సరిదుర్మద పహాంకారుల
గుండాల కుతంత్రాలను
అమాయకుల హాహాకార్చ
ఆహ్వానన్ సైనికులను
పంజాబుడు పంజాబుడు ...

అనే విప్లవనాదం వినిపిస్తుంది కవితలో. మరొక గేయం రా! [illegible] సంచలనాన్ని కలిగిస్తుంది. ఉద్రేకాన్ని కలిగిస్తున్నది.

ప్రతిక్షణం ప్రతాపముల
ప్రకీర్తులను పంపింపగ....రా
నీదుని ప్రతిబింబ మే ప్పు
ద్విపమున్నది విరియగా
ఓకటి రూపాన నిండు
ఆకలిబూదిలు దీరిప....
నరాంతకా! దుస్సరా!
విరాసా రా! పురారి రా!

రా!

ఉత్తేజకరమైన భావాలతో, సృష్టినే చలింపచేయగల భావసంపత్తి కలిగిన ఈ గేయం పదేపదే పాడుకుంటాం. తెలుగుజాతి గౌరవాన్ని, తెలుగుజాతి ఔన్నత్యాన్ని నలుదిశల చాటించవలెనంటూ ఒక మయూరంలా సాగరా! ముందుకు సాగరా! అనే గేయాన్ని సృష్టించటం జరిగింది.

ఈ ప్రాంగణ శ్రీ రమణీయ
సఫల సామ్రాజ్యోన్నతికి జయము
సరసిజ సాగరమును
అందించి ఫలియించుమని
సాగరా ముందుకు
సాగరా!

ఈ తెలుగుగడ్డమీద అస్పృశ్యత, కుల భేదాన్ని గారవించుకోవటం ఈ గేయంలో తెలుస్తుంది.

ప్రియుడు తన చెలితో మాట్లాడు కుంటూ వెలిగాడే అను గేయంలో ఈ క్రింది విధముగ తెలిపాడు.

మండిపోతు చెప్పులో
మూడు పొట్టు పండెనహో
రాలేటువి పండు పాట
ముల చెట్లవి పలరాజు
ఇక మొక్కజొన్న గౌరవివ
పసుపిడి సాగునే

అని పల్లెపల్లె సౌందర్యం తెలుపుతున్నాడీ గిరి.

చంటిపిల్లలు దేవునితో సమానమంటారు పెద్దలు. అట్టి పాపల కన్ను లలో స్వర్గాన్ని చూపిస్తున్నాడీకవి.

ఈ పాపలే పరమాత్ముని రూపాలు
ఈ లోకమెల్లనిండి ఆడిపాడేను

అనటంలో కవి చిన్నారి హృదయాలలో చొచ్చుకొనిపోయాడని చెప్పవచ్చు.

పారంపర్యంగా వస్తున్న దాస్యశృంఖలాన్ని ఛేదించుకొని ఒడిపోదాము, అని అంటాడు. 'అడిగే దెవ్వరం'మ గేయంలో.

నలుగురిలో మనము
నలిగిపోయి బ్రతకాలా !

మన ఐక్యతను కాపాడుకోమని హెచ్చరిక కూడా తెలుస్తుంది.

విశాలాంధ్ర సాధించిన
వీరుల యాశయ మిదియా
మనమైక్యత కోల్పోతే
మన నడిగే దెవ్వరురా !

ఈ లోకంలో విడదీసే వాళ్లేకాని ఐక్యం చేసేవాళ్ళు లేరని [illegible] గేయం.

ఎవరివే అను గేయంలో

మధుర మందారముగ ను
స్మిత దుహాలము కదలగా
శతశతానందాలు పండిన
గతిని నా మది పొంగి నిల్తువు

ఎవరివే? అనేక రమ్యకావ్యాల్లోనేమో [illegible] ముగా కనబడుచున్నది. చెలిమిని తేనెతో పోల్చటం చాల ఉచితం.

ఇక్ష్వాక కాలమునాటి అతిప్రాచీనమైన సాంప్రదాయములను ఉన్నతి సామాజిక స్థితిగతులను కళ్ళకు కట్టినట్టుగా తెలుగుపండగలో తెలుపబడినది.

కాకతీయుల ఖడ్గతేజము
సింగభూపతి దిద్విలాసము
తెలుగుజాతికి జీవకళికయి
....తెలుగు భూముల బలము నిలిపిన
తెలుగు పండుగ వచ్చుచున్నది

ప్రపంచ తెలుగు మహాసభల అతిమనోహరమైన సాహిత్య సమారాధన మన కందించినా డీకవి.

చైతన్యదేవత అను గేయమున భూమిని పంచభూతముల సంచయమన్నాడు. ఈ సంచయము, సంచయనమని పదాలు సాధారణంగా మనం వింటున్నవే.

రసాన్ని ఒక దేవతగ ఆరాధించటం ఏ కావ్యంలో అంతగా చూడం. అటువంటి రసదేవతకు ఊపిరిగా నిలిచి కవితామతల్లిని స్తుతించి తన వినయమును ప్రకటించిన కవి ధన్యుడు. ఇకముందు కార్యక్రమమును తెలుపుచు

కవితల పంటలు పండించేము
నవరస రాగము లొలికించేము

అని కవుల సందడిని ప్రోత్సహించటం ఈ కవి కవితాసౌభాగ్యానికి నిదర్శనము.

మధురసంలోని ఈ గేయసంపుటి వివిధ భాగములలో నృత్యముచేయు నాట్యలతివలె ప్రతివానిని ఆకర్షించగలదని ఆశిద్దాం.

దర్శనము

బి. గోపీచంద్, ఎం. ఏ.

సమాజం పరిణామశీలి, సాహిత్యం సమకాలీన స్థితిగతులకు దర్పణం. ఆయా కాలాల్లో వెలువడే సాహిత్యం సామాజిక పరిణామాలతోపాటు మార్పులు పొందుతుంది, మలుపులు తిరుగుతుంది. ఇందుకు మత, సాంఘిక, రాజకీయ ఆర్థికాది పరిస్థితులు దోహదపడతాయి.

తెలుగు సాహిత్య చరిత్రను పరిశీలిస్తే ఆదికావ్యమయిన భారత రచన వెనుక ఆనాటి మత, సాంఘిక, రాజకీయ పరిస్థితులు ప్రేరకమయి, కారణ భూతమయ్యాయి. భారత రచనానంతరం వెలువడిన సాహిత్యం చాలావరకు ఏదో ఒక ఉద్దేశానికి, ఉపదేశానికి, ఉద్యమానికి అనుగుణంగా వెలువడినదే.

ప్రాచీనయుగంలో, ప్రధానంగా మత ప్రచారానికి, భక్తి ప్రతిష్ఠాపనకు సాహిత్యం అలంబనమయితే, ఈనాటి ఆధునికయుగంలో సామాజిక సమస్యల సజీవ రూపకల్పనకు, ఆర్థిక, సాంఘిక, రాజకీయాది పరిణామాల వ్యాఖ్యానాలకు, వ్యత్యాసాలకు అద్దం చూపేదిగా రూపు దిద్దుకొంది.

ప్రతి కవి కూడా తాను వ్రాసింది సమాజానికందించాలని, సమాజం నుంచి దానివల్ల కలిగిన 'రియాక్షన్'ను గమనించాలని ఆశిస్తాడు. ఈనాటి కవిత్వం చాలావరకు ప్రజలకోసం వ్రాయబడుతున్నది కాబట్టి ప్రజల భాషలో ఉండాలనే ఉద్దేశంతో ఈనాటి ఆధునిక కవి వచనకవితా ప్రక్రియను చేపట్టి, వ్యవహారిక శైలి ననుసరిస్తున్నాడు. ఆధునిక భావవ్యక్తీకరణకు, సామాన్యుడి లోగిలిలోకి వెళ్ళి పలుకరించేందుకు వచనకవితా ప్రక్రియ 'కవచం' లాంటిదని భావించడం, తదనుగుణంగా ఈనాడు వచనకవిత బహుళ ప్రచారం పొందింది.

ఈనాడు కవిత్వం రాసేవాళ్ళలో దాదాపు ఎనభై శాతం వచనకవితా ప్రక్రియను చేపట్టినవాళ్లే. అంత్యప్రాస పీళ్ళకు ఛందోబద్ధమయిన పద్యం,

గేయం రాయడం రాదని భావించడానికి వీల్లేదు. ఇప్పుడిప్పుడు, పద్యకవులుగా ప్రసిద్ధికెక్కినవాళ్లు కూడా వచనకవితలు రాస్తున్నారు. మొదట మనవిచేసినట్లు సామాజిక పరిణామాల దృష్ట్యా సాహితీ ప్రక్రియలు కూడా మారుతూ వుంటాయి.

ఇలా వచనకవిత్వం, పద్యకవిత్వం రాసి మెప్పించగల కవులు ఈనాడు చాలా కొద్దిమంది మాత్రమే కనిపిస్తున్నారు. అలాంటివారిలో శ్రీ నీలా జంగయ్యగారొకరు.

వీరు ప్రాచీన కవితా సంప్రదాయాన్ని జీర్ణించుకున్న వారేగాక ఆధునిక కవితాధోరణులను, సమకాలీన సామాజిక సమస్యలను ఆకళింపు చేసుకున్నవారు. అందుకే వీరు పద్యం రాసినా, వచనం రాసినా మెప్పించగలరు.

“వెన్నెముక” అనే వీరి ఖండకావ్యం పద్యం, గేయం, వచనం మూడింటి మేలు కలయిక సంగమం. సాధారణంగా ఆధునిక కవులంతా అభ్యుదయ దృక్పథాన్ని కవితల ద్వారా చెప్తున్నవారే. అంటే మార్క్సిజం, హేతువాదం మొదలైనవి, ఆకలి, అన్యాయం, ఆవేదన, ఆర్థిక అసమానతలు వస్తువులుగా తీసుకొని, సగటు మనిషిని కథానాయకునిగా చేసుకొని కవితలు చెప్తున్నవారే.

కాని, వీరి ఈ “వెన్నెముక”లో ఇతివృత్తానికి సంబంధించిన భౌతికావసరాలు. నిత్యజీవితంలో జరిగే కార్యక్రమాలు, రాజకీయాలు, పెళ్ళిపండుగలు, అగితే గుండెలు, రోదనలు, రావిచెట్లేగాక విశ్వసృష్టి, మానవాతీత శక్తి, ఆ సృష్టికర్త గమనం. ప్రపంచ రహస్యాన్ని తెలుసుకోవాలనే తపన. విజ్ఞాన, ఆధ్యాత్మిక చింతన కూడా కనిపిస్తాయి.

వీటన్నిటిని ఆయా సన్నివేశాలను బట్టి కవి తన ప్రతిభా వ్యుత్పత్తులతో పద్యంగా, మాత్రాఛందోయుత గేయంగా, వచనంగా రచించారు. వాటిలో కొన్నింటిని విహంగ వీక్షణంగా స్పృశించడానికి ప్రయత్నిస్తాను.

వాస్తవానికి, కవి తన పీఠికలో — “నాకంటె పెద్దవాడవయితే ఈ పుస్తకాన్ని చదవడం మానేయి, చిన్నవాడవనుకొంటే చదివేసేయి....” అని మనవి చేశాడు. నిజంగా ఇది చిన్నవాళ్లగాక — అంటే ఇక్కడ ‘చిన్నా, పెద్దా’ అన్నది

వయసుతో పరిగణనలోకి తీసుకోవలసినదికాదు; మనోవికాసాన్ని, బుద్ధి పరిపక్వతను బట్టి తీసుకొన్నట్లయితే—పెద్దవాళ్లు చదివి అవగాహన చేసుకోవలసిందే.

'రాముడు', 'కృష్ణుడు', 'శివుడు', 'వెంకటేశ్వరుడు' అనే పేర్లతో వ్యవహరించబడే భగవంతుడు అనేవాడు అసలు ఉన్నాడా, లేదా అనే విషయంలోకి దిగకుండా, మానవాతీతమయిన ఒక శక్తి ఉందని; ఈ చరాచర జగత్తు అంతా ఆ దివ్యశక్తి నడుపుతుందనే నగ్నసత్యాన్ని అందరూ ఒప్పుకొని తీరవలసిందే. ప్రపంచం వైజ్ఞానికంగా ఎంత ముందుకు వెళుతున్నా,

ఆ శక్తిని వారి వారి అభీష్టానుసారంగా సాకారంగా, నిరాకారంగా భావించి పూజించుకొనే వారున్నారు.

కవి ఈ 'దర్శనము'లో మొదట 'పల్లవింతు' అనే పేరిట గల ఒకటవ ఖండికలో ఆ విశ్వపతిని సంస్మరిస్తూ—

'నీకయి గుండె తంబురను నిర్మలనాదము లీన మీటెదన్' —— అని అంటారు.

ఇక్కడ కవి తన హృదయంలో ప్రతినిత్యం నిర్మలమయిన మనస్సుతో ఆ భగవంతుని నామగానం చేస్తున్నానని చెప్పాడు. ఇక్కడ రెండు విధాలుగా అన్వయం చేసుకోవచ్చు. ఓ ప్రభూ! నిరాకార, ప్రదోష భూయిష్ఠమయిన నా ఈ హృదయతంబుర నుంచి మలినరహితమయిన, స్వచ్ఛమయిన, అపశృతి లేని రాగం వెలువడే దాకా నేను మీటుతూనే వున్నాననీ, అంటే నీ నుంచి ఏ ముక్తి కొరకు నీ నామగానం చేస్తున్నానని ఒకటి, ఈ హృదయ తంబురను నీ నామోచ్చారణతో మీటగానే నిర్మలమయిన నాదం వెలువడుతున్నదనీ—అంటే నీ నామ మహిమ వల్ల పాపపంకిలం పటాపంచలయి పోయిందనే రెండవ భావాన్ని గ్రహించవచ్చు. ఇక్కడ 'తంబుర' అనే పదప్రయోగం ఎంతో ఔచిత్యంగా ఉంది. తంబుర అనే వాయిద్యాన్ని సాధారణంగా సర్వసంగ పరిత్యాగులు ఉపయోగిస్తుంటారు. అంటే ఇక్కడ కవి తాను ఇహలోక పరమయిన కామ, క్రోధాది అరిషడ్వర్గాన్ని పరిత్యజించి, నీ అన్వేషణకై సర్వసంగ పరిత్యాగుడనయి బయలుదేరాననే తత్త్వాన్ని చెప్పకనే చెప్పాడు.

అదే ఖండికలో ఒకచోట—

"విశ్వవిఖ్యాత సాహిత్య వేణువునుండి
పాటగా మానవతను సప్తస్వరాల
....
....

అంటూ కవి ఇక్కడ మానవతా వాదిగా దర్శనమిస్తారు.

మరొకచోట— నేడు నవనాగరికత వేస్తున్న వెర్రితలలను ఖండిస్తూ తన శిలీముఖాన్ని వదిలారు—

"ఒక్క జడదానినిం జూచి చక్క బల్కు
నాగమును మించె నీ జడ నాట్యమనుచు
కత్తిరింపుల కురుల గమ్మత్తు గాంచి
ఏమి వ్రాయునో కవిరాజు భావమేటిక"

అదే భావ తీవ్రత కలిగిన మరో బాణం—

కాలగతి శీర్షికలో:

"నాగరికతకె ఒక పంగనామ మిడుచు
ఆడమగలకు నొకయింత తేడలేని
హిప్పి వేషాలతో మతిహీనులగుచు
రామకృష్ణ హరే యన్న రమ్యమగునె"—

హిప్పీ వేషాలతో వచ్చిన 'హరేరామ హరేకృష్ణ' ఉద్యమాన్ని కవి నిరసించారు. గంజాయి, నల్లమందు వంటి మత్తుపదార్థాలకు బానిసలై, ఆ భగవంతుని స్మరించటం అన్నది మహానేరంగా పరిగణించారు.

భూమి, ఆకాశం, గాలి, నీరు, వెలుతురు అన్నవి ఆ సృష్టికర్త నిర్మితాలు. కాలగమనం, ఋతు చంక్రమణం ఆ అతీతశక్తి నియుక్తాలు. శిశిరంలో మోడు వారిన ప్రకృతి వసంతపు రాకతో చిగురిస్తుంది. జగమంతా రాగరంజిత మవు

తుంది. ఇది ప్రకృతి ధర్మం, కాలగమనంలో ఒక మలుపు. దీని నెవ్వరూ ఆప లేరు, ఉద్దేశపూర్వకంగా చేయనూలేరు.

ఈ ఆమనిలో అరుదెంచె ఉగాది పర్వాన్ని గూర్చి ప్రస్తావిస్తూ—— “ఉగాది” అనే శీర్షికలో కవి ఒకచోట——

ఎంతకాలంబు నిట్టుల సంతరించు
కొన్నదో తెల్వ వారిక సున్నవారె ?
కాలమే భూమిద్వై తిరుగాడు నుండ
బొంగరము తిర్గునట్లు నుబ్బిపోవు లేనటు !—— అంటారు.

సృష్టి, లయ అన్నవి చర్విత చర్వణాలు. ఎన్నో యుగాలు ఎన్నో ఎన్నో తరాలు ఈ కాలాంబుధిలో కలిసిపోయి మళ్ళీ కొత్తయుగం, కొత్త తరం ఆవిర్భవిస్తూనే వుంటాయి; ఇది ఒక గొలుసు చక్రం వంటిది. దాని సృష్టి ఏ దని, కాలగమన ప్రారంభాన్ని మాత్రం ఇంతవరకు ఎవ్వరూ కనుగొనలేదు అని చెప్పలేకపోయారు. ఈ అనంత కాలభ్రమణం అన్నది దాని సమానాంతరం, బొంగరంవలె; బొంగరాన్ని సూత్రధారి తిప్పినంత వరకు అది తిరుగుతూనే ఉంటుంది. బొంగరాన్ని ఒక వ్యక్తి ఎలాగయితే తిప్పుతున్నాడో అలాగే ఒక అదృశ్యశక్తి ఈ భూమి అనే బొంగరాన్ని తిప్పుతోందని కవి ఇక్కడ స్పష్ట పరుస్తున్నారు. ఆ శక్తిని ఎవరయినా కనుగొన్నారా అని ప్రశ్నిస్తున్నారు. కనుగొనేందుకు ప్రయత్నం చేస్తున్నారా అనే ఆర్తి మూర్తీభవించింది ఇక్కడ.

కవి పరలోక మోక్ష సాధనకై ఆధ్యాత్మిక చింతనచే కాదు, ఇహలోక జీవన సారళ్యానికి దేశ అభ్యుదయాన్ని సంభావిస్తున్నాడు.

“సంక్రాంతి” అనే శీర్షికలో — ప్రాంతీయ దురభిమానాలలో తలెత్తిన స్వజాతి కలహాన్ని గర్హిస్తూ, సకల జన సమైక్యతను కాంక్షిస్తూ—

క్రాంతి పథమును గూర్చు సంక్రాంతి లక్ష్మి
తెలుగు వారి పైరమ్ముల ద్రెంచుగాత
....
....

మానవోన్నతి కాంక్ష మానసమయ్యె
నవసమాజ సమున్నతి సరణి నెంచి
నవయ కవితలు నవ యుగాభ్యుదయమునకు
జయ జయ ధ్వాన రవములు సల్పుగాక!

అంటాడు.

కవి చూపు కేవలం నింగి (ప్రైవసస్మృతి) మీదే కాదు నేలమీదా వుంది. "విజయరథము" అనే శీర్షికలోని ఈ ఖండికలో మార్క్సిజం దృక్పథం కనపడుతోంది. ధనస్వామ్య వ్యవస్థ నశించాలి, నవసమాజం అవతరించాలనే వాదం వినపడుతోంది. గమనించండి—

కూడు లేక నిలువ నీడ
గూడు లేక తరతరాలు
వెనుకబడిన జనమంతా
ఎదిగి నేడు నడవాలి :
ఒక్కదెబ్బతో ప్రపంచమును
మొక్కుటుండ చూడాలి ::
....

కర్షకులూ కార్మికులూ
పీడితులూ తాడితులూ
తరతరాల పెను దరిద్ర
దావానల కీలలలో
....
....

అనే ఖండిక శ్రీశ్రీ కవితాత్మలోని ఉద్వేగాన్ని, శ్రీశ్రీ కవితాశైలిలోని వేగాన్ని స్ఫురణకు తెస్తుంది.

పరభాష, పరభావ, పరదేశ, పరజాతి
....

పరధాన్య, పరవిత్త, పరవనిత, పరచింత

....

మతిహీన, గతిహీన, పతిహీన, ముఖహీన

....

కులభేద, మతభేద, ఇలభేద, కలహాల

....

అనే పంక్తులు లయబద్ధంగా సాగి. నడకలో సొగసులను, సొబగులను కనబరుస్తాయి.

"నడిచే దివ్వెలు" అనే శీర్షికలో—

"నడిచే దివ్వెలు — నరులే దివ్వెలు"

అంటారు ఈ కవి.

నిజమే! నరుడు తనలోని స్వార్థచింతనను చంపుకొని, త్యాగనిరతిని పెంచుకొని, తన్ను తాను కరిగినా, పలుగురికీ మంచి చేయాలనే సమిష్టితో వెలిగినప్పుడు — కవి ఇదే కావ్యంలో "సవాంధము" అనే శీర్షికలో చెప్పినట్లు—

చీకటులు రెండు తెరగులు లోకమందు
ప్రకృతి తోబుట్టువై భూమి గ్రాలె నొకటి
ఒకటి మానవుడొనరించె సకల ముడుప
నరుని చీకటి దుష్కార్మ్య నరకమయ్యె!

....

చమురు వత్తుల దీపాల చావదాయె
విద్యుదాత్మక కాంతికి పిగదాయె
ఈ టపాకాయ కాల్పులకేగదాయె
చీకటులు మ్రింగి జీవించు చీకటాయె....

ఈ చీకట్లన్నీ నరుడు దివ్వెగా వెలిగినప్పుడు తొలగిపోతాయి.

"అఖండాంధ్రము"లో — నే కాదు దేశంలో

అట్టడుగు వర్గాల వారిపట్ల ధనికవర్గాల వారుగనక న్యాయవర్తనులయి మెలగకపోతే, సమాజంలో సహనం నశ్నగిల్లిన బడుగువర్గాలు తిరగబడ తాయని, అప్పుడు పిల్లిని గదిలో బంధించిన చందాన బీభత్సం జరుగు తుందనీ, అది దేశానికి క్షోభయేగాని శోభరాదని కవి ఇక్కడ శాంతియుత విప్లవాన్ని ఆహ్వానిస్తున్నారు.

విప్లవమనగానే కత్తులు, మంటలు, నెత్తురు, శవాలు అనే దురభిప్రాయం వుంది కొందరిలో. ఇది తప్పు. గాంధీజీ ప్రవచించిన అహింసా సిద్ధాంతం కూడా ఒక విప్లవమనవచ్చు. మానవకళ్యాణానికి జరిగే ప్రతి మార్పు ఒక విప్లవమే అవుతుంది.

బడుగు జనముల బలిసిన వారుగనక
నాదరింపకపోయిన నాడు కీడు
దేశ గర్భాన రగులుచు తీవ్రమగుచు
క్షోభజెందిన నాదేమి శోభగనము

జంగయ్యగారి పద్యాలుచూసి జడుసుకోనక్కరలేదు. సాధారణంగా పద్యం అనగానేపతితరం (ఈ తరం వాళ్ళరు) కొంత ఇబ్బందిగా వుంటుంది. ఆడంబర పదజాలంతో, సంధులతో, సమాస ఘూయిష్టమై, పదాన్వయ క్లిష్టమై కొరుకుడు పడని నారికేళ పాకంలా అనిపిస్తుంది. కానీ జంగయ్యగారు నిత్యవ్యవహారం లోని పదజాలంతో పద్యాన్ని సరళంగా, సాఫీగా నడిపి (ఈ తరం వాళ్ళకోస మేమో) అరటిపండు వొలిచి చేతికిచ్చినట్టుగా చెబుతారు. ఇది గమనించండి,

ఆసనము క్రింద కుంపటి పేసి తలను
తడుపు బట్టనటుపంటి వడుపులెల్ల
మోసము లటంచు తెలిసిన ముందువారి
బ్రతుకు పరిమళ సోపాన పంక్తి నడచు

పైన జంగయ్యగారి పద్యాలలోని సారళ్యతను గూర్చి విడమర్చి చెప్పిన నేను ఇక్కడ ఈ పద్యం సారాంశం చెప్పనక్కర్లేదనుకొంటాను.

"స్వరాజ్యము" శీర్షికలో భారతదేశంయొక్క పూర్వ వైభవ ప్రాభవాలను కీర్తించి, చిరకాల దాస్యశృంఖలాలను ఛేదించి, స్వాతంత్ర్యం సాధించి తెచ్చిన వీర యోధులను, త్యాగ నిధులను సంస్మరిస్తూ, అటువంటి అ స్వాతంత్ర్యం ఈనాడు స్వార్థం, సంకుచితత్వం, కుహనా రాజకీయ, మతతత్వం ప్రబలటం వల్ల ఛిన్నాభిన్నమైపోతుందనే విచారాన్ని వ్యక్తపరుస్తున్నారు.

... ...
... ...ట
న్నత మగు మానవత్వమును నవ్వులపాలొనరించి నింద దే
గతి నవ భారతమ్ము మను కమ్మని జీవనమందు నిల్చుడీ :

కవి తెలుగు పలుకుబళ్ళను, జాతీయాలను కూడా సందర్భోచితంగా వాడారు.

హీనపు వర్తనన్ మతి విహీనులు గద్దెలనెక్కి యున్న యో
తినిని దన్నెచో పెరటి యింటను గట్టు మువంకు ఒక్క....
... ...
... ...

ఈ కావ్యానికి మకుటమయిన "దర్శనము" అనే శీర్షిక గల కవితా ఖండిక నిజంగా ఈ కావ్యానికి మకుటం వంటిది. హృదయం వంటిది. అందుకే దానిని కావ్యం మధ్యభాగంలో (హృదయస్థానంలో) అచ్చొత్తించారు.

ప్రకృతి, ఆదిపురుషుల సమాగమము, జీవసృష్టికి, అనంత ప్రాణికోటికి మూల రహస్యాన్ని రసభరితంగా చిత్రించారు. ప్రణయ రాగాలు జీవితంలో భాగాలు. కానీ మోహమే జీవితం కాదు, జీవనోద్దేశమూ కాదు. మోహాంధకారంలో కన్నులయెదుట ప్రత్యక్షమయిన ఈశ్వరుణ్ణి దర్శింపక, తదనంతర దశలో పరితప్త చిత్తుడై మానవుడు తన జీవన చరమాంకంలో చేసే ఆక్రందనను, రసస్పందనను ఈ 'దర్శనం'లో ఆవిష్కరింప జేశారు. ఒకచోట

అట యముండెందుకో యగుపించి నన్ను
హితము బల్కుచు సన్నిహితు జేసుకొనియు
జనులకు సన్మార్గమును జూపి తనకు
పని కొంత తగ్గించమని బల్కినాడు.

ఇది చాలా భావగర్భితంగా ఉన్నది. భూలోకంలో పాపకృత్యాలు చేసిన వాళ్లు యమలోకానికి వెళ్ళి అక్కడ ఈ పాపాలకు పరిహారంగా శిక్ష ననుభవిస్తారని కదా మన పురాణాల నమ్మకం. ఆ విధంగా భూమిమీద నానాటికి పాపుల సంఖ్య హెచ్చవుతుందని, చచ్చాక వీరందరికీ శిక్ష విధించటంలో యమలోకాధిపతికి కార్యనిర్వహణాభారం నానాటికీ అధికమవుతుందనీ, ఈ భారాన్ని తగ్గించమని కవిని కోరాడట. అంటే, ఇక్కడ కవి భూలోకంలో పెరుగుతున్న పాపుల సంఖ్యను తగ్గించడానికి వారిని సన్మార్గంలోకి మళ్ళించాలి. దీనర్థం కవి తన రచనల ద్వారా ధర్మప్రబోధం చేసి ప్రజలను పుణ్యపథంలో నడిపించాలని.

ఈశ్వరుడే సత్యం, ఆ సత్యమే శివప్రదం, శివమే ప్రకృతియంతా నిండిన సుందర స్వరూపం; అతడు సర్వాంతర్యామి అని చెబుతూ–

నామ రూపములెల్ల తానై నిమమున లోకాలనేలే
స్వామి కానరమ్మ లేదట సత్యరూపము తానె యౌనట
చిగురు తానై లత తానై చెట్టు తానై జగము నిండే
ప్రాణులన్నిట ప్రాణితానై పాట తానై వెల్గు శివుడు

'ప్రాణులన్నిట ప్రాణి తానై' అనే చోట పరమాత్మ యొక్క ప్రతి రూపమే జీవాత్మ యని, పరమాత్మ యొక్క ప్రత్యంశంగా జీవాత్మలు రూపు దిద్దుకొన్నాయన్న వేదాంతాన్ని బోధించాడు.

ఈ చరాచర జగత్తుకు మూలశక్తి, ఆదిశక్తి, ఈశ్వరాన్వేషణలో కవికి గల జిజ్ఞాస ఇక్కడ తేటతెల్లమవుతుంది–

హృదయమున ప్రశ్న యొక్కటి ఉదయమయ్యె
ఎంచుపట్టని ప్రకృతికి – అయ్య ఎవడు
అతని గన్న మహాశక్తి కాదె దైవ
మెవ్వరీ ప్రశ్న నన్నాయకేడిపించు.

జనన మరణాలు, మానవకోటి పెంపుదల, వియోగ సంయోగాల గూర్చి గణితశాస్త్ర పరిభాషలో ఈ క్రింద చాలా చక్కగా వివరించారు.

కూడికలు తీసివేతలు గుణకములును
భాగహారాలు గణితాన జరగు విధము
చిన్న పెద్దల భిన్నులై భిన్నులగుచు
గుణకముల భాగహారాల కూడి యుండ్రు :

పాంచభౌతిక నిర్మితమయిన ఈ శరీరం నశ్వరమయినదనీ, ఇక్కడ సాధించిన, సంపాదించిన ఆస్తి ఐశ్వర్యం, కట్టుకొన్న భార్య, కన్నబిడ్డలు ఏవీ కడకు మనవెంట రావని, చేసుకొన్న పుణ్యం, పెంచుకొన్న మంచితనమే మనకు తరగని సంపదలనే హితవు గరపుతున్నారు "విజయపథము" అనే శీర్షికలో—

నిను నమ్మించిన జీవపంచకము నిన్నే మోసపుంజేసి పో
సిన నా డాలును బిల్లలున్ హితులు నీచే గూర్చు విత్తాసయున్
గని నిన్వాయక వచ్చునా ? సుకృతమౌ కర్మంబులే చుట్టమౌ
మిని యోధాగ్రణి పన్న కీర్తి మిగిలెన్ మేల్గాంచి ధాత్రాగ్రణీ !

"ఆంధ్య సౌందర్యము"లో నానాటికీ ఉన్నవాడు ఇంకా ధనవంతుడవుతున్నాడనీ, లేనివాడు లేమివాడవుతున్నాడనీ, ఈ అసమానతను గని కవి అంగలార్చారు—

ఉన్న ప్రకృతినిధులు కొన్నవానివియయ్యె
లేని వాని కలిమి లేమియయ్యె
ఓటు పేదదయ్యె సీటు ధనికునిదయ్యె
కలిమి సీటు మెచ్చు ఘనునిదయ్యె

విషయ వాసనాసక్తి గల ఉన్మత్తులను, మోహాంధ చిత్తులకు జగదాధారుడైన ఆ ఈశ్వరుడు ఎట్లా అగుపిస్తాడని కవి ప్రశ్నిస్తారు "మధుర మధువు !" అనే శీర్షికలో—

జగమున తమ్ముదాము గనజాలని చంచల చిత్తులై భ్రమన్
దగిలి నిరంతరాత్మ సుఖ దర్పణమందె వశుండు నొటనే
మగువలు సత్యజీవన మహాత్మ్యము రమ్యవసంత భామినీ
దృగమల హాసచంద్రికల ఈరధి మోహనభావ సంపదల్.

మిగుల ఫలమేమిలో

...   .

...   .

జాతినాశుడు పద్మ వి
నాశము కాంక్షింత్రు మనుజనాశులు భూమిన్

శరణువొచ్చిన శత్రువున్నైనా రక్షించే దొడ్డగుణం ఆ ఈశ్వరునికే కల దని, కుటిలవర్తనులయిన ఈ రాజులు, నాయకులు సదా సాటిమనిషి వినాశమే కాంక్షిస్తుంటారనే మానవ నీచస్వభావాన్ని బహిర్గతం చేశాడు.

“నెగులనేమి” అనే శీర్షిక గల కవితా ఖండికలో కుళ్ళు, దగా మోసం నిండిన ఈ ప్రపంచం నుండి పలాయనం చిత్తగించడమే ఉత్తమ మార్గ మంటాడు కవి—

పరమ దుర్మార్గులైన ఈ నరుల మధ్య
బతుకు చిలుకుచిక్కి పడరాని పాట్లకోర్చి
మూగనై కాలగర్భాన దాగవలెనె
మిగుల ఫలమేమి లోకాలు నెగులనేమి

...   .

అన్యాయం — అంతస్తుల రాతిభవనమై వెలసితె
న్యాయమేమో పూరిగుడిసెగా నేలను ఒరిగినా
దిగాలుపడి ఇనబింబం విక్కమొహంతో పడిస్తే
పట్టపగలు వీధులలో చట్టబద్ధమా దోపిడి!

“నిరుపేదా!” అనే శీర్షిక గల ఈ కవితా ఖండికలో చండిక కరవాలం లోని పదును, ఆవేశం, ఆక్రందన ఒక్కుమ్మడిగా కట్టలుత్రెంచుకున్న ఏరులా ప్రవహించింది!

“అంతే”లో కూడా అంతే!

ఈ కావ్యానికి మంగళం పాడుతూ కవి మంగళప్రదమయిన ఆశంస చేశారు—

"మనుషులంతా జ్ఞానధనులై – మనుగడనే ప్రేమాన్వితమ్ము :
మనిషి మంచై దైవమును పరిపించినాడే భూమి స్వర్గం ::

నిజమే! నీలా జంగయ్యగారి 'దర్శనము'లో చర్చించిన ఈ ఆదర్శాల వల్ల సమాజంలోని మానవుడు మాధవుడిగా పరిణమించినప్పుడు; అప్పుడు ఈ భూమి స్వర్గంగా మారుతుందనడంలో అతిశయోక్తి లేదు.

కవితా సమాలోచనలు

—ఎల్లూరి శివారెడ్డి

కొందరు మహాకవులు. వారి రచనలు భావతృప్తిని మాత్రమే కలిగిస్తవి. మరికొందరు మహారచయితలు. వారి గ్రంథాలు పాఠకులను ఉత్తేజితులను చేస్తాయి. ఇంకా కొందరు సాహిత్యవేత్తలు ఉన్నారు. వారి రచనా సామర్థ్యం దేశానికి ప్రగతిదారిని చూపిస్తుంది. ఇది కవుల కోవ, రచయితల త్రోవ.

నీలా జంగయ్యగారి రచనలను చదువగా విమర్శకులకు కొన్ని భావాలు తలెత్తడం సహజం. నిజం చెప్పాలంటే సమర్థుడయిన రచయిత విమర్శకుని ఆలోచనా నిమగ్నుని చేస్తాడు. విమర్శకుడు తన అనుభవాలను ప్రాథేయంగా గ్రహించి, ఇతరుల అభిప్రాయాలను దానితో మేళవించి సాహిత్య తత్త్వాన్ని ఆవిష్కరిస్తాడు. జంగయ్యగారి "కవితా సమాలోచనలు" పేరుకు తగ్గట్టుగానే ఆలోచనా లోచనాలు. జగత్తు భావమయం. మానవుడు భావజీవి. సృష్టి యావత్తు భావతరంగితము. ఏకాగ్రచిత్తుడైన కవి హృదయం శ్రుతిచేసిపెట్టిన వీణవంటిది. ఎంత చిన్నసోకుడుకైనా స్పందిస్తుంది. ఆస్థితిలో ఉండి చేసిన రచన ఈ ము "కవితా సమాలోచనలు".

జంగయ్యగారు కవి, విమర్శకుడు, అధ్యాపకుడు. కవియొక్క రసవేత్తృత్వం, విమర్శకునికి సంబంధించిన అనుశీలనం, అధ్యాపకుని ధర్మమైన బోధన ఈకవితకు ఒక వర్చస్సును ప్రసాదించినవి. "ఈ లోకంలో ఎందరో పుట్టినారు, ఎందరో చచ్చినారు. కాని అందరు బ్రతకలేదు." (పు-14) అంటాడు ఈ కవి. తనచుట్టూ ఉన్న ప్రకృతికి అనుగుణంగా, ఆదర్శంగా, నిరాశ నీలినీడలు సోకకుండా బ్రదుకమని ఈ కవి సందేశం. చెప్పడం తేలికే. అలా బ్రదికి చూపించండని పాఠకులు నిలదీసి అడిగే ప్రమాదం కూడా ఉంది. అలా జీవిస్తేనే ప్రమోదం, జీవించలేకుండా ఉంటే ఉన్మాదం. జంగయ్యగారు

"నేననే మాటను మీరే అన్నట్టుగా చూసుకోగలిగితే ఎంత బాగుంటుంది" (పు. 18) అని మనం అడుగకముందే నోరు మూయిస్తారు.

మరి ఈ రచనలో నవ్వులూ ఉన్నవి. ఏడుపులూ ఉన్నవి. నిట్టూర్పులు కూడా గోచరిస్తవి. అవి సంఘంలో కవికి కనిపించిన భిన్న ప్రవృత్తులు. ఎదుటివాడు ఏడిస్తే నవ్వే మనము, మనం ఏడిస్తే ఎదుటివాడు నవ్వుతాడని తెలుసుకోలేకపోవడం నవ్వులాట కాకుంటే మరేమిటి. అందుకే నీలాద్రి "ఈ ప్రపంచంలో నిజము తక్కువ అబద్ధము యెక్కువ" అంటారు. "కవిని ద్వేషించి నేర్చువాడు పవిత్రుడు. పంచమహాపాపి కవిని గుర్తించలేడు" (పు. 27) ఈమాట వినగానే కవులందరు పుణ్యాత్ములా, తక్కినవారందరూ పాపాత్ములా అని మనం అడిగితే జంగయ్యగారి సమాధానం ఎలా ఉంటుందో! కవులు "దేవుని ప్రతిరూపులు" (పు. 36) అని మాత్రమే చెప్పగలరేమో అని నాకెట్టుకొని నాకు తోస్తుంది. పుణ్యపాపములు ఒక తెగకు సంబంధించినవి కావు, అవి వ్యక్తికే పరిమితములు.

జంగయ్యగారి సమాలోచనలను ప్రత్యేకంగా ఎత్తిచూపడం ఏటికి ఏతాం ఎత్తడం లాంటిది. ఇది ఒక వ్యావహారిక సూక్తికోశం వంటిది అనవచ్చు.

ఏ రచయిత ఆత్మీయతనైనా తెలుసుకోవడానికి ప్రయత్నం చేసినప్పుడు అతని వాక్యాల మాటున దోబూచులాడుతున్న సైజగుణం (Instinct) కనిపెట్టడానికి మనం ప్రయత్నం చేయాలి. "కవి తానేది చెప్పదలచినాడో యది లక్ష్యశుద్ధిగా చెప్పినాడా యన్నదే రచనయొక్క పరమార్థం" (పు. 66) అని ఈ కవి ఉవాచ. వీరు చెప్పిన లక్ష్యశుద్ధి నేడు మన రచయితలలో చాలా మందికి పూజ్యం. ఇతరుల భావాల బరువును మోదపేసుకొని కుంటినడక నడుస్తూ సాహిత్యమార్గంలో కల్లోలం సృష్టిస్తున్న వీరి వెడద విశ్వానికి తెచ్చెదెన్నెడో! దాన్ని దృష్టిలో ఉంచుకొని కాబోలు జంగయ్యగారు "శ్రీశ్రీ వలె నేను వ్రాయలేను. నావలె శ్రీశ్రీ వ్రాయలేడు" అన్నారు. ఇతరుల ప్రభావం మనమీద పడరాదని దీనిద్వారా అయన ప్రకటించారు.

నీలాద్రి పద్యాలు, గేయాలు, వచనకవిత్వం సమృద్ధిపంతంగా వ్రాయగలిగినవారు. పద్యగుణం గేయానికి, గేయగుణం పద్యానికి, ఈ రెంటిలోని

లయ వచనానికి లతికించడంలో వీరు నేర్పరులు. అందుకు తగిన శబ్దపుష్టి వీరికి గొప్ప వరం. భావబలం ఉన్నా, పదజాలం తక్కువగా తెలిసిన కవుల రచనలు పేలవంగా ఉంటవి. జంగయ్యగారివి భావవైశాల్యమూ, పదవైభవం, నిర్మాణ కళతో పొంది పొసగిన రమణీయ కమనీయ కవనీయాలు. అందుకే వారు కవులుగా లబ్ధప్రతిష్ఠులు.

'మధురం మధు తస్మాచ్చసుధా తస్యాః కవేర్వచః'

ఇది చంద్రాలోకంలోని మాట. మాటమాత్రమే కాదు కవి సాహిత్య జీవనఫలం. ఎంత ఆవేశంనుంచి పైకి ఉబికినా రచనాశ్రమ బహుక్లిష్టమైంది. సర్వాంగ సుందరమైన తన కృతి ఆకృతి చూచుకోగల్గిన కవికి 'హాయి బాధారూపము' (పు. 117) అనిపించును.

ఈ రచనకు పీఠిక కూర్చిన పెద్దలు జంగయ్యగారిని ఎంతో సంభావించారు. నా కెందుకోగాని తమమాటగా నివేదన్రాస్తూ 'ఈ సమాలోచనలు మాన శైలికి సంబంధించిన వసను' అన్న వారి వాక్యమే ఉచితంగా ఉంది. (పు. 28). వీరి తెలంగాణ పలుకుబళ్ళు అత్తరుకంటె ఆహ్లాదకరంగా ఉన్నవి.

ఈ రచనను గూర్చి మరెండు మాటలు చెప్పి విరమిస్తాను. జంగయ్యగారు నేటికంటె రేపు బాగా పెరుగుతారు. వారి రచనలో హాస్యరసాభాసాలు నిండారినవి. వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు అన్నట్లు రచనల్లో హాస్యరసం పెరిగితే సంఘంలోకూడా పెరుగుతుంది. భావశబలతతో కూడిన ఈ రచన సహృదయులకు భావభోజనం. భావతృప్తికంటె మించిన తృప్తి - బ్రహ్మానందం తప్ప - మరేదీ లేదేమో అనిపిస్తుంది. భావతృప్తి పొందలేనివాడు శిలకంటె, మలకంటె, మందుడు. జంగయ్యగారి పుస్తకం చేతబట్టినవారికి వివిధములైన భావాలు మనోభిత్తికపైన దృశ్యమానం అగును. అవి కలకాలం పాఠకుని హృదయంలో ఉల్లాసం కలిగించటానికి సమర్థాలు. పేదల ఆకలి, రాజకీయ నాయకుల అల్పబుద్ధి, స్వార్థపరుల పెడద వీటినిచూచి కవిగారు ఆక్రోశించారు. 'ప్రపంచనమును కవులు శివతాండవము చేయాలి. లోకాలకు చైతన్యాలు రావాలి' అని వారి సూక్తి. ఇటువంటి సూక్తులే భావుకులం విందుభోజనం. ఈ కవిగారి ఈ రచన కలల వెన్నెల పంట.

ఆవేదన

డా॥ ఎస్. బి. రామానుజాచార్యులు

కవిరత్న శ్రీ నీలా జంగయ్యగారితో నాకు 13 సం॥ ప్రగాఢ స్నేహం ఉన్నది. బహుకాలం క్రితం వరంగల్లులోని పండిత శిక్షణకళాశాలలో మేమిద్దరం కొంతకాలం ఒకేచోట గడపాల్సివచ్చింది. అదే మా ఇద్దరి ప్రథమ పరిచయ సోపానం. పరస్పరం అర్థంచేసికొన్న ఆ సమయాన్ని మేమిద్దరం ఏనాడూ మరచిపోలేం. నిజానికి జంగయ్యగారిలో ఆనాడే సవసవలాడే కవితా చైతన్యాన్ని నేను దర్శించాను. ఒక్కొక్కసారి కవిరత్న దారిలో కూడ స్వీయ కవితలను ఆవేశంతో నాకు వినిపిస్తుండేవారు. ఆనాడు నేను కన్న, విన్న కవిత లన్నీ వారు ప్రచురించారో లేదో కాని వాస్తవంగా ఆ కవితల్లో కనిపించే భావ పరంపర, రసావిష్కారం, చైతన్య విస్ఫురణ ఇప్పటికీ నన్ను గిలిగింతలు పెడుతూనే ఉంటాయి. దాదాపు పాతిక సంవత్సరాలుగా కవిరత్న కవితాదీక్ష నిరంతరం కొనసాగుతూనే వుంది.

మొన్నీమధ్య జంగయ్యగారి కవితా రజతోత్సవాలను నిర్వహించదలచిన పరిషత్తువారినుండి 1956 లో వారు రచించిన ఆవేదన కావ్యపరిచయం చేయ వలసిందనే విజ్ఞప్తి నా కందినది. అది నా చిరకాల మిత్రుని కవితాసంకలనం. పైగా వారి కవితావాహిని ప్రవహించిన తీరు తెన్నుల్ని వివరించే సదవకాశం. కాదని ఎలా అనగలను. సరే అనుకొని ఆవేదన ముఖపత్రంపై ఉన్న కవిరత్న కలంనుండి వెలువడిన అక్షరపంక్తిని ఇట్లా చదివాను.

కరడుగట్టిన హిమానీ హృది
కరగి నీరై స్రవిస్తున్నది
పాటలై ఆవేదనాభర
కవిత నాలో పొంగుతున్నది

గాలితరంగల తేలిపోని
మట్టిలోపడి మాసిపోని
శుక్తి గర్భంలోన పడినది
మౌక్తికాకృతి దాల్చుకోని

కరడుగట్టిన హిమనగ హృదయం ఛేదిల్లి కరిగి జీవనదులై లోకాన్ని ఆనందపరిప్లుతం చేసినట్లుగ, ఆనాటిపరిస్థితుల క్షుభితమైనప్పు జంగయ్యకవి హృదయం బ్రద్దలై ఆవేదనాభరిత కవిత పొంగి పొరలింది. బాధామయ జన జీవన గాథ కవి ఆవేదన. ఆనాడు క్రౌంచ ద్వంద్వ వియోగోద్భవమైన భవ్య కవితావేశుని శోకమే శ్లోకంగా మారింది. వ్యథిత జనళి వేదన జంగయ్య కవి రోదన. తన ఆవేదనాభరిత కవిత గాలితరంగల తేలిపోయేది పోయినా మట్టిలో పడి మాసిపోయేది పోయినా, శుక్తిగర్భంలో పడినది మాత్రం మౌక్తికాకృతి తప్పక దాలుస్తుందని జంగయ్య కవి విశ్వసిస్తున్నారు.

ఇచ్చట శుక్తిగర్భం-మౌక్తికం అను పదాలు సాభిప్రాయ ప్రయోగాలు. శుక్తిగర్భంలో పడిన హిమబిందువు మౌక్తికాకృతి దాలుస్తుంది. సహృదయ హృదయ కుహరంలో చొరబడిన రసనిష్యందమగు కవితాబిందువు కవితామృత మనబడుతుంది. మౌక్తికం స్వసౌందర్య ప్రకాశమానం, ఆనంద స్వరూపం కవితామృతం కూడ అంతే. తన రచనలలో కొన్నైనా సహృదయ మనో గ్రాహ్యం కాకపోతాయా? అని కవి భావన జంగయ్య కవిది కేవల కవిత కాదు, ఆవేదనాభరిత కవిత ఆవేదన ఆక్రందనయొక్క అంతరరూపం. జీవకారుణ్యానికి పర్యాయపదం. నవరసాల్లో అగ్రగణ్యంగా కనిపించే కరుణరసం, తనగుండెలో దాగిన శోకం (కరుణం) అంత, ఇంత అని చెప్పక 'నా గుండెలోని శోకం ఈ గుండు ఎరుగునోయి.' అని జంగయ్యకవి చమత్కారంగా కరుణరసాన్ని గూర్చి సహృదయులకు నివేదిస్తారు. శాస్త్రీయధోరణి ననుసరించి లౌకికంగా ఏర్పడిన శోకాదులు కావ్యపరిభాషలో స్థాయి శబ్ద వాచ్యాలై రస స్వరూపాలౌతాయి.

నాట్యశాస్త్రకర్త నిర్దేశానుసారంగా విభావాది సామగ్రి సముల్లసితం కానప్పుడు రసత్వ ప్రతిపత్తిని ఎలా సాధిస్తుందని ఇచ్చట ప్రశ్నింపవద్దు. స్థాయీదశను పొందిన నిర్వేదాదులు కూడ రసములౌతాయని రుద్రటు డేనాడో

అంగీకరించాడు. జంగయ్యకవి కావ్యంలో కష్టజీవులు, కుదార్థులు, దరిద్రనారాయణులు నాయకులు. ప్రబంధాలలో వాచ్యరూపంగా గోచరిస్తే ఇప్పుడు స్వతంత్ర ధోరణిలో ధ్వని సంకేతంగా స్ఫురించి, స్ఫురింపజేస్తు దర్శనం గోచరిస్తుంది. తాడిత, పీడిత వర్గాన్ని జంగయ్య ఎలా సంభావిస్తున్నారో చూడండి...

1. రెక్కలాడిన రేబవల్ బుక్కెడైన
   పొట్ట యాకలి చల్లార్చ బువ్వలేక
   ఘోర దారిద్ర్యబాధల కుంది కుమిలి
   కూలిపోయెడి కాపురాల్ చేలువెన్ని? — భగ్నహృదయము

2. అన్యాయముగ పేదయన్నల ఇలు దోచి
   గుడి గట్టి పుణ్యంబు గోరువారు ,,

3. మిత్రమిత్రుని పీడ మెరుగులందోచి
   చీమలకు చక్కెరబోయు మాన్యజనము ,,

4. అట్టి కుటిలురె, ప్రభువులై యవనియందు
   పేదవారల కండలు పీకి తినగ
   పుట్టియున్నారు పెద్దలై పుడమి వారి
   బ్రతుకు బండలుగాను ఏగతిపలంచు ,,

5. పెను నిరాశా జలధిలో
   మానవుని బ్రతికే సీతలా పరిణమించే
   పీడయే ఏనాటికైనా వెలుగుగా — వైష్ణవి.

6. ప్రకృతి దయతలచి వరమిచ్చిన విరుపేదను
   కరకు చూపులతో కను లెర్రజేయును లోకం
   — ప్రకృతి ప్రహ్లాదిష్ట

మహాకవి కీట్సు **ode to a nightingale** లో తన సోదరుని అకాల మృత్యువు వల్ల కలిగిన బాధకు విచలితుడై కవిత వ్రాయగా జంగయ్య కవి సాంఘిక వ్యవస్థలో దగాపడిన తమ్ముళ్ళు, అన్నల దరిద్రనారాయణుల రోదనలకు చలించి కవిత్వరూపంలో ఆవేదిస్తాడు.

కవిత ఆనందమయం కావాలన్నారు ప్రాచ్యులు. ఉపదేశమయం కావాలన్నారు నవ్యులు. విశ్వమానవ కల్యాణాన్ని సాధించే జంగయ్యకవి భావపరంపరలో ఈ రెండూ స్పష్టంగా లభిస్తాయి. మచ్చుకు కొన్ని కవితా ఖండికలను పరిశీలిద్దాం—

1. మతము కులమను మాటలు మసియొనర్చి
వాడు వీడను చిత్తభావనలు విడచి
అందరము సోదరులమని ఆత్మనెంచి
కదలవలె నిద్రలను వీడకలలు వీడి —అస్పృశ్యత

2. పుట్టుపుడకను తనమేనితోలుకూడ
చీల్చియిచ్చును అగ్నిలో కాల్చుకొనును
అట్టి తరువుకున్నయట్టి జ్ఞానాతిశయము
మానవులకుండదేటికో మది నెఱుంగ —నవ్వుదుంపడు

3. ఒకరు తలపూనలేక నింకొకరు యత్త
ములను పన్నిరి మనుజుల్ వెలయుచుంద్రు
ఇట్టి విప్లవంబుల బాటవెట్టు దేశ
శకటగమనమ్ము సాగును శాంతగతుల. —భగ్నహృదయం

అడుగ వచ్చె తల్లికి పట్టెడన్నమిడరు
కాని చచ్చిన తండ్రికి రానిపోని
తద్దినములెన్నొ పెట్టెడు తనయులకును
పుట్టుగతు లుండునే క్రౌర్యపూరితులకు —భగ్నహృదయం

కులమత వ్యవస్థను, స్వీయపరభావనను వీడిన సర్వమానవ సౌభ్రాత్రం, సర్వసమానతగల మూఢాచారాలులేని వ్యవస్థను నెలకొల్పాలని కవి ఆక్రోశిస్తున్నారు. "చక్రార పంక్తి రివగచ్ఛతి భాగ్యపంక్తిః" అను వాక్యంలో కవికుల గురువు సాంఘిక వ్యవస్థలో ఆర్థికంగా వెనకబడటం లేదా ముందుకు వెళ్ళటం అనేవి చక్రాల వంటివనీ వాటి భ్రమణం తప్పనిసరి అనీ నినదించాడు. కాని జంగయ్యకవి అసమానతల్లో దేశశకటగమనం శాంతపథంలో ఎట్లా పయనిస్తుందని విలపిస్తున్నారు.

సాంఘిక వ్యవస్థను యథాతథంగా లేదా కల్పితంగా చిత్రించటం పూర్తిగా కవి లక్ష్యం. సాంఘిక వ్యవస్థ కుళ్లగా కళావిహీనంగా మారిపోతున్నప్పుడు ఇట్లా ఉంటే ఎలా ? ఇది పద్ధతి కాదని గర్హించటం సరైన నివేదన. అదే జంగయ్య కవి ఆవేదన. అందువల్లే తన కావ్యేతివృత్తం ఇది అని జంగయ్య గారు ఇలా ఆవిష్కరించారు—

'క్రాంతి విశ్రాంతులనుగూడి చటులగేయ
దలచి జీవన వృత్తంబు గొలచినాడ —జంగయ్య

అన్యాయం, ఆక్రమణ, దురహంకారం, హింస— వీటిని చూసి సహించని కవి ఉండడు. ఆవేశపూరితుడైన వ్యక్తి కవిగా మారటానికి ఇవి ఒక్కొక్క సారి ఉపకరిస్తాయి. నేటి సాంఘిక జీవితంలో ఎన్నెన్నో మహాత్కార్యాలు చేస్తూకూడ కొందరు అనామకులుగా ఉండిపోతారు. ఏమీ చేయనివారు పెద్ద నాయకులుగా చలామణి ఔతున్నారు. ఇందుకు జంగయ్యగారి హృదయం 'ఆత్మాహుతి ఒకడైతే-అధినేతగ మారునొకడు' అని ఘోషించింది.

ఒక్కొక్కసారి క్రిక్కిరిసిపోయే సాంఘిక సమస్యల్లో సతమతమౌతూ ఇదమిత్థమని తేల్చలేక హతాశులై జంగయ్యకవి ఎదుట ప్రశ్నలు వేస్తారు చూడండి—

'ఎండమావులలోని నీడలను నీళ్లుగా భావించిన
దాహము గొన్నవాని గతి యేంకావాలి ?
తిరుగుబాటు చెయ్యాలా ? చావాలా ?'

సాంఘిక జీవితంలో మోసం సర్వత్ర వ్యాపించిందనీ, అది ఎండమావుల్లాంటిదనీ అక్కడ ఏదో లభిస్తుందని ఆశగొన్న పిపాసార్తునికి చావే ఎదురౌతుందనీ అలాంటి సమయంలో 'తిరుగుబాటు చెయ్యాలా ? చావాలా' అని సంఘర్షణాత్మకంగా ప్రశ్నించారు జంగయ్యకవి. దీనికి సమాధానం 'ఉపన్యాసం లాగు ఒక విషమ్ములాగు' అను వాక్యంలో కన్పిస్తుంది. ఆ నిజాన్ని ఆగకుండ అవసరమైతే ఆయుధాన్ని పూనాలని జంగయ్యకవి ఉద్బోధిస్తున్నారు. ఇలాంటి భావాలను పరిశీలించినప్పుడు కవితత్త్వ విప్లవవాదుల సమీపంలో ఉన్నట్లు కన్పిస్తారు.

కేవలం శ్రామికవర్గాలు, బడుగుజీవులు, దరిద్రనారాయణులే కాక పాల బుగ్గల పసిబిడ్డలు, వారి నవ్వులు—ఆ నవ్వులకై తమ సర్వస్వాన్నీ త్యాగంచేసే మాతృమూర్తులు, మాతృవాత్సల్యాన్ని మరువని తనయులు జంగయ్యగారి ఈ కవితా ఖండికల్లో దర్శనమిస్తారు—

1. ఆ మూగనవ్వులో అర్థమేమిటో గాని
కలచివైచును దుష్టుల ఎడంద —పెంపుడుతల్లి

2. అట్టి ప్రేమయె నాలోన నతిశయిల్లి
కొండవలె భారమైపోవ గుండెపైని
పరువులెత్తెడి జలరాశి తరగలట్లు
పొంగి పొరలెను ప్రేమాబ్ధి నింగిదాక —మాతృశ్రీ

3. శాశ్వతానంద రాశియై సాగునట్టి
మాతృవాత్సల్య మేరీతి మరువనెంతు ,,

4. నీ చంకలో నిల్పి నెలవంక జూపిన
స్వర్గసౌఖ్యము నేడు జూడగలమె ? ,,

5. నీదు ఋణబంధముక్తులై శిశువులాడు
నందె నింకొక స్వర్గసౌఖ్యంబుగలదె ? ,,

6. అట్టి మాయమ్మ ప్రేమలో దట్టుకొనియు
ఆమెలో లీనమగుటయే అమరసుఖము ,,

రుద్రటుడు, విశ్వనాథుడు మొదలైన ఆలంకారికులు నవరసాలనేకాక ప్రేయోరసాన్ని వాత్సల్యరసాన్ని కూడ అదనంగా స్వీకరించారు. ఈ కోవకు చెందిన కవితా ఖండికలు జంగయ్యకవి కావ్యాల్లో కోకొల్లలుగా కన్పిస్తాయి.

నిరంతర ఉత్సాహంతో విశ్రాంతిలేక పయనించే కవితా రథసారథి జంగయ్యకవి. రాబోవు పాతిక సంవత్సరాలలో మరికొన్ని అభ్యుదయకర కావ్యాలను రచించి స్వర్ణోత్సవాలను కూడ ఘనంగా జరుపుకుంటారని ఆశిస్తున్నాను.

కాంతి పుంజాలు

—డాక్టర్ అంతటి నరసింహం
ఆంధ్రప్రదేశ్ సాంస్కృతిక వ్యవహారాల ప్రత్యేకాధికారి

'పుంజ'మంటే సమూహం అనిఅర్థం. పుంజాలు అంటే సమూహానికి బహువచనం. అంటే సమూహాలు అనిఅర్థం. "కాంతిపుంజాలు"లో ఉన్నవన్నీ కాంతిసమూహాల సమూహాలున్నాయన్నమాట.

ప్రకాశమానమైన విషయాలు ఇందులో వున్నాయి. బహుళా ప్రకాశించిన వ్యక్తుల గూర్చిన ప్రశంశలిందులో వున్నాయి.

సర్వశ్రీ డాక్టర్ విశ్వనాథ సత్యనారాయణ, డాక్టర్ దాశరథి, డాక్టర్ నారాయణరెడ్డి, దేవులపల్లి రామానుజరావు, కాళోజీ, బిరుదురాజు రామరాజు, డాక్టర్ దివాకర్ల, వసంతరావు వెంకటరావు, డాక్టర్ కొత్తపల్లి వీరభద్రరావు, డాక్టర్ ముకురాల, ఉన్నత రాజకీయ పదాధిష్ఠితుడు సంజీవయ్య, కోదాటి నారాయణరావు, ఉమ్మెత్తల కేశవరావు, పందిరి వెంకటకృష్ణారావు, [illegible] లోకయ్య మొదలయిన కవిపుంగవుల, రాజకీయ వాదుల కీర్తిగానమిదే ఇందు ప్రకాశితములు. ఒక్కొక్కరు ఒక్కొక్క కాంతిపుంజము. అందరూ కలిస్తే కాంతిపుంజములు.

పై అందరియెడా గల భక్తిగౌరవాలు ఇందు ప్రదర్శితాలు. అంతేగాని వారేదో ఈ కవికి ఇస్తే వాళ్ళగూర్చి పొగడడంగాదు. దీనివల్ల ఈ కవియొక్క మృదువైన ఉదారమైన మనస్తత్వం బయటపడుతున్నది.

నీలా జంగయ్య ఈ కవి పేరు. 'జంగమ' అంటే సంచరిస్తున్న శివుడు అని శైవగ్రంథాలు చెబుతున్నవి. అంటే నీలాకాశంలో సంచరిస్తున్న శివుడు అని మనం కవిగారిని గూర్చి చెప్పవచ్చు. నేను మాత్రం ఈ పేరును చెపుతుండు

లుగా ఉచ్ఛరిస్తూ వుంటాను. అంటే జంగా నీలయ్య అని. అంటే నడుస్తున్న కృష్ణుడు అని. కవులు కలుసుకున్నప్పుడు పరస్పరం చలోక్తులు విసురుకుంటారు గదా!

ఈ కవి చిన్నప్పటినుండీ కవిత్వ "పిచ్చి"గలవాడు. పెద్దలదగ్గర చేరి అమరం ఆంధ్రనామ సంగ్రహాదిగా సంప్రదాయపద్ధతిలో చదువుకొన్నవాడు. పేదరికం చేత చదువు కష్టసాధ్యమయింది. అందరిలాగా వరుసగా స్కూళ్ళల్లో కాలేజీల్లో, విశ్వవిద్యాలయాల్లో చదవలేకపోయాడు. విద్యయందు ఎంత పట్టుదల వుందోగాని ప్రైవేటుగానే కట్టి పెద్దపెద్ద పట్టాలను గూడా పొందాడు. కవి కావాలని తపస్సుచేశాడు. నేటికి అనేక గ్రంథాలు వెలువరించగలిగాడు. నేటి తెలుగుకవుల్లో కవి అనిపించుకున్నాడు. పట్టుదల వుంటే మనిషి ఎంత ఉన్నతి కయినా పోగలడనడానికి శ్రీ జంగయ్య ప్రబలమైన ఉదాహరణ.

బ్రతకడానికి చిన్నచిన్న ఉద్యోగాలు చేశాడు. విద్యలో ఒక్కొక్క మెట్టే ఎక్కి ఉద్యోగాల్లోగూడా ఆ విధంగానే ముందుకు సాగుతున్నాడు.

వ్యక్తి సౌమ్యుడు. చక్కగా నిండుగా చిరునవ్వుతో పలకరిస్తాడు. మర్యాదగా ప్రవర్తిస్తాడు. ఉన్నతుడుగా వుండిగూడా వినమ్రుడుగా కనిపిస్తాడు. ఇవన్నీ ఎందుకంటున్నానంటే పైగుణాలన్నీ అతనిలో ప్రత్యక్షంగానూ, కవిత్వంలో పరోక్షంగానూ కనిపిస్తున్నాయి గాబట్టి.

కాంతిపుంజాలు ఈ గ్రంథానికి సార్థక నామధేయం. వర్ణింపబడ్డ ప్రతి వ్యక్తీ సమాజంలో సుప్రతిష్ఠులు. కాంతిమంతులు. వారి కాంతులూ, వీరిపై కవి ప్రసరింపజేసిన కాంతులూ కలిసి కాంతిపుంజాలయ్యాయి.

ఇందులో పద్యరచనా గేయరచనా కూడా వున్నాయి. రెంటింటిలోనూ ప్రజ్ఞ కలవాడే ఈ కవి.

తాను స్వయంగా కష్టపడిన వ్యక్తి గాబట్టి కష్టజీవులంటే చాలా సానుభూతి ప్రదర్శిస్తారు. వారిని దోచుకోడం చూచి బాధపడతారు.

"బలవంతుల కోపాలు
దుర్బలుల బ్రదుకులు బలిగొంటున్నప్పుడు"

"చాలామంది ఆశల్ని-ఆశయాల్ని-బ్రదుకుల్ని
ఏ ఒక్కడో వమ్ముచేసి సొమ్ముచేసుకోవటం"

వంటి ప్రయోగాలు సార్థకంగా కనిపిస్తాయి పైన చెప్పిన బాధకు.

వ్యంగ్యప్రధానమైన కవిత్వం వ్రాసేవాడు సమర్థుడైన కవి. ఈ కవితలో అవసరమైన పాలు వ్యంగ్యం ఉన్నది.

గాంధీనిగూర్చి వ్రాస్తూ, ఉద్రేకాన్ని వ్యక్తంచేశాడు. ఆ తర్వాత గాంధీ ఆదర్శాల గాదుగదా ఆయన జీవితాన్నే మరిచిపోతున్న మహాజనంపై కోపగించు కుంటాడు. చెట్టు పేరుచెప్పి కాయలమ్ముకొనే రీతిలో, గాంధీజీపేరును ఉపయోగించుకొని బాగుపడేవారిని వ్యంగ్యంగా దెప్పుతున్నాడు.

'ఇప్పుడు బ్రదికున్నా, గాంధీకి-
స్వాతంత్ర్య మహావీరయోధుడని
నెలకొక్క వెయ్యి రూపాయలైనా
ప్రభుత్వం శాంక్షన్ చేసుండేదని'

పై పాదాలు శబ్దశక్తి, కవితాశక్తి తెలిసినవారికి అర్థం కావడంగాదుగదా హృదయంలో మెచ్చికోలు నిండుతుంది.

కాళోజీ కవిత్వం అంటే - వ్యక్తిత్వం అంటే - బాగా నచ్చినట్లుంది కవికి. నచ్చడమే గాదు. తాదాత్మ్యంగూడా వ్యక్తమవుతుంది. 'కాళోజీ' అనే శీర్షిక గల కవనమంతా మహాభావగమనంతో నిండివున్నది. ఆ భావాలతో తాదాత్మ్యం పొందకపోతే కవి ఇట్లాంటి భావాలు వ్రాయలేడు.

'పరదాస్యం స్వజనదాస్యం వంటి దాస్యపదాన్నే
అసహ్యించుకుంటాడు'

'స్వాతంత్ర్య పోరాటంలో జయించామన్న ఆనందాన్ని
కోట్లనుంచి పదుల్లోకి దించుకుంటున్న విరాగి'

'నిజం ప్రదర్శిస్తే తల ఎగురునేమోనన్న భయం
అతన్ని చూస్తేనే భయపడుతుంది'

పైన స్వతంత్రత, సత్యనిష్ఠ, నిర్భీకత చక్కగా అక్షరరూపంలో ప్రతి బింబితమయ్యాయి.

ఈ కవి రాజకీయవాది. కమ్యూనిష్టుగా ఉండి, కాంగ్రెసుగా వుండి, తర్వాత సోషలిస్టుగా మారాడు. ఇది అధిరోహణక్రమమో, అవరోహణ క్రమమో-ఏమయితేనేమి, ఈయనదృష్టి ప్రజాసేవ, బాధితజనసేవ, సమసమాజ సంస్థాపనాపేక్ష.

ఈ కృతిభర్త శ్రీ దేవులపల్లి రామానుజరావుగారు నేటి సాహితీ సేవకా గ్రణి. సీలా జంగయ్యమీద ఆదినుండీ ఆర్ద్రిత భావంగలవ్యక్తి. ఈ విషయం ఉభయులనుండీ విన్నాను.

రామానుజరావుగారంటే ఈ కవికి ఎనలేని గౌరవం. గ్రంథకర్తృత్వమునెడా, గ్రంథభర్తృత్వమునెడా గూడా ఆయనకుగల దక్షతను అతివేలంగా లెక్కించి తానుగూడా తన గ్రంథాన్ని అంకితం చేశాడీకవి.

నవీనత, వ్యాసమంజూష, విశాలాంధ్ర పోరాటము మొదలయిన దశాధిక గ్రంథకర్తగా వుండగా, శివశంకరస్వామి, దాశరథి, మునిమాణిక్యం, సినారె, జ్ఞానానందకవి, పోతుకూచి, సిద్ధయ్యకవి, జంధ్యాల, పాపిరెడ్డి సీతాదేవి, గుంటూరు శేషేంద్రశర్మ, పల్లా దుర్గయ్య మొదలయినవారెందరో తమ తమ కృతులకు శ్రీ దేవులపల్లిని భర్తగా ఎన్నుకొన్న కారణాన ఇంత గిరాకీగల వరునకు తన కృతికన్యను కూడా యీయ నుద్దేశించాడు సీలా జంగయ్యకవి [illegible].

'నరసాహస్రుడనిగదా సాహిత్యకౌముదిన్
కృపమునిచ్చె శేషేంద్రశర్మ'

ఇట్లాంటి దశాసేవపద్యాలు రచించి రామానుజరావుగారి ప్రాశస్త్యాన్ని కొనియాడాడు. ప్రతిదశత్వం లేకపోతే ఇందరు (కృతి) కన్యల వరసన్నంలో గడపడం కానివనిగదా!

పద్యకవిత్వం వ్రాసేవాళ్ళలో చాలామంది పదిబట్టువాళ్ళ సహాయాన్ని పొందుతూ వుంటారు. సార్థక పదప్రయోగ దృష్టిననుసరించి కవి పద్యాల్లో

తప్పు, ఫరవాలేదనుకొనే పురాణపద్ధతి కవిత్వం వ్రాసేవాళ్లు పడికట్టురాళ్ళ ప్రయోగాన్ని పాటిస్తూవుంటారు. ఈ స్థితి మహాకవి నాచనసోమునకు బమ్మెర పోతన్నకే తప్పలేదు. మన కవిగారి 'సురగిరి విద్యార్థుల టోర్నమెంటు' శీర్షిక గల పద్యాల్లో ఈ పడికట్టురాళ్లు చాలాచోట్ల చోటుచేసుకున్నాయి. ఏమయినాసరే నిరంకుశాః కవయః.

నీలా జంగయ్యగారి కావ్యరచనా వ్యాసంగం కొనియాడదగినది. ఇప్పటికే ఎన్నో పద్యగేయ కావ్యాలు వెలయించారు. అనేక సత్కారాలు పొందారు. ఇంకా వ్రాస్తున్నారు. త్వరలో శతాధిక గ్రంథకర్త కాబోతున్నారు.

'ఎవడు కవి యన్నమాట ఈ యుపనిషద
తేలలేదింక ముందును తేలబోదు
ప్రతి ముఖంబున కవిత ప్రస్పందమొందు
అది పురాకృత పుణ్యభాగ్యంబు బండి'

(నీలా జంగయ్య కావ్యపథం నుంచి)

రామలింగ పద్యాలు

డా॥ — జి. వి. సుబ్రహ్మణ్యం

శ్రీ సీలా జంగయ్యగారు నాకు పరిచయమై దాదాపొక అయిదారేళ్ళు ఉంది. ఎప్పుడు ఆయన నన్ను కలిసినా లోకాభిరామాయణం మాట్లాడడు. ఏదో సాహిత్య విషయమే ప్రస్తావిస్తుంటాడు. తరచు ఆయన రచనల గురించి ఆయన సాహిత్య దృక్పథాన్ని గురించి, ఆయన రచనల వెనుక ఉన్న స్వీయ వేదన గురించి మాట్లాడుతుంటాడు. విమర్శకులకు కావలసింది అదే. అందువల్ల ఓపికతో ఆయన మాటలు వింటుంటాను నేను. సమకాలీన కవులను అర్థం చేసుకోవటానికి తరచు వారితో మాట్లాడటం అవసరం కూడా. అయితే ఒక్కొక్కసారి అనిపిస్తుంది విమర్శకుడు తాను విమర్శింపబూనుకున్న రచనను అర్థంచేసుకోవటానికి రచయితతో స్వయంగా ముఖాముఖి మాట్లాడవలసిన అవసరంఉందా అని. రచన రచయిత హృదయ దర్పణ మయితే అందులో ఆయన్నుచూస్తే సరిపోతుందికదా! ఇక ప్రత్యక్ష పరిచయం దేనికి? నిజానికి అవసరం లేదు. అట్టి అవసరం లేకుండా విమర్శ సాగిస్తేనే విమర్శకుని శక్తి బయట పడుతుంది. సాధ్యమైనంతవరకు నే నెప్పుడూ అదే మార్గాన్ని అనుసరిస్తుంటాను. అయితే, సమకాలీనులైన రచయితలతో సంబంధాలు లేకుండా విమర్శకుడుండలేడు. ఒకవేళ సంబంధాలు ఉన్నా, రచయిత తన రచనా వ్యాసంగాలను గురించి వివరించటానికి ప్రయత్నం చేసినా, వాటి ప్రభావానికి లోనై తన వివేచనాన్ని రూపొందించుకునే బలహీనతకు విమర్శకుడులోను కారాదు. అట్లని సహృదయత్వాన్ని త్యజించాలని నా తాత్పర్యంకాదు. సహృదయత్వంతో సాహిత్యాన్ని అధ్యయనంచేసే సాహిత్య విమర్శకుడికి రచయితతో ఎంత పరిచయమున్నా, విమర్శించేటప్పుడు అది బాధకంకాదు. రచనలో కనపడే రచయితకూ లౌకికంగా జీవిస్తున్న రచయితకూ మధ్యనున్న అంతర్వ్యాప్తిని, సమన్వయాన్ని నిరూపించుకోవటానికి విమర్శకుడికి రచయితతో ఉన్న పరిచయం దోహదం

కాబట్టి. శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి పరిచయమున్న ఆయన కావ్యాన్ని సమీక్షించే టప్పుడు నే నంతవరకే పరిమితం చేసుకోవాలి. ఈలోపాన్నే సాకుగా నా రచయిత అయినా విమర్శకుడుగా నేను ఎలా చేస్తున్నానో అప్పటి ఊహలతో ఆగి ఉండవలసిందే.

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు (తమ రచనల్లో ఒక్కొక్కటి రాసిన ఒక్కొక్క విమర్శకుడికి పంచిపెట్టారు. ఫలితంగా విమర్శ ప్రచురితమైంది. అందులో విమర్శకుల అభిరుచికన్న రచయిత అభిరుచియే ప్రధానంగా కన్పిస్తు టున్నది) రామలింగ పద్యాలమీద నన్ను వ్రాయమన్నారు. నా విమర్శనం మీద ఆయనకు ఒక ప్రమాణదృష్టి ఉన్నట్లు కనబడుతున్నది. అనుకున్నట్లు ఒప్పు కొన్నాను. తీరా కావ్యం చదివిన తరువాత నేను ఈ కావ్యానికి న్యాయం చేయ గలనా అనే భయం పట్టుకొన్నది నాకు. దానికి కారణం. నాకీ కావ్య ప్రక్రి యను గురించి తెలిసింది చాలా తక్కువ. అందువల్ల అల్పజ్ఞుడనో విమర్శకుడనో పూనుకోటానికి ముందు వెనుకంజవేశాను అట్లని మానివేస్తే [illegible] అవుతుంది; ఏదో వ్రాస్తే కావ్యం చదవకుండానే వ్రాశాడన్న మాట వస్తుంది; చూచి వ్రాస్తే కావ్యం అర్థంకాక వ్రాశాడనే విమర్శ వస్తుంది; కావ్యలక్షణాలను పరామర్శిస్తే ఛాందసుడనే అపప్రథ మిగులుతుంది. ఎలా వ్రాసినా విమర్శకుడు విమర్శ తప్పదేమో!

'ఒకడు శయ్య మెచ్చు నొకడు రసము మెచ్చు
నొకడు గుణము, రీతి నొకడు మెచ్చు
చూచి మెచ్చు నొకడు; చూడ కొకడు మెచ్చు
రమ్యగుణ శుభాంగ! రామలింగ'

అన్న పద్యం చదివాక నా భయం మరీ ద్విగుణీకృతం అయిపోయింది. మొదటి రెండు చరణాల్లో చెప్పబడిన విమర్శకులు ఆయా కావ్యగుణాలను మెచ్చుకుంటే తప్పా? ఒప్పా? వాటిలో ఏ గుణమున్నా గుణమేగా. పోనీ, మూడో చరణం చదివితే, పరికి ఏ విమర్శకుడైనా ఉలిక్కి పడతాడు. అన్ని గుణాలను చూచి మెచ్చు కుంటే చూచి మెచ్చుకొనే విమర్శకుడు కావచ్చు. చూడక మెచ్చుకొనే వాండ్లో గుణమున్నా చూడలేదన్న దోషంతో దోషంగా పరిగణించవచ్చు. ఇంతకూ

ఈ పద్యంలోపల ఎటువంటి విమర్శకులకైనా స్పష్టం: ఇందులో విమర్శ స్వరూపం చెప్పటమేకాక, విమర్శలోపం చెప్పటమనే పరమార్థం కాబట్టి ఎలా విమర్శ చేసినా ఈ కావ్యానికి ఇదే మార్గమని నిర్దేశించటమే కష్టమౌతుంది. అందువల్ల నా పని మరీ కష్టమైపోయింది.

'తోచినట్లు మాట [illegible]
మాట [illegible] లేని మనిషి [illegible]
పిచ్చి [illegible] వాని [illegible]'

అని శ్రీ [illegible]గారు చెప్పిన్నారు. ఈ పద్యాన్ని ముందుంచుకొని విమర్శ వ్రాయమన్నారు. [illegible] వైచిత్ర్యం ఇచ్చింది పై పద్యంలోని [illegible] మనిషే [illegible]. అనగా మాట+నోట [illegible] కావచ్చు; మాట + ఓటు(మి) [illegible] కావచ్చు. తోచినట్లు అంటే తన మనసు చెప్పినట్లు తాను నమ్మి [illegible] అనే అర్థం గ్రహిస్తే [illegible] మాట్లాడేటప్పుడు సార్థకమౌతుంది. నను చూచి [illegible] శ్రీ జంగమయ్యగారికి పుట్టుకతో వచ్చిన విద్వత్తేను [illegible].

తోచినట్లు మాట్లాడటల్లా [illegible] విమర్శగా ఉండవలసిన అవసరం లేదు. నేను ఒక కవి వ్రాసింది [illegible] కావటంలేదు. కాని మరొకరి దృష్టిలో [illegible] మంచి కవిత కావచ్చు. వెంటనే ఆయన నన్ను ఈ పద్యంతో [illegible].

'మంచి కవిరలల్లు [illegible] మెచ్చరే
[illegible] వంద [illegible]
పిచ్చి కొందరు వ్రాసి మెచ్చిరి [illegible]'

నిజానికి ఈ [illegible] పిచ్చి విమర్శ అంటున్నారు కొందరు. [illegible] విమర్శ నిందలకు పాలైనా నిజంతో ప్రత్యక్ష[illegible] ఉండన విమర్శకుల అభిప్రాయం. [illegible]కంతోనే నాలుగు మాటల్లో [illegible] టానికి సాహసిస్తాను.

ఆంధ్రకవుల్లో ఆధునికుల దృష్టిని ఆకర్షించిన కవులు ముఖ్యంగా ముగ్గురు కనబడుతున్నారు. వారు తిక్కన, వేమన, గురజాడ. తిక్కన వాడిన భాషవల్ల ఆయన కా గౌరవం ఇస్తున్నారు. వేమన ప్రకటించిన భావాలవల్ల ఆయనకు ఆదరాన్నందిస్తున్నారు. గురజాడ చూపిన బాటవల్ల ఆయన్ను మన్నిస్తున్నారు. భాష-భావం-బాట అనే మూడు లక్షణాలతో ఆ కవిత్రయం ఆధునికుల దృష్టి నాకర్షిస్తోంది. ఇందులో వేమన మార్గాన్ని అనుసరించిన రచయిత శ్రీ నీలా జంగయ్య. ఆయన వ్రాసిన బుచ్చిలింగపద్యాలూ, రామలింగ పద్యాలూ వేమన మార్గాన్ని చూచి నడిచినవే. వేమన మార్గం ఒక విలక్షణమైంది. అది మహాకావ్యమార్గంకాదు; రసం ఆయన ధ్యేయంకాదు. తిక్కన ఆ మార్గంలో నడచినవాడు: ఆధునికులను ఆయన మహాకావ్యంకంటె భాష, సజీవపాత్ర చిత్రణం బాగా ఆకర్షిస్తున్నాయి. అవి మార్గాన్ని తీర్చిదిద్దడంలో ఉపయోగించిన సామగ్రి. సామగ్రి శక్తినిబట్టి సమగ్రశిల్ప విస్ఫూర్తి భాసిస్తుంది. తిక్కన మహాకావ్య శిల్పం ఉత్తమమైన దనటంలో విప్రతిపత్తి లేదు. అయితే వేమన్నది శతక ప్రక్రియలో సాగించిన ఒక సాధన. శతకానికి మహాకావ్యాని కిచ్చిన గౌరవం ఇవ్వగలుగుతామా? ఇవ్వలేము. అయినా వేమన ప్రక్రియకు తగినంత గౌరవం ఇవ్వవలసిందే. అందరికీ అర్థమయ్యేటట్లు సరళంగా శక్తిమంతంగా వ్రాయటం వేమనకున్న సహజ లక్షణం. అది ఆయన ప్రత్యేకత. వేమన మార్గాన్ని అనుసరించదలచుకుంటే ఆ సహజ లక్షణాన్ని ఆచరణలో పెట్టి చూపించాలి.

'ప్రజకు బోధపడెడు పగిది కవిత గూర్చ
వలె నటంచు పలుకువారె తుదకు
బ్రహ్మకైన బోధపడనట్లు వ్రాతురు'

అని శ్రీ జంగయ్యగారు కొందరిని ఎత్తి పొడిచారు. అందువల్ల ఆ దోషం తన రచనలో దొరలకుండా శ్రీ జంగయ్యగారు చాల జాగ్రత్త పడ్డారు.

వేమన్నను గురించి 'వేమన వేదం' (యువభారతి ప్రచురణ) పీఠికలో నే నిలా వ్రాశాను—'వేమన్న వ్యక్తిత్వం విచిత్రమైనది. ఆయనకు పాండిత్యం కంటె పరమార్థం గొప్ప. అందువల్లనే పాండిత్యంకోసం పండితులు సాధా

సంటలేదు. పరమార్థంకోసం జీవితాన్ని గురువుగా ఎంచుకున్నాడు. జీవితం సత్యానికి మౌన వాఖ్యానం చేస్తుంది గాని పాత ప్రవచనాలను తర్క వాఖ్యానాలతో వితర్కం చేయదు. జీవితానికి మొగమోటాలు లేవు: మెరమెచ్చులులేవు. అది వరాన్ని ఎంత ఔదార్యంతో ఇస్తుందో శాపాన్నీ అంత నిర్దాక్షిణ్యంగా ఇస్తుంది. ఆటుపోటులతో కూడుకొన్న జీవితాన్ని ఆశ్రయించిన సాధకుడికి అటు రక్తికీ, ఇటు విరక్తికీ అవకాశముంది. రక్తిలో పడి సాధకుడు పరమార్థాన్ని మర్చిపోతే జీవితం శపిస్తుంది శాపగ్రస్తుడైన జీవి విరక్తిమార్గం పడతాడు. పరమార్థాన్ని అన్వేషిస్తాడు. వేమన జీవితం ఇదే మార్గం పట్టింది. యౌవనంలో అందిన ఐహిక భోగాలను అనుభవిస్తూ పోయాడు. అందులో ఆయనకు అర్థార్థి సంబంధంతప్ప పరార్థంతో కూడిన పరమార్థం కనపడలేదు. కాంచనం, పంచనం రక్తిమార్గంలో ముళ్ళపొదల్లా కనిపించాయి. ఆ మార్గం వదలిపెట్టాడు వేమన. రక్తిని వీడినప్పుడు భక్తిని పట్టే అవకాశం ఉంటుంది సాధకుని జీవితంలో. భక్తికి విశ్వాసం బలం. వేమన్న వివేకాన్ని నమ్మినంతగా విశ్వాసాన్ని నమ్మినవాడు కాదు. అందువల్ల భక్తుడు కాలేకపోయాడు. కానీ, భగవంతుని దగ్గరకు చేర్చే మార్గాల నన్నిటినీ పరామర్శించాడు. భగవంతుడికీ మనిషికీ మధ్య మతం పేరిట మనిషే కల్పించుకొన్న ప్రతిబంధకాలు ఆయన మనస్సును గాయం చేశాయి. బహిర్ముఖమైన జీవితంమీద ఆయనకు కోపం వచ్చింది. అంతర్ముఖుడై ఆయనలోనే భగవంతుణ్ణి చూచుకొన్నాడు. జీవితం నేర్పిన గొప్ప గుణపాఠం అది.

వేమన్న జీవితం వెంట తిరిగినప్పుడెల్లా జీవితం లోకంలోని తప్పులనే ఎత్తిచూపింది చివరకు నీలోనే నిజం ఉంది తెలుసుకోమని చెప్పి దూరమైంది. వేమన్న తనకు తాను గురువైనాడు. తనకు తాను శిష్యుడైనాడు. శిష్యుడుగా తాను లోకవర్తనంలో ఉన్న వుచ్ఛకాయతనాన్ని ప్రశ్నించుకుంటాడు. గురువుగా తానే సత్యాన్ని నిరూపించుకుంటాడు. ఆయన అంతర్వక్తిలో జరిగే ఈ సంవాదసారమే ఛందోరూపం తాల్చి బయటపడింది. ఆయన కవిత అందుకే ఆత్మాశ్రయమైంది. అదే దాని అంతర్లీనమైన శక్తి.

వేమన స్వయంకృషితో సత్యాన్ని స్వాయత్తం చేసుకొన్న సాధకుడు. అందువల్ల ఆయన ప్రవృత్తిలో స్వాతంత్ర్యం సాహసయీరి రాణిస్తుంది. అది

భావంలోనూ, భాషలోనూ ప్రతిఫలించింది. ఆయన దిట్టంగా చెప్పినా, కొట్టి నట్లు చెప్పినా, వినేవాడికి ఆయన స్వాతంత్ర్యంమీద సానుభూతి కలిగింప చేస్తుంది. ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పి విన్నవాడికి ఉడుకెక్కించినా ఉన్నది ఉన్నట్లు చెప్పిన నిజాయితీ ఆతని మాటకు తల ఊపింపచేస్తుంది. వినటానికి ఏదైనా ఆయన భాష వినువులో కూడిన మాటల సరళిని ప్రతిధ్వనిస్తుంది. బూతులు పలికినా నీతులు చెప్పినా నిర్లిప్తతతో నిండిన ఆయన నిర్మొగమాటం మాటకొక నిండు దనాన్ని సంతరిస్తుంది. వ్యంగ్యంలో చెప్పినా, నిగ్రహంలో చెప్పినా ఆయన మాటల్లో ఆలంకారికంగా సాగించే హాస్యంతోంది నొప్పుకోవలసివచ్చినా నవ్వింప చేస్తుంది. నవ్విస్తూ నవ్వించేశక్తి వేమన్న కవితకే దక్కింది.

వేమన్న దృష్టిలో మనిషే దేవుడు. ఆయన దృష్టిలో మోసం చేయటం మనిషి తనకు తాను ద్రోహం చేసుకోవటం, మరో మనిషికి ద్రోహం చేసిన ఆత్మ వంచన, దైవవంచన అంటాడు వేమన. మనుషుల మధ్య లోపాలు కలగా కలిసే భేదం లేదంటాడు. కులవర్ణభేదాలు మానవ కల్పితాలంటాడు. మనిషిలో మానవత్వాన్ని చంపే మతాన్ని గర్హిస్తాడు. ఉన్నత మానవతా విలువలను ప్రబోధిస్తాడు. వేమన్న దృష్టిలో ప్రబోధమెంత ప్రధానమో, సంస్కారమంత అవసరం. మూఢవిశ్వాసాలనూ, అర్థరహితమైన ఆచారాలనూ, స్వార్థపోషకాలైన వర్ణభేదాలనూ సంస్కరణ దృష్టితో ఆయన అపహాస్యం చేస్తాడు. ఆయన ఆత్మోద్ధరణతోపాటు సహజ సముద్ధరణాన్ని కాంక్షించిన కర్మయోగి. మానవుడే మాధవుడని చెప్పిన జ్ఞానయోగి. అందుకే నేటికీ వేమన్న వాక్కు వేదంలా వినిపిస్తుంది.

వేమన మార్గాన్ని అనుసరించే ఆధునికుడు కూడా వేమన దృక్పథాన్ని అలవరచుకొన్నప్పుడే అవుతాడు. వేమనలోని మానవతావాదం శ్రీ శీలా జంగయ్యగారికి తారకమంత్రం. కాలాలు వేరైనా గళాలస్వభావం సజాతీయంగా కనపడుతుంది వేమన్నలో జంగన్నలో. అయితే, వేమన సూక్తుల వంటి సూక్తులు పలికిన వారంతా వేమన్న లౌతారా? అంతవరకు కాలేదు. వేమన్నను మించిన సూక్తులనుగాని, అటువంటి పద్యాలనుగాని వ్రాసినవారు నేటికీ లేరు. శ్రీ జంగయ్యగారు వేమన్నను నమూనాగా చేసుకొని చెప్పిన నీతులు వేమన్నను [illegible] అర్థం అవుతుంది.

[illegible] కాని అది [illegible] ఈ [illegible] లో [illegible] అయితే అన్న [illegible] లో రెండు విధాలున్నాయి [illegible] అనుస [illegible] సమానంగా [illegible] ఉంది. [illegible] తన మకుటంలో [illegible]

శ్రీ సీతా రామయ్య గారి [illegible] లో ఎటి సామాజిక సమస్యలు సజీవంగా వినిపిస్తాయి. వాటిమీద రచయిత స్వీయ దృక్పథంతో చేసే వ్యాఖ్యలు వినపడతాయి.

'జనములోన గొప్ప యంపింపు కొన్నెంచి
ధార్మికతను బాసి ధైర్యమయ్యె
పరువు బారిపుచ్చె పరమాత్మ చేదయ్యె
రమ్యగుణ పుభాంగి! రామలింగ!'

ఇటువంటివి కొల్లలు. పేరున్న సూక్తుల్లో హైన్యమ్ము, మంత్రులు, ప్రభుత్వాలు రేడియోలు, తంతులు, మొదలైనవి శాసనాలు. ఆధునికత స్పష్టమై, కవితకు ఆయువు. అదే దాని ప్రత్యేకత, వ్యక్తిత్వం

ఆధునికుడు సమాజాన్ని చూచినప్పుడు అతడికి మనిషి వ్యష్టిగా సమష్టిగా జీవిస్తున్న విధానం గోచర మౌతుంది. వ్యష్టిగా మనిషిలో అంతర్వ్యక్తి బహిర్వ్యక్తి అనే రెండింటి మధ్య ఐక్యత, సమన్వయం లేదు. మనసు చేసేది, మాట [illegible] వర్తనం వేరు. ఇలా ద్వైధీభూతమైన వ్యక్తిత్వంతో [illegible]

చుట్టూ ఉన్న సమాజాన్ని మోసగిస్తున్నాడు. అదే అలవాటైపోయి చివరకు తనను కూడా మోసగించుకుంటున్నాడు అందువల్లనే ఆధునిక సమాజంలోని మానవుడు ఆత్మనెక్కడ పారేసుకొన్నానో అని వెతుక్కుంటున్నాడు స్వార్థమనే చీకట్లో. ఇలాంటి వ్యక్తి సమిష్టిగా వ్యవహరించినప్పుడూ ద్వంద్వ ప్రవృత్తిని ప్రకటిస్తున్నాడు. దానితో సమాజంలో సమత కరువై వ్యత్యాసాలు ఎక్కువై వర్గ, వర్ణ, మత కలహాలు పెచ్చు పెరుగుతున్నాయి. మనిషిలోని ఈ కపట నాటకం సర్వ జీవిత వ్యాపారాలలో వ్యాపించి జీవన విధానాన్నే కలుషితం చేసి వేస్తున్నది. దీన్ని చూస్తున్న ఆధునిక వేమన్నలు ఆర్తితో అసలు సత్యాన్ని చెప్పటానికి గొంతెత్తుతున్నారు వీరి సూక్తులు ప్రహసనాల్లాంటివి. పైకి నవ్విస్తుంటాయి, లోపల వాతలు పెడుతుంటాయి. నవ్వుతూ అందరూ వినాలనీ ఆ నవ్వును కలిగించే వికృతిని గమనించి సమాజం సహజ ప్రకృతిని సదవగాహనం ద్వారా తెలుసుకోవాలని శ్రీ సీలజంగయ్య లాంటి వేమన్న అనుయాయుల మతం. వీరేశలింగంగారి ప్రహసనాల కంటె వేమన్నలాంటి సూక్తులు సమాజంలో సంస్కరణ చైతన్యాన్ని కలిగిస్తాయని వీరి అభిమతం. ఆ ప్రక్రియకు ప్రహసనంకంటె బలమైన శక్తి ఉంది. ఒక్కొక్క సూక్తి ఒక్కొక్క ప్రహసనానికి వస్తువు. ఒక్కొక్క గాథను, బాధను పొదుగా చేసుకొని మొలచిన కవితా కుసుమం ప్రతిపద్యం.

శ్రీ సీలా జంగయ్యగారి రామలింగ పద్యాల్లో ఇతర విషయాలన్నీ ఒకయెత్తు; సాహిత్య కవిత్వ భాషాంశాలమీద వారు సాగించిన విమర్శాత్మక సూక్తి ప్రపంచంలో మరోయెత్తు. నిజానికి ఆయన ప్రవృత్తి సాహిత్యంలో ఎక్కువ జీవిస్తుంది; దానికి ఎన్నో అంశాలు ఉపాంగాలు కావచ్చు. ఆయన అభిప్రాయాలు సాహితీలోకం తెలుసుకోవాలని తహతహ లాడటంలో ఆశ్చర్యం లేదు. మచ్చుకు కొన్ని—

1. కొత్తదనము పేర చెత్త నింపగ నేల
   పాత దైన-మంచి పనికి వచ్చు
   కొత్త పాతలందు కొంత మెప్పుడును మంచి
2. సంస్కృతాంగ్ల కావ్య సద్గతుల్ గ్రహియించి
   తెలుగునందు జొనిపి-వెలుగ కవులు
   జాతిపాల గుణము నగటున క్షీణించె

3 స్వజన రచన లేని యిజము లెల్ల నశించు
భావలతల రచన పరిమళించు
మచ్చరించి ప్రకృతి మర్యాద విడవద్దు

4 పండుగలను బట్టి పార్టీ ఎంబట్టి
సభల బట్టి చిత్రజగతి బట్టి
వసతిబట్టి కవిత వస మైన పడుచుండు

5 భాషలందు నిల్పు బహుశాస్త్ర నిచయమ్ము
భాషనంటి శాస్త్ర ప్రగతి హెచ్చు
తల్లి పాల పెరుగు పిల్లలు బాగుంద్రు

6 కవిత గూర్చరాని ఘనులు కొందరు నేడు
సుకవి రచనలకును సోది చెప్పి
గ్రంథ రచనపేర గణియించి బ్రతికిరి

7 పంటగింజతోడ పట్టిన తాలట్లు
కావ్యమందు పొల్లు కలిసి యుండు
గాలి తాలు బాపు, ఘనులు కవిత నుతింత్రు

8. తెలుగు వారితోడ పలు కాంగ్లభాషలో
ఆంగ్లమాడ తెలుగునందు పలుకు
వచ్చిరాక భాష పలుక విశ్లేద్వాలె।

9. తెలుగు కవితలోన కలగల్పు చుండిరి
ఆంగ్ల పదవితతుల నచ్చటచట
పానకాన పుడక పడవేయ గొప్పాయె

10. ప్రతిభలేక రచన పద్యగద్యము లైన
గేయమైన కవితగా వరలదు
కవిత జడజగాల కదలించి యూడించు

వచన కవితా ప్రక్రియను చేపట్టి సాగిస్తున్న శ్రీ జంగయ్యగారు ఆప్రక్రియపై చేసిన వ్యాఖ్యలు ఆశ్చర్యాన్ని కలిగిస్తాయి.

1 అపుడు పద్యములకు నర్థాలు గూర్చక
బోధపడక కవిత బాధ పెట్టె
ఇపుడు వచన కవిత ఎట్లర్థమై చచ్చు

2. పద్య పాదములుగ వచనమ్మునే గూర్చి
గ్రంథ మచ్చువేయు రమ్యగతుల
వచన కవియగాంచి పద్యకావ్యంబనె

3 ఇంటి కిద్దరుండె నిద్దరు కవులుగా
వచన కవిత గూర్చు వారె యైరి
పల్క నేర్చుకొన్న వాడెల్ల కవి గదా !

కవిగారి అభిప్రాయాలన్నిటితో ఏకీభవించలేక పోవచ్చు మనం. కాని, ఆయన నమ్మిన వాటిని ఆయన చెప్పివేశాడు. కొన్నిచోట్ల సమస్యల సమగ్ర విజ్ఞానం కవికి లేకుండా తన అభిరుచి కనుగుణంగా సమీక్షిస్తే లోకం హర్షించక పోవచ్చు. ఎవడు సర్వజ్ఞుడని ఒక పెద్దప్రశ్నవేసుకొని సంతృప్తిపడి ఊరుకో రాదు. ఆధునిక వేమన్న లందరికీ ఈ లోపం కొద్దో గొప్పో ఉంది. ప్రస్తుత, వీరు యోగులుకారు వేమన లాగా. విరాగుల సూక్తులకూ, లోక ప్రవర్తనంలో వ్యవహరిస్తూ యోగిలా సూక్తులు చెప్పేవారికీ తప్పకుండా భేదం ఉంటుంది వారివారి పరిపాకాన్ని బట్టి, ప్రజ్ఞను బట్టి పరిశీలన భాసిస్తుంది. అందువల్ల వేమన సూక్తుల్లో భాసించే విశ్వజనీనత ఆధునిక వేమనలలో సర్వత్రా కాని రాక పోవచ్చు. అందువల్లనే వేమన సూక్తుల్లా వీరి సూక్తులు ప్రజావాహిన నాల్కలమీద నాట్యం చేయడం అంతగా చూడం. ఇది అనుసరణంలో సహజంగా ఉన్న బలహీనతయే. దీన్ని అధిగమించాలంటే ప్రక్రియనన్నా మార్చుకోవాలి ; వేమన్న కంటె శక్తివంతమైన రచనైనా చేయాలి. ఆ రెండు సాధ్యపడ నప్పుడు వేమన్న మార్గమే శరణ్యం.

వేమన్న మార్గాన నడిచి జనులు చెప్పుకోవటానికి కొత్త వస్తువులతో కొత్త పద్యాల నందించిన శ్రీ జంగయ్యగారి కృషి అభినందనీయం.

శ్రీ జంగయ్యగారు ఎన్నుకొన్న మకుటంలో ఒక విశేషముంది. ఎవరైనా ఈ మార్గంలో నడిచేవారు తమపేరు ఏదోవిధంగా మకుటంలో మాణిక్యం లాగా పొదిగి ఉంచుతారు. శ్రీ జంగయ్యగారికి ఆ స్వార్థం లేదు. అందువల్ల మకుటాన్ని రామలింగస్వామికి అంకితం చేశారు. శివకేశవా భేదం, సౌందర్య సృజన వ్యాపారాల సమన్వయం ధ్వనింపచేసే మకుటమది. 'రమ్యగుణ శుభాంగ'

అన్న సందర్భంలో నాలుగు కవితా లక్షణాల సంపుటీకరణం వ్యంగ్యంగా స్ఫురిస్తోంది సౌందర్యము (రమ్య), గుణ గౌరవం, (గుణ) విశ్వకల్యాణ కాంక్ష (శుభ), సుశబ్ద ప్రాధాన్యం (అంగ) అనే గుణాలు కవితకు వర్తించేవిగా సంభావించవచ్చు స్వీయవ్యక్తిత్వం కంటె కవితా వ్యక్తిత్వమే ముఖ్యంగా భావించిన శ్రీ జంగయ్యగారి సాహిత్య శీలాన్ని మనం అభినందించాలి.

ఇక శ్రీ జంగయ్యగారి ఉక్తి ఆయన సొంతంగా రూపొందించుకున్నది అది అంత నగిషీ పనితో నవనవలాడే శిల్పం ఉండక పోవచ్చు. కాని, సహజ స్వభావాన్ని వ్యక్తంచేసే స్వభావోక్తిలా ఉంటుంది.

"భావపూర్ణ మిచ్చె వక్రోక్తి కవితలో"

అని ఆయన తన కవితా లక్షణాన్ని చెప్పుకున్నాడు వ్యవహార వాక్యాల నుండి కావ్యవాక్యాలలో ఒకభావం అభివ్యక్తం కావటమే కుంతకుడు వక్రోక్తిగా పేర్కొన్నాడు సమకాలీన సమాజంలో ఉన్న వక్రతను చిత్రించటంలో వాక్య వక్రత నాశ్రయించటం ఉక్తిలో భాసించే రచనా వక్రత ఈ పద్యాల్లో ప్రతి పద్యంలోనూ అలంకారం ఉండితీరాలి అలంకారానికి వక్రత మౌలిక లక్షణం. ఇలా, ఎన్ని విధాల చూచినా వక్రతయే ఈ కృతికి జీవితం వక్రత వ్యంగ్య మార్గంలో సాగితే ఉత్తమ రచన అవుతుంది. శ్రీ సిరాజంగయ్య మానవతా వాదన్ని కవితలో అభివ్యక్తీకరించే ప్రయోగాన్ని సాగిస్తున్నారు వేమన్న లాగా మానవుడే మాధవుడని భావించారు ఆధునిక మానవుని ఆత్మాన్వేషణమే మానవత్వ దర్శనానికి మహనీయమార్గం ఆ మార్గంలో రామలింగ పద్యాలు హృద్యమైన మంగళ వాద్యాలుగా వినవడిందాని శ్రీ జంగయ్యగారి ఆశయం.

"మనిషి మనిషి కలుపు మనుగడ నింపరా"

అని ఆయన లోకానికిచ్చే సందేశం. విశ్వశ్రేయో రూపమైన ఈ శంఖారావం ప్రజలకు ప్రణవనాదంగా వినపడాలనీ, ప్రజల నోళ్లలో ఈ పద్యాలు పల్లవించాలనీ ఆశిస్తున్నాను

"ప్రజలె గొప్ప కవిగ-ప్రకటింప వలెగాని
తానె గొప్ప యనుట-తగదు చెప్ప
సుకవి కహము సున్న-చూపు మాత్రము మిన్న
రమ్యగుణ శుభాంగ! రామలింగ!"
తథాస్తు! శుభం భూయాత్.

—— ——

మహాప్రపంచం

డా॥ ఎస్. వి. రామారావు

''తలను వంచు విశ్వధాతకు ధాత్రిని
కలము బట్టి వ్రాతు కవిత సతము
నిత్యమైన తనువు సత్యంబు పల్కదా
సత్య మాడకున్న చావు మేలు'' (పు. 16)

ఇది నీలా జంగయ్య కవితా ప్రపంచనం. మహాప్రపంచం. ఒక చిన్న విజ్ఞాన సర్వస్వం. 'చిన్న' అని ఎందు కంటున్నానంటే—ఇరవై సంవత్సరాలనాడు— చిన్నారి పొన్నారి చిరుత కూకటినాడు రచింపబడిన కావ్యం ఇది. అప్పటికే మహాప్రస్థానం జరిగింది అగ్నిధార కురిసింది. రుద్రవీణ మ్రోగింది, వీటి ప్రేరణతో కలంపట్టిన కవి ఆ ఛాయల్లో కవితారచనకు పూనుకున్నాడు అంతకుముందు తాను పఠించిన ప్రాచీన ప్రబంధాల ప్రభావం వుండనే వున్నది.

అయితే ఈ కవి అనుకరణశీలి కాదు సృజనాత్మక ప్రతిభ వున్నవారు. నిరంతర జిజ్ఞాసువు నూత్న మార్గ అన్వేషి కవిత్వాన్ని తపస్సుగా భావించి ''మహాకావ్యం ఎదదలో వ్రాయాల''న్న (పు 23) ఆకాంక్ష గలవారు. అందు చేతనే 'గద్య పద్య గేయముల' రూపంలో అభినవ కావ్యాన్ని అనాడే వ్రాయ గలిగినారు.

మహాప్రపంచం చదువుతుంటే ఒక చైతన్య ప్రవంతి మనముందు జాలు వారుతుంది Stream of consciousness పేరుతో ఇటీవల వ్యాప్తిలోకి వచ్చిన ప్రక్రియా స్వరూపం గోచర మవుతుంది. కవి'క్రాంతదర్శి'అన్నమాట అక్షరాలా నిజమనిపిస్తుంది.

నీలా జంగయ్య భావనా పరంపర ఈ కావ్యంలో అనంతంగా, బహుముఖంగా వెల్లివిరిసింది. ఒకచోట జ్ఞానాన్ని గురించి చర్చించే దార్శనికునిలా కనిపిస్తాడు

" అటులైన సరి జ్ఞాను లెవరు? అనగా శూరులయందు, సాధువుల యందు సమానస్థితి యొనర్చి మెలగువాడే జ్ఞానియని బోధపడుతుంది." (పు 28)

మరోచోట ప్రకృతి పరమాత్మలను, చావుపుట్టుకలను విచారించే తాత్త్వికునిలా గోచరిస్తాడు.

"ప్రకృతి జ్ఞానమె పరాత్పరుడంచు డోచు మది
ప్రకృతి పురుషుడె పరాత్పరుడు గాదె జగమున"

"చావుపుట్టుక లందు చావు పుట్టుక లేదు
దీని నెరిగిన వాడు దేవుడై తవి యుండు" (పు. 61)

జగత్ప్రసిద్ధమైన రామాయణగాథకు విస్తృతమైన భాష్యం యిందులో వుంది

జ్ఞానమే రాముండు గాదే
బుద్ధియే లక్ష్మణుడు గాదే
చిత్తమే సీతమ్మ గాదే
రావణుండు దశేంద్రియములని
ఆత్మ హనుమంతుండు యాసియెద

కోతులన సంకల్పములె యిల

కూడి వారధి గట్టినారన (పు 60)

అయితే—యింతకూ జంగయ్యగారిది సర్వోదయ సిద్ధాంతం

''అందరకు ఉండాలి కూడు

అందరకు ఉండాలి గూడు

అందరకు ఉండాలి గుడ్డ

అందరకు ఉండాలి విద్దె

నా కవిత్వములోని సారము

ఎంత టీసిన యింతేనోయి—'' (పు. 58)

అని తన కవితాసారాన్ని సుస్పష్టంగా చాటినారు ఎటువంటి క్లిష్టమైన భావాన్నయినా అతి సరళమైన భాషలో చెప్పాలన్న ప్రయత్నం ఆయనలో బాగా కనపడుతుంది. ''ఈ బలంలేని శబ్దాలు నన్నేలా మోస్తాయి'' అని ఆశంకించినా ''అర్థముగాని భాషలో ఆయాసపడదు'' అతని కవిత్వం. భాష తెలియని వారికి అర్థమయ్యే కవిత్వం వ్రాయాలని అతని ఆశయం.

జంగయ్య యథార్థ కథన చాతుర్యం వున్న కవి ప్రబంధ పద్ధతిలో కొనసాగిన 'మహాప్రపంచం' శీర్షికలో ఒకనాటి పందిరాజులను గుర్తుకుతెచ్చే పల్లెజీవితం తీరుతెన్నులను యథాతథంగా మన కనులముందు నిలబెట్టే మంచి ఉదాహరణ ఇవి చూడండి—

ప్రొద్దునె లేచి బాలికలు పూలవనమ్ముల కేగి మల్లియల్
ముద్దులు గుల్కఁ దెచ్చుకొని మోదముతో జడఁల్లి పెరకన్
చద్దుఁ నారగించి కడు చల్లదనంబున పాఠశాలలన్
విద్దెల నేర్వబోవుదురు విన్నదనంబు మదిం గనుంగొనన్ (పు 39)

విపణి వీధుల నెల్లెడ విరగబడుచు
క్రొత్త వగుసట్టి శనగలు గోధుమలును
కొనిరి బెల్లము చింతపండును యుగాది
పండుగను గూర్చి జనులు సంబరము హెచ్చి (పు. 46)

ఈ విధంగా చక్కని ధారతోకూడిన పద్యరచనలోనే కాక — గద్య, గేయరచనలో కూడా ఈ కవి అందెవేసిన చేయి

''చదివేది చదివించేది
చూపేది చూపించేది
పలికేది పలికించేది
కదలేది కదిలించేది
ఆడేది ఆడించేది
కావాలోయి నవకవనానికి'' (పు. 78)

శ్రీశ్రీ బాణీలో కొనసాగిన ఇటువంటి గేయాలు ఇందులో చాలావరకు కనిపించినా ఆయన అభిప్రాయాలతో ఏకీభవించని చట్లు ఎన్నో కనిపిస్తాయి ఈ కావ్యంలో.

ఉదాహరణకు "కుక్కపిల్లా, అగ్గిపుల్లా, సబ్బుబిళ్లా" అంటూ శ్రీశ్రీ వినిపించిన 'ఋక్కు'లకు ప్రతిగా వ్రాసిన ఈకవి వాక్కులు చూడండి —

అగ్గిసెగలు, పిచ్చికుక్క
గబ్బువస్తువును
హీనంగా చూడు, దేన్నీ
ఆరోగ్యమేనని రచనాత్మకం చేయకు (పు. 11)

'మనస్సు గాలిబిడ్డ' మున్నగు వాక్యాలు, భావవేదం, జిష్ణువుల మొ॥ పదాలు జంగయ్య భావనాబలాన్నీ, వినూత్న ప్రయోగాలనూ చాటుతున్నాయి కాళోజీ, బోయి భీమన్న, కురుగంటి వంటి సాహితీపెద్దల ఆశీస్సులను అందుకున్న ఈ కృతి శ్రీ యాదగిరి లక్ష్మీనృసింహస్వామి స్వీకృతపై కవిని సుకృతిని గావించింది

"మహాప్రపంచం" రచన జరిగిన (1960) ఈ ఇరువది ఏళ్ళరాలలో నీలా జంగయ్య ఎంతగానో ఎదిగా డనటానికి అనంతరకాలంలో వెలువడిన కావ్యాలే సాక్షి. "సత్వరతన్ తదీయ కవితా టీ ష్పతో దిశల్ బర్వ" సాహితీ రజతోత్సవం జరుపు కొంటున్నాడు ఈనాడు.

"మధుర పదయుత సుధలు నించే
ద్రాక్షరసమో ?
కఠిన పద విన్యాస రోచిర్ నిర్మితాయత
నారికేళమొ ।
మత్త మధురిమ రాగరవములో
కవీ! నీ పద్యాల్ । (పు. 72)

సంస్కార భూషణం

డా॥ ఎం. కులశేఖరరావు

ఆధునిక యుగంలో తెలుగు కవిత విభిన్న మార్గాల్లో పయనిస్తున్నది. ఈనాటి కవికి ఆత్మీయులపైన అనురాగం కలిగితే అతని వాక్కు అందాన్ని ఆనందాన్ని సంతరించుకొంటున్నది. ఆ కవికి సామాజికుల ప్రవర్తనపై అసహ్యం కలిగితే, అది అతని కవితలో అంగార రేఖలుగా ప్రకాశిస్తున్నది. లోకాన్ని ఒకసారి నిర్ధిమిస్తూ మంచి వేర్కొంటూ ఉన్నది. ఈనాటి మనుష్యులను సంస్కరించాలని కవికి తోచినప్పుడు, ప్రాచీన సంప్రదాయాలపై తిరుగుబాటు, తిరస్కారభావం, కొండొకచో క్రోధం, కోపతాపాలు వ్యక్తమవుతూ ఉన్నవి. ఈనాటి కవి అక్రమాలను సహించలేడు. అన్యాయాలను చూస్తూ మౌనం వహించలేడు. మానవత్వం నశనం, అవుతూ ఉంటే సహించే స్థితిలో లేడు. ఈ సందర్భాలు రావాలేకాని, తన కవితాయుధాన్ని ఝళిపించి రంగంలో ప్రకాశిస్తున్నాడు. లోకానికి తన అస్తిత్వాన్ని ప్రదర్శిస్తున్నాడు. కవిత్వానికి ప్రయోజనాన్ని చాటిచెప్పుతూ ఉన్నాడు

ఇక ఈ కవిత్వంలో చెప్పే పద్ధతులుకూడ అనేక విధాలుగా ఉంటూ ఉన్నవి. ఒకరికి ఛందస్సు పట్టదు. ఒకరికి గానయోగ్యమైన మార్గం కావలె. ఇంకొకరికి మాత్రాఛందస్సుపై మమత. వేరొకరికి సంప్రదాయంమీద సమాదరం. కొంతమంది కవులకు సంప్రదాయం కావాలె నవ్యతకావాలె. ఈ మార్గాలు ఇన్ని విధాలుగా వున్నాయి కాబట్టి, ఈనాటి కవిత వచనంలో, గేయంలో పద్యంలో. స్వచ్ఛంద ఛందంలో, ఛందోగంధుల్లో మనకు దర్శన మిస్తూ వున్నది, అన్ని విధాల మానవ మనోకుహరంలో ప్రవేశించడానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నది.

భావంలోకాని, బాటలోకాని, ఎందుకిన్ని పోకడలు? ఎందుకిన్ని వైవిధ్యాలు? ఎందుకిన్ని వైరుధ్యాలు? అనే ప్రశ్నలు ఎదురవుతూనే ఉన్నవి. కవులకు జవాబు చెప్పే బాధ్యత ఉన్నదో లేదో కాని, ఒక విషయం మాత్రం స్పష్టమే ఈనాడు మానవుడు జీవిస్తున్న సమాజం యాంత్రికమైనది, నిత్యపరివర్తన స్వభావం కలిగినట్టిది. అందుచేత ఆ సమాజాంగంగా ఉన్న మానవుడు కూడ ఒక సంక్లిష్ట మనస్తత్వాన్ని కలిగి ఉన్నాడు. అటువంటి మానవునికొరకు ఉద్భవించే కవిత అతనిలో ఉన్న వైవిధ్యం కలిగిన చేతనాన్ని ప్రదర్శింపజేయడంలో ఆశ్చర్యంలేదు. అతనిలోని సంక్లిష్ట భావ విన్యాసాలను ప్రదర్శించడంలో విచిత్రంలేదు.

ఇటువంటి సంక్లిష్ట సమాజంలో నివసించి, దానిలోని హావభావాలను పరిశీలించి, వైవిధ్యం కలిగిన మానవ మనస్తత్వాన్ని ఆకళింపుచేసికొని, వారిలోని గుణగణాలను, గుణాలుకాని భావాలను పరిశీలించి కవిత్వం వ్రాసినవారు శ్రీ సీలా జంగయ్యగారు గడచిన పాతిక సంవత్సరాలుగా వీరి కమ్మనికంఠం ఒకసారి, మేలుకొలుపు ఒకసారి గాన ఝరి మరొకసారి, వచన కవిత్వం మరొకసారి ఆంధ్రపాఠక లోకానికి వినిపిస్తూనే ఉన్నవి. వీరు పట్టణాలకు దూరంగా ఉన్నా, పట్టణాలలో నివసించినా, కవితా వ్యవసాయం మాత్రం మానలేదు ఆంధ్రప్రాంతం గురించి నాకు తెలియదు కాని, తెలంగాణంలో ఎక్కడ కవి సమ్మేళనం జరిగినా సీలాజంగయ్యగారి కంఠం వినిపించ వలసిందే. వారు చేసే ఏదో చమత్కారానికి సభికులు చప్పట్లు కొట్టవలసిందే. ఈ విధంగా తెలంగాణంలోని కవితా సంచలనంలో జంగయ్యగారు ఇమిడి వున్నారు.

ఇది దీర్ఘ కథాకావ్యాలకు, సుదీర్ఘ వర్ణనాన్విత ప్రబంధాలకు కాలంకాదు క్షణంలో మనస్సును రంజింపజేసే ప్రక్రియ కావాలె; యంత్రంలో ఒక భాగం లాగా వుండే ఈనాటి మనుష్యునికి, ఒక దీర్ఘకావ్యం పఠించి, అందులో ఉండే అందచందాలను అవగాహన చేసుకొనే సమయం ఏది? అందుచేత పత్రికలలో చూసినా, సభలలో విన్నా, మనకు ఖండకావ్యాల రూపంలోనే నేటి కవిత దర్శన మిస్తున్నది. అంటే, ఇది ఖండకావ్యాలయుగం అన్నమాట. అప్పు

దప్పుడూ సందర్భాన్ని బట్టి కవిలో కలిగిన చైతన్యస్థితిబట్టి వెలువడిన కవితా ఖండాలు కూర్పుగా, శ్రీ సీలా జంగయ్యగారి 'సంస్కార భూషణం' అవతరించింది. దాదాపు నలుబది ఖండికల సంపుటి యిది.

'సంస్కార భూషణం' లో మనను మొట్టమొదట ఆకర్షించేది, ఈ కవికి సంప్రదాయం మీదఉండే ప్రీతి, ఆదరం. పోతనగారివంటి సహజ పండిత కవులు ప్రారంభించగా, పెద్దనాదులు కొనసాగించిన సంప్రదాయం సాహిత్యంలో ఒకటి ఉన్నది. అదే సరస్వతీ ప్రార్థన కృత్యాదిలో చేయడం. 'సంస్కార భూషణం' ప్రారంభంలో మూడు పద్యాలను జంగయ్యగారు భారతీదేవిని స్తుతి చేస్తూ అందంగా వ్రాసినారు. ఒక పద్యం ఆ విద్యామూర్తి సంబోధనా భరితంగా ఉంటే, మిగిలిన పద్యాలలో కవి ఆత్మీయత గోచరిస్తుంది. ఈ పద్యం చూడండి.

ఏది సువర్ణమో, విలువనిచ్చి గ్రహించిన వానిదౌను సొ
మ్మేదొ కళావధూటి పరిమించి ధరించిన నామెదౌను, ని
త్యోదయ భానుబింబము మహోన్నత విశ్వ గృహాన దీపమై
నాద సుధా ప్రసూనముల నా కవితల్ శ్రుతులై ఫలించెడున్

ఇందులో సువర్ణమనే మాట మీద శ్లేషించి చమత్కరించడం, ఒక విశేషమైతే, కవికి కలిగిన ఆత్మవిశ్వాసం చదివే వారిని వెంటనే ఆకర్షిస్తుంది.

ఇటీవలి కాలంలో మన సమాజంలో కొందరు తాము నాస్తికులం అని చెప్పుకోవడం ఫ్యాషన్ అయిపోయింది. వీరు తమను మానవతా వాదులు అని పేర్కొనడం కూడ వినిపిస్తుంది. (ఆస్తికులకు మానవత్వం మీద విశ్వాసం లేదన్నట్లు!) ఈ మానవతా వాదులు యథార్థానికి అంతరాంతరాల్లో ఆస్తికులే. అయితే, ఎందుచేత ఆ భావాన్ని మాత్రం పైకి ప్రకటించరు. సీలా జంగయ్య గారు ఈశ్వరుని మీద పరిపూర్ణమైన విశ్వాసం కలిగినవారు. దాన్ని దాచి

పెట్టక స్పష్టంగా చెప్పే సిన్సియారిటీ, ధైర్యం, వారికి ఉన్నవి తన ఇష్టదేవం లోనే వారు మానవత్వాన్ని దర్శిస్తారు తనను తాను చూచుకొంటారు. తన కవిత్వాన్ని ప్రతిబింబింప చేసుకొంటారు. ఈ పద్యం చూడవలసిందే.

స్త్రీకు నాకు మధ్య నెలకొన్న ప్రేమలో
సర్వభేద చయము సమసి పోయె
జన పరస్పరాను సరణ బంధమ్ములో
జగమునంత రాగ జలధియయ్యె

అనంతరాగ జలధిలో లీనమైన ఈ కవిగారు మానవతావాది అనే ప్రత్యేక బిరుదాన్ని తగిలించుకోకనే, ఆ తత్త్వాన్ని తన సొంతం చేకొంటున్నారు.

విద్యాధిదేవతయైన సరస్వతీదేవిని ఆరాధించడం, సాహిత్యకంగా ఒక సంప్రదాయం ఆ సంప్రదాయానుసరణమే కవికి ఉన్న ఒక సంస్కారం ఆ విధంగానే, భారతీయులు అనాదిగా విశ్వవ్యాపియైన భగవంతుని మీద పరిపూర్ణ విశ్వాసం ఉన్నవారు గీతాకారుడు ఆ విశ్వాసాన్ని ఉద్ఘాటించినాడు. ఆ విశ్వాసాన్ని కవి పాటించడం, భారతీయ సంస్కారాన్ని తనకు అన్వయించుకోవడమే కవిలో ఉండే సంస్కారాలు వారి కవిత్వంలో చక్కగా ద్యోతకమైనాయి. అంతేకాదు ఆంధ్రభాషలో గడచిన వెయి సంవత్సరాలుగా వెలువడిన అనేక ఉత్తమ కావ్యాలను ఈ కవిగారు అధ్యయనం చేసి ఉన్నారు కాబోలు ఛందోబద్ధమైన పద్యం వీరు ఎత్తుకొన్నప్పుడు, పూర్వ కవుల రచనా సంప్రదాయ ముద్ర వారిలో ప్రస్ఫుటంగా కనిపిస్తుంది ఈ పద్యం ఒక మచ్చుతునక

అందరు పేరుపేరు విషయార్థములన్ వినుతాను గద్దులం
దందరు తెలుల్లి చరణాభము న్ పరికించు వారలే
సుందర భావనాన్విత విశుద్ధ విశాల గుణార్థసంపదల్
పొందిన వారలే యొకరి పోడిమి నొక్కరు మించు పెద్దలన్

పూర్వకవుల వాసనా రూపమున నున్న కవిలోని సంస్కార విశేషమే యిది

వచన కవిత్వాన్ని సాధనంగా చేసికొన్నవారు, ఇప్పుడు వచనంలోనే వ్రాస్తున్నారు శ్రీ జంగయ్యగారు కూడ అనేక వచన గీతాలను వ్రాసి ఈ కవితా సంపుటిలో చేర్చి ఉన్నారు. ఈనాడు వచన కవిత్వంలో పనసకు కొట్టవచ్చినట్లు కనిపించేది దానిలోని అస్పష్టత కవులు ఏ దృష్టితో ఈ పని చేస్తున్నారో? లేక తాము చెప్పేది స్పష్టంగా సూటిగా ఉంటే కవిత్వం కాదను కొంటాము అని అట్లా చేస్తున్నారో తెలియదుకాని, వచన కవుల్లో చాలమంది అస్పష్టతను ఆశ్రయిస్తున్నారు. ఇది కవిత్వానికి ఏ విధమైన ప్రశస్తిని కలుగ జేస్తుందో చెప్పలేము యుగధర్మాన్ని అనుసరించి జంగయ్యగారు వచన గీతాలను వ్రాసిన మాట నిజమేకాని, అస్పష్టత వారిని ఆకర్షించినట్లు కాన్పించదు చెప్పవలసిన విషయాన్ని పండు వలచి పెట్టినట్లు చెప్పటమే వీరి అభిమతం. 'అభ్యుదయవచనం' అనే ఖండికలో ఉన్న ఈ పంక్తులు చూడండి.

భూమినుంచి ఆహారం పండించు రైతు అన్నదాత
ఊహా సంస్కరణకు దీపం పట్టిన కవి అమృతప్రదాత
.. . .
మంచి రాజ్యంలో మానవతకు రక్షణ ఉన్నట్లే
మంచి కాలంలో సుకవి జీవితానికి అభినందన లుంటాయి''

స్పష్టత కరువైన రోజుల్లో ఇటువంటి పంక్తులు చదువరికి హాయిని కలిగిస్తాయి

మన దేశంలోని సాంఘిక వ్యవస్థలో కవికి ఎంతటి విలువ ఉన్నదో చెప్పడం కష్టమే. కొన్ని దేశాల్లో కవిత్వం వ్రాసి విప్లవాలు సాధించినారట కవులు. రాజ్యాలను మార్చి వేశారట కవులు. అక్షరాస్యత అంతంతగా ఉన్న మనదేశంలో కవులు ఇంతటిధైర్యం వహిస్తారో లేదో? ఒక వేళ అట్లాచేసినా

వారి వాక్కు ప్రజలదాకా అందుతుందనే విశ్వాసం ఏది? అయినా కవి తన కర్తవ్యాన్ని విస్మరించకూడదు తన మాట ఎవరు వింటారు? అనే చికిత్సలోకి ఈ కవి దిగనేదిగరు తనకు అన్యాయంగాతోస్తే చాలు దాన్ని ఖండించడానికే పూనుకొంటారు జంగయ్యగారు.

మనదేశంలో కుల మత వ్యవస్థ ఎప్పుడు ఏర్పడిందో కాని, అది సాంఘిక వాతావరణాన్ని కలుషితం చేసి, మానవ కల్యాణానికి కాక, మానవ వినాశనానికే దారి తీస్తున్నది ప్రజాస్వామ్యం వచ్చిన తర్వాత ఈ బెడద వదలి పోతుందనుకొంటే, అది మరింత అధికంగా తన దుష్ప్రభావాన్ని చూపు తున్నది ఈ అన్యాయాన్ని జంగయ్యగారు సహించరు.

"పూలరంగులు వేరైన పూజ ఒకటి
ఆలరంగులు వేరైన పాలు ఒకటి
ఏరు పేర్లవి వేరైన నీరు ఒకటి"

అని ధ్వన్యాత్మకంగా చెప్పి, సర్వమతాలు ఏకం కావాలని ప్రబోధిస్తాడు, ఈ ప్రబోధంతోనే ఆగకుండా కొరడా దెబ్బకొట్టినట్లుగా ఇట్లా చెప్పుతాడు.

"సామాన్యుడు అసామాన్యుని కీలుబొమ్మకారాదు
మంచిచాటున వంచన చేయిటూర్చరాదు
బ్రతుకు టద్దంలో మన రూపాలు దిద్దుకోవాలె
మనిషి మనిషి మధ్య ఉన్న కుల మత వర్గ వ్యత్యయ కడ్యాటను
దుమ్ముదుమ్ముగా కూల్చాలె!"

కవిలో కలిగిన ఈ ఉద్వేగం ఆ వ్యవస్థలో ఉండే దుష్టత్వం మీద అని వేరుగా చెప్ప పనిలేదను కొంటాను

'సంస్కార భూషణం' అనే ఈ సంపుటిలో పైన పేర్కొన్న విశేషాలేకాక, కవి విభిన్నరూపాల్లో దర్శనమిస్తారు ఒకసారి ఆశావాదిగా. ఒకసారి అన్యాయ నిర్మూలకుడుగా, ఇంకొకసారి ఉపదేశకుడుగా, మరొకసారి మానవతావాదిగా, మానవాభ్యుదయం కోరేవానిగా ఈ కవి మన కళ్ళ ఎదుట ప్రత్యక్షమవుతాడు. ఏ కవిత చదివినా, కవికి కలిగిన నూతనంగా ఆలోచించే శక్తి మనకు ద్యోతక మవుతూనే ఉంటుంది. వారి భావ ప్రకటనలో ఉండే సౌలభ్యం మనను వారికి ఆత్మీయులను చేస్తూనే ఉంటుంది కవిలో ఉండే ఈ సంస్కారం, భూషణంగా రూపొంది వారి కవితను సార్థకం చేస్తుంది.

బాల గీతాంజలి

చెలమచెర్ల గోపాలకృష్ణమాచార్యులు

1956 దుర్ముఖి ఆషాఢంలో ఈ నీతి పద్యాల గ్రంథం బాలగీతాంజలి పేరుతో శ్రీ సిరాజు జంగయ్య కవి రచించినాడు. ప్రతిపద్యం ఒకనీతి చంద్రిక. ఈ గ్రంథంలో నూటాముప్పయి పద్యాలున్నాయి పిల్లలేకాక పెద్దలుకూడా చదవదగిన గ్రంథం బాల్యావస్థలో అనగా తన పదునైదవ ఏడున రచించిన ఈ పద్యాలలో భాసించిన కవితాకాంతి సుమనోరంజనమై అలరారుతుంది ఈ కవిలో కవిత్వపు లక్షణాలు సూక్ష్మరూపంలో శాస్త్ర సమ్మతమై ఆంధ్రభాషా ప్రపంచాన్ని ఆవరించినట్లు తేటతెల్లమవుతుంది. సంస్కృతాంధ్ర భాషలలో ఎన్నో నీతి గ్రంథాలు మహాకవులెందరో రచించినవి మనం చూస్తున్నాము ఈ కవి తన ప్రతిభా విశేషాలను అడుగడుగునా ప్రస్ఫురింపచేసే విధంగా ఈ గ్రంథాన్ని వ్రాసినట్లు ఊహించవీలున్నది. దేశభక్తి-మాతృభాషాసక్తి కవితానురక్తి ఈ పద్యాలలో చోటుగొన్నాయి తన సాహిత్య రజతోత్సవ సందర్భాన్ని ఎంచుకొని బాలగీతాంజలిపై వ్యాసము వ్రాయమని నా కులేఖ వచ్చేదాక ఈ గ్రంథాన్ని చూడకుండా ఉండటం నా పొరపాటేనని ఒప్పుకోక తప్పదు. మేమిద్దరం Dip O L లో సహాధ్యాయులం. మా తండ్రిగారైన శ్రీమాన్ చెలమచెర్ల రంగాచార్యులుగారితోను, ఆచార్య ఖండవల్లి లక్ష్మీరంజనం గారితోను, రామరాజుగారితోను కుక్కుటేశ్వర రావుగారితోను మాట్లాడుతూ వారితోనే అధికంగా ఉండేవారు జంగయ్యగారికి ఇంగ్లీషు వాసన గిట్టదు. Dip. O L లో ఆయన హిందీనే ఎన్నుకొన్నారు. అనంతాచార్య దేవల్లీగారితో హిందీసాహిత్య విశేషాలను అధికంగా చర్చించేవారు. తెనుగునెవరైనా చిన్నచూపు చూస్తే ఆయనకళ్ళు ఎఱ్ఱబడతాయి. సహజ కవితా వేశంతో నిరంతర రచనా వ్యాసంగాలతో కాలాన్ని సద్వినియోగం చేసుకొన్న ధన్యజీవి నా మిత్రుడు జంగయ్య. నేను మిత్ర పక్షపాతిని కాదు- గుణపక్షపాతిని. బాల గీతాంజలి లోని కవిత్వపు గుణాలను సంక్షిప్తంగా తెలుపడానికి సాహసిస్తున్నను బుధవరులు మన్నించ

గోరుతున్నాను ఈ గ్రంథానికి ఆశీస్సుపోలిన వాక్ మాధుర్తి వరదాచార్యులు గారు తొలిపలుకు వ్రాసినారు. ఎస్. శఠగోపాచార్యులుగారు, శతావధాని దోమా వెంకటస్వామిగారు, దాశరథిగారు చక్కని అభిప్రాయాలు వ్రాసి ఉన్నారు. ఈ గ్రంథం చదివి తొలిపుటలో పద్యమూలంగా దైవాన్ని స్తుతించి ఈశ్వరార్పణం చేసినారు. ఆంధ్ర సారస్వత పరిషత్తువారి ప్రచురణలో త్రిపురాడు గారి ప్రార్థనామే బాలగీతాంజలి, ఆవేదన కుసుమాల విస్ఫులింగాలు మహాప్రపంచం గ్రంథాలు వ్రాసియున్నారు. ఇవన్నీ మా నాన్నగారికి ఇచ్చినారు. మా నాన్నగారు జంగయ్య గారిపై ఎంతో అనురాగం చూపినారు. మా అమ్మగారున్నాడూ అంతే. ఈయన కు దైవభక్తి మెండు. దైవస్మృతిలో ఈయన వ్రాసిన పద్యాల భావంలో ఆ దైవాన్ని మనం సంభావించగా ఆ దైవం ఎల్ల లోకాలకు చల్లని వెలుగిస్తాడు. సర్వకర్మలకు సాక్షిగా నిలుస్తాడు. సహితుడు-ఆదిమధ్యాంతరహితుడు. సకల లోక సృష్టికర్త. పాపపుణ్యరహితుడు-పరమాత్ముడు. అఖిలేశుడు-రక్షకుడు-అని అర్థం వచ్చేటట్లు ప్రార్థన చేసినాడు. శబ్దంలోని అర్థం-ఒకటి ఇది వాస్తవ ప్రపంచ సంగతమయింది. మరొ అర్థం లోకజీవన వ్యాపారానికి పనికివచ్చే ధర్మం కూడా. ఈయన శ్లేషార్థాలు-అక్కడక్కడ గోటుగొని చమత్కారమై ఒప్పారుతుంటాయి. చివరకీ గ్రంథాన్ని విశ్వరూపుడైన ఈశ్వరునికి సమర్పించినారు.

మానవులకు సత్యమహాస్త్రము జయకేతనము
సత్యము పలుకలేనివాడే పాపి

సత్యమునకె శాంతిసౌఖ్యాలు కలుగునని సత్యాన్ని అనేకచోట్ల అభి వర్ణించినాడు.

దురాశ మనిషికి పాపపాశమగునని ఆశవలన లోభత్వం లోభత్వం వలన దోషం దోషం వలన హీనత్వం కలుగునని అత్యాశను త్యజించమంటాడు.

కలిగినంతలో తృప్తి చెందలకింత పెట్టేగుణమున్నవాడే దేవుడట ఆకలివేళ అంబలే అమృతమగునట చలికి దొరికిన బొంతే శాలువగునట. పాలు త్రాగితే బలం వచ్చినట్లు మంచివారి స్నేహం సౌఖ్యాన్ని ఇచ్చునని కల్లుత్రాగితే కలిగే మైకంవలె దుర్మార్గుని స్నేహాన్ని పోల్చి విడువమంటాడు.

ఇందలి నీతిపద్యాలు పండితపామరులు స్వైరం తనివితీర చదువదగినవి. ప్రతివ్యక్తికి బాల్యం ముందువస్తుంది బాల్యంలోనే విద్యలనేవి నేర్పవలె నంటాడు. విద్య మౌఢ్యతమను విగళింపగా చిచ్చు-అని విద్యనుగూర్చి చెప్పినాడు

ఎంత పెద్ద పద్యంలోనో చెప్పిన ఒక నీతిపద్యాన్ని చిన్నపద్యంలో చెప్పడానికి వీలున్నదని ఈ ఎద్యాన్ని జంగయ్యగారు భావపరివర్తనం గావించినారు.

పండితులైనవారు దిగువందల నుండగ నల్పుడొక్కడు
ద్దండత పీఠమెక్కిన బుధప్రకరంబుల కేమియెగ్గగున్
కొండొక కోతి చెట్టు కొనకొమ్మల నుండగ క్రింద గండభే
రుండ మదేభసింహనికరంబులు నుండవె చేరిభాస్కరా !

అనే ఈ భాస్కర నీతిపద్యాన్ని చిన్నపద్యమైన ఆటవెలదిలో, అదికూడా మూడు పాదాలలోనే రచించి మొత్తం భావాన్ని ప్రకటించగలిగినారు. ఆపద్యమిది

పండితులను క్రింద నుండగ నల్పుండు
పీఠమెక్కినిలువ పెద్దయగునె
కోతి కొమ్మనుండ దంతికేమెగ్గురా !

ఇది కవిలోని మార్మికత. పది పేజీలలోని భావాన్ని ఒది వాక్యాల్లో పొందు పరచే స్వభావం గుణం గలదిగా ఈతని ఆశయం ఈ పద్యంద్వారా నిరూపించుకొన్నాడు అనల్పార్థాలను అల్పాక్షరాలలో ఇముడ్చడం.

'అరుచిగల్గుకూర యనిన వెచ్చముచేటు'
'సత్యమునెనె నరుడు సర్వజ్ఞుడనిపించు'
'పరుల కుపకరింపనిరుపమ పుణ్యంబు'
'భక్తులందు దేశభక్తుడు గాంధిరా'
'కళలయందు కావ్యకళయె ఘనమ్మురా'
'శిష్యులందు మంచి శిష్యుడు సిద్ధప్ప'

"సుగుణనిపెల్లు తల్లి మతిపెల్లు విద్యరా"
'ధనముగల్గువాడె ధరణిలో పెద్దవాడె'
'వేషభాషలందు విద్య భూషణమురా'
'పోరు నష్టమయ్య పొందు లాభంబురా'
'ధర్మశీలుడన్న దైవసమానుడు'

'అని ఎన్నో నీతులుపదేశించినాడు నా మిత్రుడు జంగయ్య.

ఇది నీతిశాస్త్రంలోని ఒక శ్లోకం.

సత్యం మాతా పితా జ్ఞానం
ధర్మోభ్రాత దయాసఖా
శాంతిః పత్నీక్షమా పుత్రా
షడైతే మమ బాంధవా.

ఇది ఆనాటి నీతి. ఆ పద్ధతిలోనె జంగయ్యగారి నీతిని చూడండి

శాంతి తల్లి మనకు-సద్వర్తనము తండ్రి
దయయె గురుడు-సూనృతమ్మె దైవ
మఖిల సద్గుణములె-ఆత్మబంధువులురా

అని వ్రాసినారు ఈయన కవితలో గుణం నిగ్గుదేలుతుంది. ఈ కవి గుణవాది-నీతివాది

'మొద్దువాని కేల ముద్దుముచ్చటలిక'
'పైసతోనె సకల బంధుత్వమని యెంచు'
'తిట్టి గంపెడంత పెట్టిన ఫలమేమి'

వంటి గొప్ప నీతిసూక్తులెన్నియో ఈ పద్యాలలో పొందుపరచినారు. ప్రతి పద్యం ఒక నీతిని-ఒక సందేశాన్ని ఇచ్చి మానవతకు మంగళం పలుకుతుంది సౌందర్యమే-కవిత. దానికి అన్యథా అలంకారములు శోభనిచ్చేటంతవరకే ఉప

యోగించవలె నంటాడు తీయని మెత్త మెత్తగా అనుపడరాదు కాని కలంలో తన హృదయశక్తిని ప్రదర్శిస్తాడు కవులపై తనకున్న భక్తిని దాచుకోకుండా మానలేదు వేమన్నను పోతన్నను త్యాగయ్యను తిక్కన్నను చాలా మెచ్చు కొంటాడు

జనని మాతృభాష స్వర్గగరీయసి యని విన్న
గన్న బిడ్డలంత కాంక్షతోడ
సేవ జేయునెడల దేవపూజలవేల
వినర తెలుగుబాల! పసిడిశీల!

ఈ పద్యాలలో మకుటం నాలుగవపాదం చెప్పదలచుకొన్న భావం మూడు పాదాలలో ముగించి-మకుటం విడిగా నిల్పటం-దీనిలో విశిష్టమైన ఎనిగా పేర్కొనవచ్చును ఏమైనా జంగయ్యగారు జాస్మిరకవి. అయితే ఇటీవలి కృతులలో ఎన్నో గొప్ప సత్యాలను ఆవిష్కరించి చెప్పి తెలుగు సాహిత్య లోకానికే ఒక మార్గదర్శకు డవుతున్నాడేమోననే మాట ఎక్కు,దానికి వీలు కలిగించినాడు

మేమిద్దరం మా ఇంట్లో మెల్లగాంటో ఒకప్రక్క నేనే, శిశ్నం జంగయ్య బాల్యంనుండె ఎన్నో సాధకబాధలను ఎదిరించి ప్రగతిపథాన్ని కొనసాగించుకొన్నాడు ఆయన భావలహరిక కొట్టుకపోని ప్రతిభావంతుడు డాక్టర్ నారా యణరెడ్డి, కాలువపల్లి రంగాచార్యులు, దివాకర్ల వేంకటావధాని వంటి మహాకవి పండితుల సరసన కవితాగోష్ఠులను కవిసమ్మేళనాలలో పాల్గొని చెప్పగాను చేయడం నేను చూసినాను కవితావేశం ఎంత ప్రతిభ మూర్తీభవించి ఉన్నది లేనిచో ఇన్ని కవితలు ఎలానుంచి వచ్చేవి. ప్రత్యేకంగా ఎవరిచ్చిన దియుదాత్త కృషితో వాసవి సాహిత్యపరిషత్తును స్థాపిస్తు దాని ఉపాధ్యక్షులు శ్రీమాన్ ఉత్పల సత్యనారాయణాచార్యులవారి "స్వప్నాల దివ్వె"కి కృతజ్ఞతలు ఈ విధంగా కొలుపు సంవత్సరాల చిరజీవితంలోనే అభ్యుదయ సాహిత్య గౌరవమంది ఎనలేని ఉత్సాహంతో ముందుకు సాగిపోతూ సాహితీపరుల్లో అనేకాలంకారములు కూర్చుకున్నారు. సాధ్యమైన మేరలో స్వీయభావాలను పొందుపరిచే స్వభావం గలవాడు నాటినుంచి నేటివరకు ఏ కవి చేపట్టని ప్రక్రియ లేదు అన్నిటిలో విజయం సాధించినాడు ఏ వ్యక్తిరణపు సంకెళ్ళ

లోను, ఏ అలంకారం నిబంధనల్లోనూ చిక్కని స్వేచ్ఛగా తనను నడిపిస్తాడు వీరి కావ్యాలన్నీ జాతిరత్నాలు తన ఆవేదన కృతిలో

‘తిరదుకట్టిన హిమానీనద్యది
కరిగినదై ప్రవహిస్తున్నది-పాటలై
ఆవేదనాభరిత కవిత వాగై పొంగుతున్నది
గాలితరంగల తేలిపోనీ
పుట్టిల ఎది మూసిపోనీ
శుక్తిగర్భంలో పడినది-మౌక్తికాకృతి దాల్చుకోనీ’

అంటూ కవితల్లు వచ్చాయి తన అనుభవానికి వచ్చిన సన్నివేశాల నెన్నిటినో నిర్మోహమాటంగా కావ్యగతం చేసి కృతకృత్యులైనాడు

1 “కవి ఏ ప్రక్రియను చేపట్టినాడన్నది అంత ముఖ్యము కాదు. వస్తువును ఏమి చెప్పినాడన్నదే గొప్పగా చెప్పుకోవలసి రావచ్చు”

2 “ఓ చిన్నకవి వ్రాసిన రచనను ఓ పెద్దకవి పేరుపెట్టి ముద్రించి విడుదలచేస్తే దాన్ని చూసిన పాఠకులు కొనియాడుతూ ఆ కృతిని కొట్టి ‘మహా’గా ఉన్నదని పలుకుతారు”

3 “ఎవ్వడైనా తనకున్న వ్యక్తిలోనే ఎంతటి ప్రకృతిని సంభావిస్తాడు. ఏవో విశ్లేషించుకొంటారు ఆ తర్వాత నిర్ణయం ప్రకటిస్తాడు”

4 “ఎంత వెచ్చిమార్గాలు మనుషులన్వేషిస్తారు అడ లక్ష్యసైనవాడు ప్రయోజనాలు పొంది దానిని నియంత్రిస్తాడు”

5 “సాహిత్యసంస్థల గ్రాంట్లు, సార్వత్రికానికే కేటాయించిన ప్రభుత్వ విధులు నాటిగా లభియిత సహాయాని కించుకుంగా ఆ ప్రభుత్వాన్ని ఏర్పాటు ఎలసియున్నది ఏ ఒక్క పక్షసంబంధమైన కవో వాటి ప్రయోజనాలను ఉపయోగించుకోవటం కావ్యం కాదు”

6. “పిసికిన పండును గాక ఎండిన పండును అరగిస్తేనే దాని సహజమైన రుచి అందుతుంది.

జంగయ్య కవిగారు బహుమానాలూ, బిరుదులూ ఆశించి ఎవ్వరిని ఆశ్రయించరు "నిష్కపటుల జ్ఞానధనుల మర్యాదలకు నోచుకొంటే నా కవిత కదియే చరితార్థత అప్పుడే నేను ధన్యుడను అనునట్టి మానధనులు వీరి రచన లలితపద భూయిష్ఠమై ద్రాక్షాపాకంగా సాగిపోయింది జాతీయభావాలు, సామాజిక దృక్పథము వీరి రచనలలో కోకొల్లలు. ఈనాటి కవిలోని యీ ఎరుకల భావాలకు బీజరూపంగా ఉన్న మూలభావాలు ప్రారంభంలో "బాలగీతావళి" యందిట్లున్నవి

1. గురుభక్తి - దైవభక్తి

"విష్ణుకన్న మరియు విశ్వేశ్వరునికన్న
తల్లిదండ్రె మనకు దైవములు
పుడమియందు మనకు పూజ్యులు గురువులు"

2 విద్య

"విద్య లేకయున్న వృద్ధ మొద్దని యంద్రు
విద్య నరులకెందు వినయమిచ్చు
కొద్దిమాటకాదు బుద్ధిమంతుల కిది"
"సజ్జనులకు చదువు సద్భూషణంబురా
విద్యవలన నరుడు విమలుడగును
ఘనతనిచ్చు విద్య ఘనులతో నరిదూచు"

3. దేవుడు

'కలిగినంతలోనె శాస్త్ర విదుల కింత
పెట్టి పుణ్యమెవడు గట్టుకొనునొ
అతడె దేవుడంచు నంపలె నేవేళ'

4 అమృతము

'ఆకలైనవేళ నంబలే అమృతంబు
చలికి దొరకు బొంతె శాలువగును
అనుభవించి చెప్పినట్టి దీవాక్యంబు'

5 ఇష్టసుఖాలు

'ఇష్టసుఖము లిలను నె పడికుండదు
కలిమి లేములెవరికైన వచ్చు
కొన్ని నాళ్లు వెలుగు కొన్నాళ్ల చీకటి'
'కిందిసిపడెడు సిరులు వృధయిలో నొకనాడు
ధంగివడును కొద్ది సంగయులనె
పెరుచుకట్టె ఎప్పుడో పెళ్ళిపుగురా'

6 ఆశ

'పట్టువుడుగు లేదు హొట్టనుండియె వచ్చు
దారములనె దగిలి బ్యంధమొందు
ఆశయటులె నయిని పాశమై బంధించు'

7 బలము

'బలములేక నెన్నొ బంధాల పడిబడి
ఇలనురెన్నొ జనులు బడచు నుంద్రు
బలవిహీను డిలను బడుపురా జనులు'
'బలమె జీవనంబు బంధాల నోటుపు
బలమె సర్వజనుల ప్రాణము గాటు
బలము గల్గువాడె యిల మహోపీడుండు'

8 ప్రేమ

'ప్రేమ భక్తిగల్గి శిలసీడియు జనుల్
వార్యరంగిముసు విదలవలయు
ప్రేమ సకలజనుల ప్రీతిధంబురా'
'ప్రేమతోడ మనసు పెట్టినంటయె చాలు
పెదియు గొప్ప ద్రవ్యమంసిచూడ
తిట్టి గంపెడంత పెట్టిన ఫలమేమి ?'
'మహాధనుని ప్రేమ మహిమధార్టివమంరా
కామి ప్రేమ రొప్పకొల్ప యుక్తి
స్వార్థపరుని కొల్వ శవజాగరంబురా !'

9 మతము

'అగ్నియన్న నోరికెపు అంగారయన నోరికెపు
రాముడటదె మరి రహీమటండె
అక్షరములె వేరు అర్థంబులొకటెరా !'

10 కవి గౌరవము

'కవులటన్న ప్రేమ గౌరవంబుల జూపి
రాజరాజులప్పుడు పూజసల్ప
పొట్టకవులటంచు తిట్టి పోయుదురిప్డు'

'గుణవిహీనుడెంత గుణగణాఢ్యుని తెగ్గ
తప్పదతని కీడు తలచిచూడ
అగ్గికణము వద్ద నెప్పుడుద్దయు బోలు'

11 తెలుగు భాషాభిమానం

'తెలుగుబాలలకును తెలుగె యంటమురన్న
ఎలుపురెన్నియన్న పాటయేమి ?
తెలుగుబాల వెలుగు చికల వెన్నెల టెక్కు'

'దేశభాషలందు తెలుగు లెస్సయటంటు
తెనుగుభాష తెనెలీపియును ..
పలుకుచున్న బుధుల పలుకుల మహిమమ్ము
విసరె తెలుగుడాల వనులకేల !'

ఈ రకంగా చెప్పుకుపోతుంటే ఎంతైనా చెప్పవలసి యుంటుంది నా మిత్రుడని పొగడటం నన్నునేను పొగుడుకోవడమే అవుతుంది. కాబట్టి ఇంతటితో ఈ కావ్యవిషయిక ప్రసక్తిని ముగిస్తూ ఆ చిద్విలాసుడైన శ్రీనివాసుడు జంగయకవిగారి కాయురారోగ్యైశ్వర్యాదికముల నిచ్చి బ్రోవుగాకని ప్రార్థించు చున్నాను.

విప్లవ స్వరాలు

[illegible]

— [illegible]

మానవుడు సాధించవలసిందేది, [illegible] దానిని సాధించటానికి ప్రయత్నం చేస్తున్నాడు [illegible] అందువ [illegible] [illegible] సృష్టించ [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] అంటుకొని [illegible] [illegible] [illegible] అప్రత్యక్షం [illegible] [illegible] [illegible] [illegible] చూపించిన [illegible] [illegible] [illegible] అని నొక్కి వక్కాణించవచ్చు. కలాలనుండి [illegible], [illegible] మాలను ఎదిరించలేని అమాయకంగా ఉన్న మానవుని దారిచూపి ధైర్యం ఇవ్వగలిగేది ఒక్క కలమే. అయితే కాలాన్ని [illegible] ఆయా యుగాల [illegible] కాలం నాడిగలదై ఉండాలి. దాను చేసే సృష్టి యుగధర్మానికి తగ్గదా అని ఎప్పటికప్పుడు పరిశీలించుకుంటూనే ఉంటాడు. శ్రీ కందుకూరి వీరేశలింగంగారి రచనలు, గురజాడవారి "కన్యాశుల్కం" వంటి నాటకాలు సాంఘిక దురాగతాలను, దురాచారాలను తీవ్రంగా గర్హించాయి.

"దేశమంటే మట్టికాదోయ్
దేశమంటే మనుషులోయ్"

లాంటి గేయాలు ప్రజల్లో ధైర్యోత్సాహాలు, దేశభక్తిని పెంచాయి. అల్లాగే శ్రీ నీలా జంగయ్యగారి "కన్యావిక్రయం" కూడ

శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు సమాజంలో జరుగుతున్న అత్యాచారాలను, కుటిల శాసనాలను చూసి ఉద్రిక్తులై తమ ఈ "కన్యావిక్రయం" అన్న కావ్య ఖండికలో ఒకచోట

"జాతిమతంబు మానవ ని
జాయితి కంతకు చేటు భారత
జాతికి టూరులై కుటిల శాసనముల్ గయిసేయ వెంతురా
ఘాతుకులార! ధర్మమును, ఘాతుక జేసెదరా ? హహేహరీ ।।
పాతకులార, దుష్టమృగ భావసంపర ఉల్లసిల్లగన్"

అని ఘాటుగానే విమర్శించి ఇలాంటి శాసనాలు మానవజాతికే చేటు అని పాపాత్ములారా! అని కటువుగానే చెప్తారు

'యత్రనారీ పూజంతి
తత్రరమంతి దేవతాః'

అని అనాదిసిద్ధంగా మన ఆర్యావర్తనంలో స్త్రీకి అత్యంత గౌరవస్థానం ఉండేది కాలానుగుణంగా సమాజంతోపాటు స్త్రీల పరిస్థితికూడ మారుతూ వచ్చింది కడుపు కక్కుర్తికి కన్నపాపనుకూడ అమ్ముకునే అధోగతికి దిగజారిపోయింది సమాజం అదిచూసే మనకవి కావ్యానికి ప్రారంభంలోనే

'కన్నబిడ్డల నమ్ముకొని, కడుపునింపు
కవని జీవింపు టీ పాపాత్ములెప్పుడు
యితర బాగోగులెట్లు సహింతురువారు
కత్తికలదున్న వెనుదీయకుందురేమొ ?

అని తమ బిడ్డలనే అమ్ముకొనేవారు ఇతరుల ప్రాణాలు తీయడానికి కూడ వెనుకాడరేమో అనే సందేహాన్ని వెలిబుచ్చుతూ ప్రశ్నిస్తారు.

ఆ ఆడబిడ్డను అమ్మి నిశ్చితంగా వెళ్ళిపోతాడు తండ్రి. ఇక ఆమె పాట్లు భగవంతునికే ఎరుక అత్త కుంటిది అయినకూడ ఆరడి పెడుతూనే వుంటుంది. మొగుడా పుట్టంధుడు. దుర్భరమైన బ్రతుకు బ్రతుకుతూ తపించ

నని భగవంతుడు నాకే జన్మను ఇచ్చాడు. ఎంత దురదృష్టరాలినోకదా అని విలపిస్తూ వుండడం చూసి కవి హృదయం కరిగిపోయింది. అందుకే

'ఎరుల దుర్గతి గని గుండె కరిగి వగచి
. . . .
. . . .
ఏడి భగవంతుడని సంశయింపనేల ?

ఇతరుల దుఃఖాలను చూసి హృదయం ద్రవించినవాడే భగవంతుడు.

'ధర్మ సంస్థాపనార్థాయ సంభవామి యుగేయుగే'

అని భగవంతుడు గీతలో చెప్పినట్లు అధర్మాలను అక్రమాలను తొలగించి విశ్వ శ్రేయస్సు, దేశకళ్యాణం, సమాజ ఉద్ధరణకొరకే కవి కావ్యసృష్టి చేస్తాడు. అవసరమైతే కఠినంగా శాసిస్తాడు. కనుకనే కవి నిరంకుశుడు. అట్టివాడు కను కవే జంగయ్యగారు ఈ కావ్యంలో ఎంత కటువుగా విమర్శిస్తున్నారో చూడండి.

'పసిబిడ్డ నమ్మి యాత్రకుక్క బ్రతుక్కటకించె
ఎన్నులు తిండిని ఫలముగాదె !

'ఎరమాన్నములు దిని బలిసి బొజ్జలు పెంచు
కిన్న సంకటి మేలుగాదె ? తినగ
. .
మెక్కుచున్నాడు కనతంత్రి డొక్కనిండ
కోత దిన్నట్లుగాదె ? యీ పాతకుండు'

అంటూ దూషిస్తారు. నిజమైన కవి ఎవరి దయాధర్మాలకు ఆశపడడు, ఆదరాభిమానాలకు లొంగిపోడు. బెదిరింపులకు భయపడడు. ఏ పరిస్థితిలోను ఎవరికి తలవంచడు. కనుకనే తన భావాల్ని స్పష్టంగా నిర్భయంగా ప్రకటించ గల్గుతాడు.

కవి పంక్తి[illegible], కర్తవ్యాలు ఎందుకు కవిని ప్రవక్తగా [illegible] జాతి సంస్కృతికి ఉపాధ్యాయుడైనంత బాధ్యత వహించలేదు [illegible] మంచి కవి మానవ జాతి భవిష్యత్తుకు బాధ్యత వహిస్తాడు [illegible] కొన్ని కొన్ని విషమ పరిస్థితులు, పరిణామాలు [illegible] అధికారం, ధనం [illegible] రెండు కలిసి ప్రపంచాన్ని [illegible] టికి అతీతంగా ఈ కవి బాధ్యతను గుర్తించి మెలుగుతారు [illegible] కవి ఎన్ని సంఘ వ్యవస్థలకు [illegible] కాలకాలం [illegible] పరిశీలను సాధ్యమెత్తం చేయాలని [illegible] సరిహద్దులా [illegible] లక్ష్యంగా పెట్టుకొని నిరంతరం కృషి చేస్తాడు [illegible] జంగయ్యగారు

సాహిత్యం సమాజానికి [illegible] సహజంగా [illegible] సాహిత్యం సృష్టించబడుతుంది సాహిత్యం [illegible] మేల్కొని [illegible] ప్రయత్నిస్తుంది [illegible] తొలగించాలి, [illegible] అగ్నిపృష్ఠ, [illegible] చూపాలి [illegible] జంగయ్యగారు [illegible] జీవితాన్ని [illegible] దిద్దడానికే సాగుతోంది సాహిత్యంద్వారా మానవ [illegible] పునర్నిర్మించుకోవాలి ఈ యుగ [illegible] సాధించాలి సాహిత్య సమస్యలకు [illegible] మార్గాన్ని [illegible] నిరంతర కృషి [illegible] వేదాన్ని [illegible] ఖండకావ్యంలో [illegible] జంగయ్యగారు [illegible] సాధారణ భాష, ఆ భాష ప్రజలభాషగా [illegible] పదాలలో [illegible] పాఠకులకు అర్థమయ్యేవిధంగా [illegible] ఉంటాడు

[illegible] నిర్మాణంలో కవి సర్వసమర్థులు. దానిలో [illegible] మైన కావ్యం ఏదీలేదు అందుకే జంగయ్యగారు సమాజంలో జరుగుతున్న

అన్యాయాలను అధికారులను ద్వారా దుయ్యబట్టేవారు "పిచ్చిబిడ్డ అనే పదజాలం లేని ప్రాభవాన్ని త్రెంచుకొని మట్టి ముద్దలా బట్టకోసం పిచ్చిబిడ్డనే అమ్ముకొని ఏమనుకున్నా తండ్రిని అమ్మ పేరుపెట్టుకొని అల్లాడుతున్నారా అమ్మా! అని ఎలుగెత్తి అరుస్తోంది, బట్ట కట్టం తెలుసుకోలేకపోయింది ఎదిరి ఉద్యం గోరి ఉపాయవాదిత్వం విశ్వమిత్రుడు ఖలులూగా తండ్రా" అని తీక్షణంగా ప్రశ్నిస్తాయి

"ఆహా! ఏమి తోటో చూడు" అన్నాడు ఒక ప్రసిద్ధ హిందీకవి వాల్మీకి మహర్షి సాధనను వెలువరిచిన రోమాంచ శ్లోకరూపంలో రామాయణానికి మూలమైంది 'పక్షి జంటలు పట్ల' అన్నట్టు ఆ పక్షుల జంటసాలల్లో ప్రజల మ్రోయాలిని చదివిన్నితోలయేడ కరుణరసం 'పక్షిపుస్వరాలు' అని పేరు ... "ఎప్పటికిరాని" కావ్యగ్రంథంకి కారణమైన ప్రధానమైంది ప్రతిభావంతులైన ఒక సృష్టిలో ఏ పద్యమును చింకించినా అతని హృదయంలో ... ఈ విధంగా భావానికి ... భావప్రాధాన్యతను, ఉద్రేక ప్రాధాన్యతను ... అందుకుంది

తిండేనా తిండేనా సౌఖ్యం
చిన్నారి నిండిపోయేనా ?
...ంటిగొట్టు ఏడు లేదా ... చేవ ...
దెంద ... పుట్టడు ?
... ...
పెద్దల గుట్టుచేటు పాటుస్"

... అప్పారావుగారి భావయుక్తానికి పోలికగా "అయ్యో! ... ... దేవుళ్లారా! ... ..." యుందు ... ఇది

"పుట్టలేని మనిషి పుట్టా గిట్టనా" అన్నచోట వేమన పద్యం లోని "పుట్టిన ... పుట్టదా గిట్టదా ? అన్న సూక్తి కనబడుతుంది.

అజ్ఞానదశలో అంధకారబంధురమైన జాతిని మేల్కొలిపి జ్ఞానోదయాన్ని కలుగజేయడానికి కవిత్వంకంటె మించిన మహత్తర సాధనం ఇంకొకటిలేదు దేశంయొక్క కష్టసుఖాలు మంచిచెడ్డలు, ఒడిదుడుకులు సమకాలీన సాహిత్యంలో ప్రతిబింబిస్తూ వుంటాయి కనుకనే ఈ "కన్యావిక్రయం" ఇందుకని భగవంతుడేతప్ప వేరె దిక్కులేని ఆ అసహాయులైన స్త్రీలగోడు వర్ణనాతీతం అట్టి విషమపరిస్థితిని జంగయ్యగారు తమ లేఖినిద్వారా కవితలో వర్ణించి కరుణారసాన్ని మూర్తీభవింపచేశారు. అందుచేతనే ఆ కావ్యం చదువుతున్నప్పుడు మనలో ఒకరకమైన తపన బయలుదేరుతుంది అన్యాయాలను చూసి, ఆ స్త్రీలు పడే నరకయాతనలను కళ్ళకు కట్టినట్లు వర్ణించారు జంగయ్యగారు అది చదివిన వారికి హృదయం అనేది వుంటే అది ద్రవించక మానదు అన్యాయాలకు ఆహుతి అయిపోతున్న స్త్రీల దుర్భరపరిస్థితిచూసి ఆవేశంతో వరవళ్ళు తొక్కుతారు కవి అలాంటి ఆవేదనతోకూడిన ఆవేశంలో నుండి వెలువడిందే ఈలా జంగయ్యగారి "కన్యావిక్రయం"అనే కావ్యఖండిక దీంట్లో ప్రజలనుద్దేశించి "దేశదౌర్భాగ్యాన్ని చూసారా? కన్యను అమ్మి ఘోరమైన పాతకాన్ని ఎవి కడుతు"న్నారని వాపోతారు

జంగయ్యగారు గొప్ప పండితులు. వీరిది ఛందోబద్ధమైన కవిత్వం. వీరు కవిత్వపు లోతులు తెలిసినవారు. పద్యాలలో ఎన్నిపోకడలైన పోగల సమర్థులు ఎంత క్లిష్టమైన విషయాన్నైనాసరే అతి సులువుగా అందంగా సమయస్ఫూర్తిగా చెప్పగల నేర్పు తీర్పు తెలిసినవారు. కనుకనే తమ కావ్యంలో అనాధ స్త్రీ "ఈ అవనిపై ఈ అన్యాయాలను రూపుమాపడానికి పూనుకొని ప్రజల్లో మానవత్వం కలుగచేసే కవేలేడా? అని విలపిస్తూ ఉండగా

"కనుడో! అల్లడో! యెవ్వడో! సుకవితా
ఘంటము చేబూని ..

కనియా వివాహగతి కా
వ్యాలోలుండై వ్రాయురా!

అని సందర్భాన్ని పురస్కరించుకొని కన్యాలోకానికి, సమాజ కళ్యాణానికి కవే రక్షకుడు అన్నట్లు వ్రాయడమే వారి సమయస్ఫూర్తికి తార్కాణం. వారు అన్నింట తెలుగువారు. వీరి పద్యాలలో ఒక పలుకు పట్టిచూసినా ఉత్తమ సంస్కారి అని గోచరిస్తుంది. తమ అనుభూతుల్ని పాఠకుల మనస్సునందు అచ్చుగ్రుద్దినట్లు స్ఫురింపచేయగల ప్రతిభావంతులు.

బాధలు అధికమయినప్పుడు, హృదయం ఆక్రోశించు సమయంలో తన పర, పెద్ద చిన్న అనే తారతమ్యం లేకుండ దుఃఖంతో ఏవేవో అనేయడం సహజమైన విషయం. ఆ సహజత్వానికి జంగయ్యగారు తమ కావ్యంలో కన్య తన్ని అమ్మినందుకు దుఃఖంతో కూడినదై కోపంతో కంపించి తండ్రిని 'వాని కడుపు కాల. ఏడేలతండ్రౌను కన్నబిడ్డను అమ్మి బ్రతుకు గడుపువాడు' అని చీదరించుకుంటుంది. "ఈ పాపభాండం పగిలకుండునా" అని శపిస్తుంది.

లోకంపోకడలు నిశితంగా విమర్శించారు జంగయ్యగారు. ఉదాహరణకు "కన్నె వలపుల ఒలిగొన్న కసాయిలోకం" "దేశనాయకులంటు పచ్చని కాపురాలు మంటగల్పనెంచు" "ఒకడు నేనూరికి పెద్దనంటు అలుసుగల పేరెత్తదలచు" లోకాన్ని ఒక్కటను బిగించే కుతంత్రులను, భక్తుడని, గురుడనని అంటు వేషాలు మార్చేవారిని పట్టపగలే కన్నాలు వేసేవారని విమర్శించారు. ఈ లోకంలో జీవితం ఎట్లా నడుచునా? అని ఆలోచనలో పడ్డారు

వీరి కావ్యంలో ఉపమాలంకారాలు కోకొల్లలు. ఉదాహరణకు ఒకటి రెండు చూద్దాం. అసలే బాధపడుచున్న కన్నెపడుచును చూసి లోకం అనేక రకాలుగ ప్రశ్నలతో వేధిస్తుంది. అప్పుడు

"గుండెల్లో సూది గుచ్చుచున్నట్లు"
"నిప్పులెత్తి చల్లినట్లు"
"నాగుబాము వోలె"

"మెత్తని గులాబిపూల గుత్తులక్రింద నిశిత కంటకాలున్నట్లె పరిమ దయార్ద్ర హృదయాల ప్రక్కనే చేరి పొంచుకున్నది ఖలుల సమూహం" ఇక కవులను అవమానపరిచేవారిని పట్టుకొని

''కవులను వెట్టికూలీలుగ

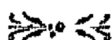
నవమాసములు మోసి పెంచుగనునెవడురా

కవియన్న వని వృథా

నవగరమేగ దుర్భరాశ్రయాలకు గిలన్''

అని వైర్యంగ తిడుతూ కవులంగా ప్రతిష్టిస్తారు పెళ్ళిళ్ళ ఉమ్మకోసం ... గొట్టులకు బండెడు రాళ్ళుకట్టుకొని బావిలో దిగడమే ... ఏది ఏమైనా శ్రీ నీలా జంగయ్యగారు ... యోగీశ్వరం భక్తిసౌజన్యంతో సద్బుద్ధిలో ...'' అని ... ఘంటాపథ్యం పలుకుతారు

శుభమస్తు

'అనార్యం అయిన పిండమైతే

ఆటం మహాగ్నియై మండుతుంది!

మహాప్రస్థానం నుంచి

బుచ్చిలింగ పద్యాలు

—జి. యస్. శ్రీవత్స

కవిత కమనీయ ప్రకృతిమాత ఒడిలో ఉదయిస్తున్న సవిత లాంటిది. మనసు వీణమీద మేగోంగుళులు పలికించిన ఆ మధుర మనోహర శబ్దానికి మరో ప్రసన్నమయిన పేరే కవిత. ఏకాంతం జీవికి పరమావశ్యకం అయిన వేళ గుండె గొంతుకలోపల కొట్టాడే క్షణాన ఆలోచనా తరంగ మాలలపైన తేలివచ్చే సంగీత ఆవేశానికి, శాబ్దిక ఆవేగానికి రూపకల్పనే కవిత్వం.

అలా ఉజ్జ్వలమైన కవిత్వం ప్రతిమనిషి మనసు తెరలలో ఆచ్ఛాదితమై ఉంటుంది. తనలో దాగి ఉన్న కలకలం పెట్టే దాన్ని వెలికిలాగి తను దర్శనం చేసుకొని లోకానికీ దర్శనం చేయించే వ్యక్తి ద్రష్ట అంటాం. ఆ ద్రష్టే స్రష్ట కూడా. ఈ రెండు గుణాలనూ కలిపేసి మనం ముద్దుగా కవి అని పిలుస్తాం. కవైనవాడు పూల పరిమళాలను ఆఘ్రాణించి పరవశించిపోగలడు. ఆకాశం భిత్తికమీద ప్రకృతి చిత్రకారిణి వేసే రంగురంగు చిత్రాలను, వేసే అందాల అలంకరణలను పులకించిపోగలడు. అంతేగాదు అన్నార్తుని బాధామయస్వరంలో భైరవీరాగాన్ని వినగలడు. వనితతోబాటు తానూ గుండెలు కరిగిపోయేట్లు ఏడ్వగలడు. బిచ్చగాని నికృష్ట జీవనాన్ని చూసి బాధపడగలడు. సాంఘిక జీవనం దుర్భరమైననాడు ఇతర సాంఘికులందరితో కలసి కష్టాల్ని పంచుకోగలడు. దానికి కారణభూతులయినవారిని శపించగలడు కూడా. ఏమైనా కవి అనేవాడు 'నన్ను తాకవద్దు నా మాలహాకి' అన్నట్లు ఓ మూలకు ఒదిగి కూర్చునే నిరర్థక జీవికాడు. తను అందరికోసం ఆలోచించేవాడు, భావించేవాడు, బాధపడేవాడు, సంతోషించేవాడు. ఇంకోలా చెప్పాలంటే సంఘంలో ప్రకృతిలో కనిపించే భిన్న విభిన్న వస్తువుల సమ్యగ్ సమాహార స్వరూపమే కవి.

నా యీ వాదానికి పుష్టి కలిగించడానికేమో అప్పట్లు తెలుగు కవి అనేది విషయాలను గురించి రాశాడు రాస్తున్నాడు బృహత్కావ్యాల కాలంనుంచి వచన కవితా కాలంవరకు ఈ ధురి అనేక శతాబ్దాలుగా అవిచ్ఛిన్నంగా అలా సాగి వస్తూనేవుంది. కానీ ఆధునిక సాహితీక్షేత్రంలో పాఠకుల కొంటెపిల్లల, ఉన్న కొద్దిమంది పాఠకుల సౌకర్యార్థం, వారిని ఆకట్టుకునే నిమిత్తం అనేక కొత్త ప్రక్రియలు వాడుకలోకి వచ్చాయి. ఆధునికయుగంలో పుట్టిన అనేక కొత్త ప్రక్రియల్లో పాతది ముక్తకం

ఈ ప్రక్రియ చేపట్టే వేమన తెలుగుసాహిత్యాంగణంలో చెరగని రంగవల్లిగా నిలిచిపోయాడు. మళ్లీ ఆ ప్రక్రియనే శ్రీ సీలా జంగయ్యగారు చేపట్టారు చేపట్టిన ప్రతి ప్రక్రియను రాగరంజితం చేయగల ప్రతిభావిశేషం, ఆలోచించిన ప్రతిమాటను పాఠకుని హృదయానికి హత్తుకునేట్లు చేయగల రససిద్ధత్వం జంగయ్య గారికి జన్మతః వచ్చిన గుణాలు. "మేధ "బయటైన కొద్దీ కలం తేలికవుతుంద"న్న బెర్నార్డ్‌షా పలుకులకు రూపకల్పనే ఈ కవిరిల్లి కృత ముక్తక మౌక్తిక సమాహారహారం 'బుచ్చిలింగ' పద్యాలు

ఇదో అనంత అనుభవజలధి. దీన్లో నేనేటుకో గలిగిన పాటిని కొన్ని మీముందు బాల్య చాపల్యంలో ప్రదర్శనకు ఉంచుతున్నాను ఇక నా ఎన్నిక నా అపరిపక్వ బుద్ధిని మాత్రమే చూపిస్తుంది పరిశోధకులకు, విమర్శకులకు, పరిపక్వులకు ఇంకా చాలా గొప్పవే దొరుకుతాయి ఈ జంగమభాష రత్నాకరోత్పన్నాల్లో నా శక్తికి అందినవి ఇదిగో ఇవి.

అయ్య కొంపగాలెనన్న శాంతించుడు
అమ్మ కడుపు గాలెనన్న శాంతె
శాంతి జగతి గాంధి స్థాపించి పోయెరా
లచ్చసంగ బయకు బుచ్చిలింగ!

గాంధీగారు స్థాపించిన శాంతివాదం ప్రస్తుతం పేలవంగా, దాన్ని గూర్చి తెలుసుకోవాలనన్న జిజ్ఞాసగాని లేని వాళ్ళ నోళ్ళలో పడి, శాంతిభావాన్ని అర్థం చేసుకోకుండానె ఉపయోగించే వాళ్ళ చేతుల్లో నలిగి మూలుగుతోంది. అయ్యకడుపు

కాలినా, ఉప్పుకడుపు కాలినా శాంతి, శాంతి అని పలికించే వాళ్ళను చూసి కవి జంగయ్యగారు విసిరిన క్రుద్ధవాక్బాణాలు ఇవి. అలాగే లోకంలో యేదీకూడా దానిపేరుకు తగినట్టుగా ఉండనే ఉండదు. పేరొకటి, ప్రవర్తన యింకొకటి రెంటికీ అంటనా ఉండదూ పొంతనా ఉండదు.

కాయకింటి దొచ్చె కమలాక్షియని బిల్వ
కోమలాంగి యనగ గూనిదొచ్చె
నయము దొరిగినట్టి నామంబులేలరా
లచ్చసంగ బలుకు బుచ్చిలింగ।

నిజమైన మేధావులు, బుద్ధిమంతులు తమకు రావలసిన కీర్తిని కూడా లక్ష్యించకుండా, ఎక్కడో, ఏమూలో తమ నిరంతర అన్వేషణలో తాము మునిగిపోయి వుంటారు. కానీ విద్యామేధావులు తమకేమీ తెలియకపోయినా విజ్ఞానుల్లాగా చెలామణి అవుతూనే ఉంటారు. ఇది లోకం రివాజు

కలరు భువిని వెన్నఘనులు మేధావులు
వారలొదిగి వున్న వీరె ఘనులు
సారమేమిములేని సాహిత్యమెరుగునా
లచ్చసంగ బలుకు బుచ్చిలింగ।

యే వ్యక్తికి యేం కావాలో ఎవరూ తెలుసుకోరు అవసరం తెలిసిన వానికి వస్తువు ఉండదు వస్తువు వున్నవానికి అవసరం తెలియదు అందుకే లోకం బాధను తనుగా తనలో ప్రతిబింబించే కవికి ఓ పాత బొందుగుడ్డ, తిండిలేక ఏవో రెండు మూడు పైచిత్రాలు చూపే బుద్ధిలేని గంగిరెద్దులాంటి జీవనికి శాలువలూ సన్మానం చేస్తుంటారు

ఇచ్చె నేడ్చుకుంటు యేమేమొ యనుకుంటు
మెచ్చి యిచ్చెనొకటి మేటిదంచు
కవికి బొందుగుడ్డ గంగిరెద్దుకు శాల్వ
లచ్చసంగ బలుకు బుచ్చిలింగ।

మనిషికి నిజాన్ని తెలుసుకునే ఓపికగానీ, తీరికగాని లేవు. అందుకే కనిపించే వన్నీ నిజంకాదని తెలుస్తున్నప్పటికీ ఒప్పుకుంటూనే వుంటారు. పాటిస్తూనే వుంటారు.

పత్రికలలో పేర్లు పడువారె కవులంట
దార్ఢ్యమునకు డాల్డతైలమంట
గ్రంథమునకు సీస్కె కన్యలందంబంట
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ ।

లోక వ్యవహారాన్ని క్షుణ్ణంగా తెలుసుకొని, మానవప్రవృత్తిని హాలంకషంగా అధ్యయనంచేసి, వారి వారి సమస్యలకు పరిష్కారం వెతికేవాడు శాస్త్రవేత్త అవుతే, అలా తను కనుక్కున్న రహస్యాల్ని రమ్యంగా అందరికీ తెలియచెప్పే వాడు కవి అవుతాడు. ఈ మాటలను చమత్కారంగా జంగయ్యగారు ఎలా చెప్పారో చూడండి

తెలియదనెడు మాట తెలిసి పలికెడువాడు
పండితుండు శాస్త్రవరుడు ధరణి
తోచకేడ్చువాడు తుదకు కవిగమారు
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ ।

ఏవో ధోరణులు ప్రబలుతున్నా, కొత్త కొత్త అధ్యయన మార్గాల ద్వారా కొత్త కొత్త విషయాలు తెలుసుకుంటూ మానవజాతి మేధోమార్గాన మరీ యంత్రాలుగా మారుతూ 'అభివృద్ధి'ని సాధిస్తూవున్నా, మానవతను మరచిపోతున్నారు. అందుకే మానవుని ప్రస్థానము మానవత్వం పైపుకు సాగాలని ఈ కవి ఆశ.

సర్వమరయువాడు చచ్చిపోయినవాడు
పెద్దతనము చెరగు పేదవాడు
మూలమెచ్చువాడు మహనీయుడౌనురా ।
లచ్చనంగ బతుకు బుచ్చిలింగ ।

జీవన కావ్యానికి ఫలశ్రుతి మరణమో, మరణం సంగీతానికి ఆలాపన జీవితమో తెలుసుకోవడం చాలా కష్టమయిన పని రెండూ ఒకే కార్యం యొక్క పురోగమన, తిరోగమనాల్లో ఏవీ నిర్ధారణగా చెప్పలేం.

కాపులోనె జన్మ సార్థకమయ్యెనో
జన్మలోన గలదొ కాపుమహిమ
వీని తెలియకుండ విజ్ఞులు వాదింత్రు
లచ్చిసంగ బతుకు బుచ్చిలింగ !

ఎండనకా, వాననకా కష్టించి, జాతి జీవనానికి ప్రాణాధారమైన ఆహారాన్ని అందరికీ అందిచ్చే రైతుకూలికి మాత్రం రక్షణలేదు వానికి విలువలేదు పులిమీద పుట్ర అన్నట్లు ఏ తాకిడి అయినా మొదలుగా వానికే తాకేది. ఈ భావం ఈ పద్యంలో ఎంత కరుణంగా పలికిందో చూడండి.

ఎండవానలనక కండలు కరిగించి
తిండికొరకు రైతు మండిపోవ
పంట పైరుపైన పన్నులు వర్షించె
లచ్చిసంగ బతుకు బుచ్చిలింగ !

ఇలా చూపిస్తూపోతే మొత్తం ఈ శతకాన్నంతా ఉధృతం చేయాల్సిన అవసరం వస్తుంది అందుకే ఆ రసాస్వాదనకు మీకు కావలసినంత సమయం కల్పించడానికి ఎడకలాంటి నేను తప్పుకుంటున్నాను కానీ ఓ గమనిక దీనిలో ఉన్న పద్యాలన్నీ ఆషామాషీగా ఏదో విలాసంగా రాసినవి మాత్రంకావు. అన్నీ కనులుండే మనుషులకు స్పష్టంగా కనిపించే నిజాలు.

శ్రీ జంగయ్యగారు భావం ఎండిన దార్శనికుడు అలంకారికాన్ని సంతరించుకున్న ఎండిఎడు అందుకే నాలాంటి వాళ్ళకూడా పెద్ద హృదయంతో సమాదరించిన మనీషి

వారి కవితాఖండ ఇలాగే భావప్రభలను అజస్రంగా, అలంకారకలంకారీ లనంతో లగిబోకుండా వెల్లువెత్తాలని ఆకాంక్షిస్తూ సెలవు తీసుకుంటున్నాను.

జయంతితే సుకృతినః రససిద్ధా కవీశ్వరాః

ఇతిశ్రీ :

సుమమాల

—తుంగతుర్తి విశ్వనాథశాస్త్రి

ఈ గ్రంథము 1956వ సంవత్సరములో శ్రీ జి. శ్రీనివాసరెడ్డి, నీలా జంగయ్యగారు ఇరువురు కవులు 'స్నేహవల్లరి'గా మారి యీ కావ్యం రచించి ఆచార్య గర్రె వీరరాఘవ గుప్తగారికి అంకితం చేశారు. ఇందులో సాంఘిక కళ్యాణమాచరించిన కందుకూరి వీరేశలింగం పంతులుగారిని గూర్చి, 'సంఘ సంస్కర్త' శీర్షికతో, విశ్వకవి రవీంద్రనాథ టాగూరును గూర్చి 'విశ్వకవి' శీర్షికతో, శరీర ఆరోగ్యాన్ని ఆశించి 'దేహదారుఢ్యము' అన్న శీర్షికతో ఆంధ్ర ప్రజలకు సంబంధించి 'ఆంధ్రజనత' అన్న శీర్షికతో యీ రచన ప్రకటితమైనది. పుస్తకము చిన్నదైనా యిందలి కృషిని సంభావించినప్పుడు యిటువంటి ఉద్గ్రంథానికంటె గొప్పదని చెప్పడానికి వీలున్నది. ఒకరు ఒక చరణము మొదలు పెడితే మరియొకరు ఆ చరణము పూర్తిచేసి యతిస్థానము నందునో, ప్రాస స్థానమునందునో ఆగుతూ యీ రచన సాగినది. యిలా కృషి చేసినవారు ఆంధ్ర దేశములో మన కాదర్శంగా చెప్పుకోవటానికి ఉదహరించదగిన సౌందరనందం కావ్యం ఒక్కటేనని చెప్పవచ్చును. పింగళి కాటూరులను కవిమిత్రులు అనుసరించడం అభ్యుదార్థమైన విషయం. ఆదర్శము సత్పురుషులను అనుకరించుటయందే అభివ్యక్తమగును. యీ రచనకు యస్. శఠగోపాచార్యులవారు చక్కని పీఠికను గూర్చినారు. ఆచార్యులవారు వైదికసారస్వతాన్ని బాగుగా ఎరిగినవారు. సంఘసంస్కర్తపట్ల, విశ్వకవిపట్ల, దేహదార్ఢ్యమువట్ల, ఆంధ్రజనతపట్ల ఈ కవులకు ఎంతో ప్రేమ ఉన్నది. ఉదా. సంఘసంస్కర్తను గూర్చి

'చూపించినాడవు సుస్థిరత్వ పథమ్ము
దిక్కుమొక్కులులేని దీనతతికి

గరిపించినాడవు గర్వాంధులకు నీతి
హృదయమాలిన్యముల్ చెదురునట్లు
సిద్ధ సంకల్పరావు బహద్దరుబిరుద'

అని వీరేశలింగంగారిని తలుచుకొని ప్రస్తుతించారు

విశ్వకవినిగూర్చి సంభావిస్తూ 'పావకోత్తమ కావ్యసుధాప్రవాహ వీచికా ధ్వని మేల్కొలిపి విశ్వమునకు బంగరుపంటమును జూపె మీ భవ్యకవిత' అని విశ్వకవిపట్ల తమ అభిమానాన్ని ప్రకటించుచున్నారు

దేహదారుఢ్యములో ఆంధ్రభోజుడని ప్రసిద్ధి వహించిన శ్రీకృష్ణదేవ రాయలువారి దేహదారుఢ్యమును గుర్తుకుతెస్తూ వీరవనిత లక్ష్మీబాయమ్మ చరితలను చూడవలెనని అందుకు వ్యాయామము చేయవలెనని ప్రబోధించారు. 'ధాన్యరాసులు యింట తనరుచున్నవిగాని తినజాలవశనమ్ము తృప్తికలుగ' అని వ్రాసిన యీ సీసపద్యము ఆరోగ్యముపట్ల నిర్లక్ష్యభావము కలవారికి మార్గము ప్రసాదించునదిగా ఉన్నది

'బలహీను నిలకు బరువురా జనములో'

అని ఆ బలము జనులకు సౌఖ్యాన్ని పనిపాటలకు ఉత్సాహాన్ని యిస్తుందని ముక్తిని పరమాత్మశక్తిని పొందుటకుకూడ బలమే కావలసివస్తుందని బలము గురించి గొప్పగా అభివర్ణించినారు యీ పద్యములో జంగయ్యగారు మూర్తీభవించి ఉంటారు. దైన్యానికి చాపుకు దారిద్ర్యానికి దుఃఖమునకు దౌర్బల్యము హేతువని దానినుండి విముక్తి కావటానికి వ్యక్తి (అనగా స్త్రీ పురుషుడు) ప్రయత్నించవలెనంటాడు

'బలముచే కదనోయి పాండవులు రిపులను జయించారని స్వర్ణలైనారని ఆంజనేయుడు రామకార్యమును నిర్వర్తించెనని భారతీయులు ప్రపంచఖ్యాతి గాంచినారని, ఎందరో మహనీయులు విశ్వసాహిత్యమున నుదికెక్కెనని అట్టి బలాన్ని పొందవలెనని ఆరోగ్యమువల్ల యీ కవులు ప్రదర్శించిన ఆదర్శము ఆంధ్ర సారస్వతములోనే నియమమైనదిగా చెప్పనొప్పును.

ఈ గ్రంథములో ఈ ఖండిక మకుటాయమానమై అలరుచున్నదనడంలో అతిశయోక్తి లేదు ఆంధ్రజనత అన్న శీర్షికలో ఆంధ్రజనత అనే దినపత్రికను, ఆంధ్రజనులను, సంబోధిస్తూ వ్రాసిన కవితగా భాసిల్లుచున్నది మహాంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణంబుకై దీక్షనంది సాధించె మా ఆంధ్రజనత' అన్న ఈ పద్యపాదములో ఆంధ్రజనతయొక్క స్థితిని లక్ష్యాన్ని అభివర్ణించినారు ఆంధ్రరాష్ట్ర అవతరణ కోసమే బూర్గుల రామకృష్ణారావు ముఖ్యమంత్రిగారు పి వి రాజుగారు ఈ ఆంధ్ర జనతను స్థాపించినట్లు శ్రీ జంగయ్యగారు యీ ఖండికను గురించి నా సందేహమును అడిగినప్పుడు నిజమేనండి మీరూహించినది అని చెప్పారు. నిజంగా ఆంధ్రరాష్ట్ర నిర్మాణానికి చైతన్య స్వరూపులైన ఆంధ్రప్రజలేకాక ఆంధ్ర జనతవంటి పత్రికలు కూడ అవతరించి కృషిచేయడం అట్టి పత్రికలను యీ కవులు ప్రశంసించడం ఒక చారిత్రక సత్యాన్ని చాటిచెప్పుచున్నది

ఈ గ్రంథకర్తలలో ముఖ్యంగా నాకు తెలిసినవారు శ్రీ నీలా జంగయ్య గారు వీరి అనేక కావ్యాలతో నాకు పరిచయమున్నది వీరి సారస్వత జీవితంతో స్నేహం ఉన్నది వారి సారస్వత జీవితోత్సవ సందర్భంలో యీ చిరుపొత్తముపై నన్ను వ్యాసము వ్రాయుమని కోరిన సన్మానసంఘాన్ని అభినందిస్తూ నా మిత్రుని కృషిని సమీక్షించే అవకాశం కలిగినందుకు నేను ఎంతో ఆనందిస్తున్నాను.

వైశ్యకుల దీపిక

—పి. వి. రామనరసయ్య
అ. ఎడిటర్, చేనేత పత్రిక

శ్రీ సిలా జంగయ్య కవిగారిని నేను రెండు దశాబ్దాలుగా బాగా ఎరుగుదును. నేను ఎడిటర్‌గా పనిచేసిన నేత వారపత్రిక 1966 నుంచే ఎరుగుదును. ఆయన చిన్నప్పటి రచనలెన్నో నేత వారపత్రిక ప్రకటించింది. నేత ప్రింటింగ్ ప్రెస్‌లో ఆయన విప్లవస్వరాల గ్రంథం ప్రచురితమయింది. శ్రీ నాగుల రాజలింగయ్యగారికి, శ్రీ ఎదిరి చెన్నకేశవులుగారికి జంగయ్యగారు బాగా తెలిసినవారే. పాతిక సంవత్సరాలుగా సారస్వత క్షేత్రంలో నిర్విరామంగా కృషిచేస్తూ అత్యున్నత శిఖరానికి చేరుకొన్న జంగయ్యగారి సారస్వత రజతోత్సవ సందర్భంగా వైశ్యకులదీపిక బుర్రకథ మీద చిన్న వ్యాసం వ్రాయమని సన్మానసంఘ కార్యదర్శి, మిత్రుడు శ్రీ కాయిని వెంకటేశం అడ్వొకేటుగారు కోరినారు. జంగయ్యగారి కవనలక్ష్మికి జరిగే వేడుకలో మిత్రునిగా ఉండి వ్రాయకుండా ఉండలేనుకదా. ఆయన ప్రచురించిన ప్రతి రచనను నాకు స్వయంగా ఇస్తారు. జంగయ్యకవి మాకు సారస్వత బంధువు. వారితో మాట్లాడే ప్రతినిముషం సాహిత్యానికి సంబంధించేదిగానే ఉంటుంది. ఇది నా అనుభవంతో చెబుతున్నమాట. వారి సారస్వత కృషి నిరంతరం కొనసాగే సాహితీ ప్రవాహంవంటిది.

వైశ్యకులదీపిక గ్రంథం చిన్నదే. ఒక గంటసేపు ఈ కథను స్టేజీమీద ప్రదర్శించడానికి వీలైనది. జానపద సాహిత్యంలో బుర్రకథ ప్రక్రియ ఒకటి. ఈ ప్రక్రియ నిరక్షరాస్యులను చాలా ఆకర్షించింది. జాతీయ ఉద్యమాలలో దీని పాత్ర అమోఘమైనదిగా పేర్కొనవచ్చును. వేలాది జనాలకు (స్త్రీ, పురుషులకు) ఈ ప్రక్రియ ఆశించిన విషయాలను హత్తుకపోయే విధంగా తెలియజేయగలదు.

జానపదాలలో (జిల్లాల్లో) ఈ ప్రక్రియ ఎట్ల ఆదరణ పొందు పేదిన పిచ్చుకుంట్ల కథలు, జంగం కథలు అని పేర్కొంటారు. ఈ ప్రక్రియ నాగరికులనే జనాన్ని కూడా ఘనంగానే ఆకర్షించింది. కుడిచేతి మువ్వల ఉంగరం కిర్రులూ ఎడమచేయి బొటనవ్రేలికి తగిలించిన అందెలను తాళంగా ఊపుతూ గజ్జెలు కట్టుకొన్న కాళ్ళతో చిందులు వేస్తూ కుడిఎడమ వంతలు పాడుతున్న వారి పాట విని అనుకరిస్తూ కథకుడు కథను చెబుతూ ఉండే విధంగా ఉంటుంది. బుర్రకథ ప్రక్రియలో భారత భాగవత రామాయణాలు చరిత్రలు భగవద్గీత కూడా చెప్పబడింది. స్వాతంత్ర్యోద్యమంలో ఈ ప్రక్రియకు చాలా అభిరుచి, అభిమానం, గౌరవమున్నమాట నిజం. ఉద్యమకర్తలు కూడా ఈ ప్రక్రియలో రచన చేసినారు. జంగయ్యగారి వైశ్యకులదీపిక ఫిబ్రవరి 28-28 1956 న నల్లగొండలో జరిగిన రాష్ట్ర వైశ్య మహాసభ సందర్భంలో స్వయంగా ... శ్రీ ... లింగంగారు కవిగారిని అర్థరూపం బంగారు ఇచ్చి సత్కరించినారు గ్రంథాదిగా ఉన్న "సమసంపద" తెలియజేస్తున్నది.

ఇందులో వైశ్యకుల ప్రశస్తిని చాటే గుప్తరాజుల చరిత్ర భారత స్వాతంత్ర్యానికి అసువులర్పించిన మహాత్మాగాంధీ చరిత్ర, ఆంధ్ర రాష్ట్రానికి ప్రాణత్యాగమొనర్చిన అమరజ్యోతి పొట్టి శ్రీరాములుగారి చరిత్ర అభివర్ణితమయింది.

వైశ్యుల నిర్మాణ కార్యకలాపాలను, పరిశ్రమలను ప్రశంసించే గేయంలో పాఠశాలలు-అన్నసత్రాలు-దేవాలయాలు కట్టించినట్లు వ్యాపారం, ఫ్యాక్టరీనిర్మాణాల విస్తరణ చేసినట్లు ప్రశంసించినారు. దేశ పునర్నిర్మాణంలో వైశ్యులపాత్ర అమోఘమయిందని స్వతంత్ర భారతావని సంపన్నం చేయువలెనని వైశ్యులకు సందేశం ఇచ్చినారు. ఈ మహా నిర్మాణ ప్రశంసిస్తూ గ్రంథాదిని సరస్వతీ స్తవం-గణపతి స్తుతి ప్రార్థన బుర్రకథ ప్రవేశపెట్టాడు.

ఓ భారతీయుడా ! ఓ వైశ్యసోదరా !
వినవయ్యా ఈగాథ కనవయ్యా !

అని సంబోధిస్తూ పొట్టి శ్రీరాములుగురించి వ్రాసిన ఈ పాటను చూడండి.

ఆంధ్రరాష్ట్రంబు సాధ్యమూర్తిగా
వైశ్యకులమున బుట్టి పెద్దలౌరా
మొక్కవోని ఆంధ్రులకు మోదంబులందించి
మూర్తిగ వెలుగొంది నిలిచావయా । ఓ॥

అక్టోబరిమాసంబులో సమైక్యాంధ్ర
సాధించి ఆ ముద్దై వెలిశావయా । ఓ॥

గాంధిజి ఆశయ [illegible] దీనువాడి
శాశ్వత భాగ్యము పొందావయా ఓ॥

ఇవే కాదని చరిత్రను ఇక్కడని పాటగా మలచినారు మన జంగయ్య కవిగారు ఇంకొకటి.

ఓ ఆంధ్రపోటుగాడా । ఓ వైశ్యవీరుడా । అనే పల్లవితో
ఆంధ్రరాష్ట్రముకొరకు అయువులు వెలువరించి
యాబదియెనిమిది దినము లన్నపానాలు లేక
ఏకదీక్షను బూని చెప్పాడోయి
ఆంధ్రరాష్ట్రము గట్టుకొచ్చాడోయి ॥

మూడు కోట్ల ఆంధ్రుల మూర్తిమంతంబులు
మూలమూలల ప్రతిధ్వనులుగా మ్రోగగా
సత్యాగ్రహ వ్రతధారి చూపాడోయి
చావుకైనను తాను ఓర్చాడోయి ॥

ఇంటి కమ్మని పాటలతో ఈ బుర్రకథ వైశ్యకులంలో పుట్టిన విశిష్టవ్యక్తుల గుణాలను దీపింపచేసిందనడం నిర్వివాదాంశంగా చెప్పవచ్చును. జంగయ్యగారు గుణముగలవాళ్లను సంభావించి వర్ణించకుండా మానరు. అందుకే కవితా జగత్తులో ఆయనకి పేరు, ప్రఖ్యాతులు లభించటం ముదావహం. శ్రీ జంగయ్య గారు ఈ పుస్తకమును రచించి వైశ్యకులదీపకుడై భాసించారు.

రసవిపంచి

—విద్వాన్ యల్లాప్రగడ సీతాకుమారి

ఆంధ్రదేశపు కవిరత్నాలగనిలో ఇంద్రనీలమణి శ్రీ సిలా జంగయ్యగారు వీరు తెలంగాణా తేనెమాగాణంలో జన్మించిన మధురకవి. ఈయన ఆబాల్యంగా కావ్యాలు రచించుతూ ఉండడం ఆశ్చర్యమైన విషయం. చాలామంది మహా కవులు చిన్నతనంనుండి పద్యాలు వ్రాయడం ఆచారం ఉన్నట్లే మన కవిరత్నం శ్రీనాధ మహాకవిలాగ "చిన్నారి పొన్నారి చిరుతకూకటి"నుండి కావ్యాలు రచించడము కేవలము సరస్వతీకటాక్షమే.

అది 1959 సంవత్సరం. బాన్సువాడలో ఆర్యవైశ్య మహాసభలు జరుగుతున్నాయి. అప్పుడు నేను బాన్సువాడ నియోజకవర్గంనుంచి శాసనసభ్యురాలిగా ఎన్నికై ఉన్నాను. అంతేగాక నేను నిజాంరాష్ట్ర మహిళాసంఘానికి అధ్యక్షురాలినిగా ఉండటంవల్ల మొదటనుండి హైదరాబాద్‌లో జరుగుతున్న వైశ్య మహాసభలలో పాల్గొనడమేగాక ఎందరో వైశ్యప్రముఖులతో పరిచయాలు, వారికి నాయందుగల ఆదరాభిమానాలు ఘనంగా ఉండేవి. తద్వారా నేనువారి పట్ల అట్లాగే ఉండేదాన్ని. బాన్సువాడ సభలకు నేను వెళ్ళినప్పుడు ఆ సభలలో సన్నగా చామనచాయతో ప్రముఖంగా కనిపిస్తున్న ఈ కవికుమారుడు కనిపించాడు. అతనికి అప్పటికి ఇంకా ఇరవై సంవత్సరాలైనా రాలేదు. నేనా బాలకవితో అనేక సమస్యలమీద మాట్లాడినాను. అతనికప్పుడే ఆంధ్రసారస్వతములోను ఆంధ్రమహాకవులతోను ఉన్న పరిచయానికి రచనా పిపాసకు నాకెంతో ఆనందం కలిగింది. అప్పటికే ప్రచురింపబడిన నాలుగు కావ్యాలు నాకు బహూకరించినారు ఆనాటికే ఈ బాలకవి గేయాల్లో దేశాన్ని సంఘాన్ని సమాజాన్ని బాగుచెయ్యాలెననీ, దేశాన్ని నూతనపంథాలో నడిపించాలెననీ ఒకే ఆవేదన విస్పష్టంగా కనిపించినాయికూడాను. ఈతని కవితా వీచికలలో అప్పటికే శ్రీశ్రీ, దాశరథి, నారాయణరెడ్డి గార్ల ధోరణులు వినిపించినాయి. ఆనాటి బాలకవి జంగయ్య 'ఇంతింతై వటుడింతయై' అన్నట్లు దాదాపు ముప్పై కావ్యాల వరకు వ్రాసి ఈనాడు ఒక మహారచయితయై కవిరత్నమై శోభించుచున్నాడు.

జంగయ్యగారు కులాలపేరిట జరిగే అన్యాయాలనుగాని ఎవరికివారు తామే అధికులమని భావించేవారినిగాని చూసి సహించలేరు. అందుకనే

మనిషేరా అనే గేయంలో

మనిషేరా భూతలాన మహాత్ముడు
మనిషేరా నెలకొల్పెను కులమతాలను
ప్రతిమనిషికి ప్రపంచాన కులమున్నదిరా
ప్రతి పరునకు జగత్తులో ఫలమున్నదిరా
మనమంతా సోదరులం
మహికి ప్రేమపుత్రులం
బుద్ధుడు బోధించినదే
క్రీస్తు చెప్పినట్టిదిదే
మహమ్మద్ చాటినదిదియే
గాంధీజీ పలికెమరల
కరుణరసానందులగుచు.

అని ఇట్లాంటి ఆరోగ్య ప్రదములైన దేశోపయోగకరములైన కవితా గేయములను రచిస్తూ ఉన్నారు ఈనాడు ఇటువంటి గేయాలు దేశానికెంతో అవసరం

సీ: రసపంచి కావ్యంలో మానవజాతికి సందేశమీయగల ప్రబోధాత్మకములైన కవితలు చాలాఉన్నాయి 'గొప్ప, అనే ప్రారంభఖండికలో ఉగాది పండుగకు సంబంధించిన కవిత ఉన్నది ఆ పండుగయే కవితో ఓ కవీ! నాపేర ధన కాలాలను వ్యర్థంచేయకు 'మానవుని తీర్చిదిద్దు మనుగడకై కవితను వెచ్చించుడు పస్తా'నని మాయమయినదట ఆ పండుగదేవత. ఆ రోజున జరిగే కవిసమ్మేళనాలలో కాలుచాలనెంచి పండితులు విమర్శకులుకాడా కవులై పాల్గొంటారన్న సంగతిని బైటబెడుతూ 'పైకముండవలెగానీ పర్వానికి కొదవేమిటి' అని ధనంతో చాలామందిని కవులుగా మార్చేయ చూస్తున్నారని అన్యాపదేశంగా చెప్పి, కవిత యిట్టిదని ప్రశంసనీయుడు చేయబూనడం, మంచిదికాదని చెబుతూ ఆ పండుగ ఇంకిట్లా అంటుంది

భావిభాగ్య రాగోదయభావం మదినింపుకొనుచు
కవితల పెందించి కాలకంఠుని దయగొనుమని సర్వేశ్వరానుగ్రహమునకు పాత్రుడవుగమ్మని ఆ పండగ కవికి సందేశం ఇచ్చి అంతర్ధానమొందుతుంది.

రెండవశీర్షిక కవిత్వం ఇందులో పండితునికంటె కవి గొప్పవాడన్న. పండితుడు నందీశ్వరుడైతే కవి ఈశ్వరుడని కవిపండితులన్న [illegible] చెప్పినారు.

కవిత ప్రాణంవంటిదని-పాండిత్యం శరీరంవంటిదని భావించి ప్రాణ రహిత శరీరం నిరుపయోగమని సరైన పండితుడు కాని లక్షణాన్ని నిరంతరం మనస్సులో నింపుకోవాలని ఇంతటి అర్థం లాగేగా

'అన్నానికే అర్థం మంచి పద్యం' అని కవిత్వ ప్రయోగం చేస్తారు దానిని ఈశ్వరస్వరూపంగా భావించి ఆ కవి బరితెగిస్తాడు.

'చిన్న సీకేంపెలుకు

పెన్ను గన్నై లోకాన్ని రక్షిస్తుందని' చెప్పి అంతరార్థ భావాలు బుధులకందకపోవు కవిత్వం అలంపె రాలదు మహా అంతరార్థం, అని పట్ల లసటుగల మహాభావం స్పష్టంగా ప్రకటించినారు.

శూద్రరాజ్యంలో అన్న శీర్షికలో

పతిత, పతితకుల సఖులుం అన్యాయం (పుట 11)లో పెద్దవారు మంచివాళ్ళల్లో చేరి గొప్పవారై లఘు పెద్దను చిన్నగా ప్రదర్శించి మంచిని చెడ్డగా చేస్తున్నారని బాధపడిన మీగారి

గర్భదారిణ మెట్టిని కాంచీపురి

ప్రసవవేదనా రాత్రి ప్రబంధ గ్రంథము... అన్న పద్యంతో- అనుభవంలోకిరాని విషయాలపై కవితలు వ్రాసేవారిని గర్హిస్తారు. 'సుగ్రీవం కావాలి' అనే శీర్షికలో ఎరుల్ని తెలిపగలవారై ఆలోచించమంటాడు 'కలం కత్తి'వంటి పదప్రయోగాల ద్వారా జాతికి నూతన్న సందేశం ఇస్తాడీవిధి.

భావాకృతి అన్న ఖండికలో

'శాంతి పేరుతో యుద్ధంచేస్తున్నాం
విజ్ఞానంపేరున అజ్ఞానాన్ని పర్చుతున్నాం
కవిత్వాల పేరుతో కమ్మగా బ్రతుకుతున్నాం'

వంటి భావాలను నిర్భయంగా ప్రకటిస్తూ శ్రమజీవనానికి అలవాటుపడినవారిని హెచ్చరిస్తూ అడిగేవాడే లేకున్నాడు-ఆడింది ఆట-పాడింది పాటగా చెల్లు చౌర్యప్రవృత్తికి అలవాటుపడిన వ్యక్తుల్ని సూక్ష్మంగా నిందిస్తారు

ఈనాటిదీ రేపటిదీ నేనే
చెబుతానంటే
రేపటివానికి కోపం రాకమానదు.

అని ప్రబోధిస్తూ నీ సమస్తాన్నీ విన్నా

సమాధిగుచ్ఛి చేసేది
నీ ఆత్మకి భావాన్ని ప్రసాదించేది
లోకానికి దారి చూపించేది సద్భావం

అని అదే ఒత్తిడి కవయిని నిర్మలహృదయంగా 'ఆజాదీ'గా చెప్పినా దీనిని భావ ప్రవంతిలో,

'నువ్వు నేను ఆవిష్కరించే
సింధువులో సంగీతం చాపంగా
కోయిలతో పసిపంటి పని చిరునవ్వంతో
పలుకుతూ కొనసాగిపోయా

అద్భుతాలులేని కాలంలో కష్టసుఖాలనుభవిస్తూ బిందువుల్ని గిరించి ఆవిరిగా ఆకాశానికి ఎగిసి మబ్బుపట్టి వర్షంగా భూమిమీదపడి నదినై సముద్రగర్భాన్ని చేరుస్తూ నింగిలో సింగిడినై మానవుణ్ణి విరాట్విశ్వమంటాడు

అహా! ఇవి ఏం భావాలు! మనుషులను అలరించగా ఉద్వేగ భావ పూర్ణుల్ని చేసిపైన రసప్రపంచాన్ని చిత్రంగీసి చూపిస్తాడు

ఇట్లాంటి పంక్తులెన్నో ఉన్నాయి,

ఆకాంక్షలో ఏకత్వంలో అనేకత్వం రూపొందడానికి ఆకాంక్షయే మూల మంత్రమన్న సత్యాన్ని తెలియజేసే కవిలో కవితాంశ ప్రకాశించి విశ్వాన్ని మంగళగీతాలతో ఆవిష్కరిస్తుందని సత్యంగా సమర్థంగా చెప్పడం ఈ కవికి వెన్నతోపెట్టిన విద్యగామారిపోయింది.

ఏడవాలా? నవ్వాలా? అన్న ద్వంద్వంలోని మాటలు విన్న వ్యక్తి ఈ కవి అత్యంత సాహసునిగా ముందుకు సాగుతున్నాడు

ఆరాటప్పాటుల్లో మానవుణ్ణి చైతన్యంగా ఎందుకుంటారు ఏం చేయాలి అన్న కాలంలో కాలాన్ని ప్రశ్నించెయుటి ఆకలి ఉండకుండా జీవించడానికి అగ్నిని సృష్టించుకొమ్మంటాడు

కలలకు మించి ఊహకు అందని సత్యం నిరుపమానమే సత్యం అన్న రెండు పదాల్లో జరిగిన్మ కవి వివిధ సౌందర్యం పొందినదని తెలియజేస్తున్నారు ఆవిష్కరిస్తున్న ఖండికలో 'శక్తిని సత్కార్యోన్ముఖం చేయడమే మనిషి' అంటారు కళామృతం అన్న శీర్షికలో కళలను నిర్వచిస్తూ అవి రెండురకాలని ఒకటేమో జీవితాల్ని అలరించేదిగా మరొకటేమో శవాల్ని అలరించేదిగా వాకొన్నారు

లక్ష్యంలో 'నీవున్నంతకాలం నేనూ ఉంటాను
నేను అనే నాకు నీవు అనేది లక్ష్యం'

అని భగవంతునితోనే మాట్లాడుతాడు.

జ్ఞానులు అన్న ఖండికలో జ్ఞానులూ అజ్ఞానులూ అనేవారు రూపాయ కట్టలున్న గుర్తింపుముద్రలవంటివారని అభేదంగా ఉన్నారని ఉప్పవిహాంగంలో బ్రతుకును బలిపించే విద్యలు చదవలేని విహంగాలై విశ్వ విహారం చేస్తానంటాడు నేను అన్న ఖండికలో తన రాజ్యపై భావాల్ని . ఆశయాల్ని స్పష్టంచేస్తూ

నా రాజ్యంలో సైనికుడూ ఉండడు
పనిచేయనివాడసలే ఉండడు
దరిద్రుడంతకంటే ఉండడన్న

మాటలతో చక్కని ఆదర్శ రాజ్యస్వరూపాన్ని నెలకొల్పినాడు శ్రీ జంగయ్య

ఇట్లా ఒక్కొక్క ఖండికను విశ్లేషిస్తూ పోతుంటే శతని ఒక్కొక్క కవిత్వంమీద వేలకొద్ది మాటలతో వ్యాఖ్యానించాలెనన్న సత్బుద్ధి విమర్శకునికి కలుగకుండా ఉండనోపదు.

ఈ రసవిపంచికి తొడిగిన తొడుగు అముఖంగా 'జ్ఞానచంద్రిక' పేరుతో ప్రకటించిన దానిని సరియైన తర్కబుద్ధితో పఠించే పాఠకునికి జంగయ్య కవి గారి ఔన్నత్యం ఎంత విశాలమయిందో అవగతం కాకుండాపోదు.

అతని ఈ రసవిపంచిలో మునగటం ప్రవేశిస్తే కాలాన్ని మరచిపోతాము. వెలుపలికి రావలెనన్న ఆకాంక్షయే పొడమదు ఇందలి రసవిపంచి శీర్షిక ఈ గ్రంథానికి మకుటమై భాసిస్తున్నది అందుకే రసవిపంచి పేరుతో ఈ గ్రంథాన్ని వెలువరించినారు శ్రీ జంగయ్యగారు

ఈ కవి కవితా రజతోత్సవాల సందర్భంలో నన్ను పుస్తకంపై వ్యాసం వ్రాయమని కోరిన సన్మానసంఘంవారికి నా కృతజ్ఞతలు తెలుపుకొంటూ అభ్యుదయ భావాలుగల జంగయ్యకవిగారి రజతోత్సవాలు దిగ్విజయంగా జరగాలని కోరుతున్నాము.

కవిరత్న నీలా జంగయ్యగారు భారతదేశానికి ఆదర్శకవులై దేశానికి సంఘానికి సేవచేయాలెనని వారి రచనలకు స్వర్ణోత్సవంకూడా జరగాలని వారి కవితా స్రవంతి నిమ్నోన్నతాలను ఏకంచేసే విధంగా ప్రవహించాలెనని భగవంతుని ప్రార్థిస్తున్నాను.

